

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Aneta Sofie Lorencová

Dějiny Bouzovska a vybraných škol v tomto regionu

Olomouc 2020

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph. D.

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne

.....

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, trpělivost a cenné rady při psaní diplomové práce. Děkuji také mé rodině a nejbližším přátelům za jejich podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. V neposlední řadě paní Mgr. Řezníčkové – ředitelce ZŠ Bouzov, Mgr. Pospíšilovi – řediteli ZŠ v Bílé Lhotě a Mgr. Faltusovi – řediteli ZŠ Loštice, za poskytnutí podkladových materiálů.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	7
1 MIKROREGION LITOVELSKO	10
1.1 Bílá Lhota	11
1.1.1 Arboretum Bílá Lhota.....	12
1.2 Bílsko	14
1.3 Bouzov	15
1.3.1 Hrad Bouzov	17
1.3.2 Řád německých rytířů.....	19
1.4 Červenka	20
1.5 Dubčany	23
1.6 Haňovice	24
1.6.1 Památník obětem světových válek v Haňovicích	24
1.7 Cholina.....	25
1.7.1 Hanácké národopisné muzeum	25
1.8 Javoříčko	26
1.8.1 Javoříčské jeskyně	29
1.8.2 Pietní areál Javoříčko.....	31
1.8.3 Multifunkční areál Nové Javoříčko	32
1.8.4 Zkamenělý zámek.....	32
1.8.5 Hrad Špránek	32
1.9 Litovel.....	33
1.9.1 Pivovar Litovel	34
1.9.2 Cukrovar Litovel	35
1.10 Loučany	37
1.11 Loučka	37
1.12 Loštice.....	38
1.12.1 Muzeum Loštických tvarůžků	39
1.13 Luká	39
1.14 Měrotín.....	40
1.15 Mladeč	41
1.15.1 Mladečské jeskyně.....	42

1.16	Náklo.....	43
1.16.1	Jan Opletal	45
1.17	Náměšť na Hané	46
1.18	Olbramice.....	47
1.19	Pňovice.....	48
1.20	Příkazy	49
1.20.1	Hanácké skanzen – Hanácké muzeum v přírodě	50
1.21	Senice na Hané.....	51
1.22	Senička.....	53
1.23	Slavětín	54
1.24	Střeň.....	54
1.25	Vilémov	55
2	DĚJINY VYBRANÝCH ŠKOL	57
2.1	Základní škola Bílá Lhota.....	57
2.1.1	Počátky školy do roku 1900	57
2.1.2	Počátky 20. století	58
2.1.3	Od poválečných let do konce 20. století.....	60
2.1.4	Od počátků 21. století do současnosti	60
2.2	Základní škola Bouzov	62
2.2.1	Počátky školství.....	62
2.2.2	Obecná škola.....	63
2.2.3	Měšťanská škola	64
2.2.4	Měšťanská a střední škola mezi léty 1946–1971.....	65
2.2.5	Základní škola v letech 1971–1985	66
2.2.6	Základní škola od roku 1985 do konce 20. století.....	66
2.2.7	Škola ve 21. století	67
2.3	Základní škola v Lošticích.....	69
2.3.1	Počátky školství v Lošticích	69
2.3.2	Obecná škola 1848–1888	70
2.3.3	Měšťanská škola	71
2.3.4	Škola za první světové války	72
2.3.5	Školní léta za první republiky.....	73
2.3.6	Škola za druhé světové války	75
2.3.7	Škola mezi léty 1946–1989	76

2.3.8	Škola po roce 1989	78
2.3.9	Škola ve 21. století	79
3	PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ.....	81
4	PROJEKT – PUTOVÁNÍ PO KRÁSÁCH NAŠEHO REGIONU	85
4.1	Základní informace o projektu.....	86
4.2	Plán projektu	89
4.2.1	ZŠ Bílá Lhota	89
4.2.2	ZŠ Bouzov	90
4.2.3	ZŠ Loštice.....	90
	ZÁVĚR.....	94
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	96
	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	97
	SEZNAM POUŽITÝCH FOTOGRAFIÍ	100
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	101
	SEZNAM PŘÍLOH	102
	PŘÍLOHY	103
	ANOTACE	130

ÚVOD

„Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykračoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost.“¹

(Jan Ámos Komenský)

Téma diplomové práce jsem zvolila proto, že mám k Bouzovskému regionu velmi blízký vztah, z jeho okolí pochází a doposud žije má rodina. Zároveň také z důvodu, že jsem si chtěla ještě více prohloubit stávající informace a získat nové o místech, kde žili mí předkové. K lásce k Bouzovsku mě již od raného dětství vedl můj dědeček, který se zde narodil, navštěvoval obecnou školu v Javoříčku a měšťanskou školu v Bouzově a kde jeho prastrýc, Vilém Švec, objevil Javoříčské jeskyně. To pro mě bylo také rozhodující ve výběru míst do projektu. Tímto pro mě byla práce velmi obohacující, jelikož jsem poznala některá místa, která mi byla doposud méně známá. Dalším důvodem pro mě bylo i to, že zastávám názor, aby každý měl alespoň malé povědomí o místě, odkud pochází jeho rodinné kořeny.

Diplomová práce se zabývá dějinami školství na Bouzovsku a okrajově dějinami ostatních obcí v mikroregionu Litovelsko. V teoretické části se postupně věnujeme obecným informacím o obcích v tomto mikroregionu, do něhož spadá i region Bouzovsko a místům, která jsou součástí vytvořeného výukového projektu. Nejedná se o podrobné či detailní zpracování jednotlivých obcí. Informace slouží spíše jako metodický materiál, který by mohli učitelé využít pro přípravu svých výukových materiálů do hodin či výukových projektů. Jsou zde zachyceny nejdůležitější údaje, historické události a nejvýznamnější pamětihodnosti, vztahující se k daným obcím. Z informací v první části vychází i vypracovaný výukový projekt s pracovním listem. Dále také historií základních škol v Bílé Lhotě, Bouzově a Lošticích, pro něž je projekt navržen. V poslední kapitole teoretické části se věnujeme uvedení do problematiky projektového vyučování. Uvádíme prvopočátky projektové výuky a jejich významné světové i české představitele. V posledních odstavcích krátce uvedeme dělení jednotlivých fází projektové výuky.

¹ Citáty o vzdělání. Citáty slavných osobností [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty-o-vzdelani/>

Praktická část je zaměřená na vytvoření konkrétního projektu pro žáky druhého stupně námi vybraných základních škol. Uvedeme základní informace k projektu. Poté vytvoříme harmonogram i program pro jednotlivé dny.

Cílem diplomové práce je také vytvoření vzdělávacího projektu a pracovního listu, který bude využitelný v pedagogické praxi. Projekt je sestavený tak, aby sloužil primárně žákům druhého stupně. Podle toho také přizpůsobíme vytvoření a koncepci pracovního listu. Projekt je zacílen na rozvoj klíčových kompetencí a na provázání mezipředmětových vztahů.

Projekt je vytvořen s tím záměrem, že nebude pro diplomovou práci konkrétními školami realizován. Jeho provedení by bylo velmi časově i finančně náročné, jelikož by se ho musely účastnit všechny třídy z druhého stupně tří vybraných škol. Slouží pouze jako návrh pro dané školy, jak by jej mohly realizovat ve své výuce. Projekt je velice flexibilní, může ho využít jakákoliv škola v České republice. Pedagog z něj může použít pouze tu část, která bude souviset s probíraným tématem či se vztahuje k již probranému učivu. Součástí projektu je pracovní list, který je přiložen v přílohách (příloha 22). Další realizace projektu je možná i pro příměstské tábory.

Projekt bude realizován na závěr školního roku. Časová dotace na jeho realizaci bude jeden týden. Během týdne postupně žáci navštíví hrad Bouzov, Mladečské a Javoříčské jeskyně, Pietní areál v Javoříčku, expozici Nové Javoříčko, Muzeum Olomouckých tvarůžků A. W., Arboretum v Bílé Lhotě. V posledním dni proběhne společně strávené sportovní odpoledne se sborem dobrovolných hasičů (SDH) Bouzov, na jehož konci žáci vyplní pracovní listy, odprezentují své výsledné produkty a provedou evaluaci celého projektu.

Výsledný projekt, na němž budou žáci průběžně pracovat, je vytvoření naučné stezky. Každá škola ji navrhuje samostatně. Jednotlivé ročníky si mezi sebou rozdělí oblasti – 1. fauna a flóra, 2. historie, 3. známí rodáci a regionální podnikatelé, 4. významná místa v obci a jejím přílehlém okolí. Není pevně dáno, jakou oblast musí konkrétní třída zpracovat. Žáci si je mohou rozdělit samostatně, nebo jim je přidělí pedagog. Výsledný produkt bude sloužit jako didaktická pomůcka do jednotlivých předmětů.

Projekt je vystavěn na kooperaci všech žáků 2. stupně, kdy se vytvoří diferenční skupiny – pokud možno, každý žák z jednoho ročníku. Podle toho je koncipován pracovní list. Klademe si za cíl prohloubení spolupráce mezi jednotlivými žáky.

Pracovním listem provází skřítek. Motiv skřítky je přímo spjatý s tematikou projektu, může se jednat o lesního skřítky či skřítky žijícího v jeskyních. Jeho hlavním úkolem je žáky zaujmout

pro danou činnost, pobavit je a vzbudit v nich zájem pro vypracování zadaných úkolů. Pro žáky nižších ročníků druhého stupně bude přínosný jak z hlediska získání nových informací, tak z roviny zábavy.

Pracovní list je rozdělen do sedmi částí – Obecné znalosti, hrad Bouzov, Javoříčské a Mladečské jeskyně, Pietní areál Javoříčko, Arboretum Bílá Lhota, Loštice, Ostatní informace z mikroregionu. V otázkách „obecné znalosti“ a „ostatní informace z mikroregionu“ se jedná o všeobecné znalosti dosud získané buď z výuky ve škole, nebo z běžného života. V pěti zbývajících částech jsou otázky z prohlídek hradu, jeskyní, pietního areálu, arboreta a muzea. Pokud budou žáci pozorně poslouchat výklad erudovaných průvodců, budou schopni odpovědět na všechny skřítkovy všetečné otázky.

1 MIKROREGION LITOVELSKO

Mikroregion Litovelsko vznikl spojením dvaceti tří obcí jako první subjekt v roce 2004, byl tedy vymezen správním územím dvaceti tří obcí: Bílá Lhota, Bílsko, Bouzov, Červenka, Dubčany, Haňovice, Cholína, Litovel, Loučany, Loučka, Luká, Měrotín, Mladeč, Náklo, Náměšť na Hané, Olbramice, Senice na Hané, Senička, Slavětín, Střeň, Vilémov. Dalším členem Mikroregionu se stala 1. ledna 2013 obec Příkazy, jako poslední subjekt se k Mikroregionu připojila 1. ledna 2019 obec Pňovice.²

Mikroregion se rozkládá na území o rozloze 280 kilometrů čtverečních a žije v něm přibližně dvacet šest tisíc obyvatel. Přirozeným i správním centrem oblasti je město Litovel, v němž žije okolo deseti tisíc obyvatel.³

Mikroregion Litovelsko je turisticky velmi atraktivní oblastí umožňující svým návštěvníkům k poznání nespočet historických památek, přírodních zajímavostí a úkazů, které jsou turistům dostupné po mnohých turistických a cyklistických trasách vedoucích nádhernou přírodou. Zájemci mohou navštívit nespočet akcí z oblasti kulturního a společenského života. Bohaté kulturní dědictví i současný společenský život vybízí k návštěvě významných historických památek i kulturních akcí.⁴

Přírodní, ale i kulturní prostředí Litovelska vytvářejí dobrý předpoklad pro aktivně strávený čas dovolené. Množství krásných, ve většině případů chráněných přírodních oblastí, láká k poznávacím i odpočinkovým túrám ať už pěšky, tak i na kole. Mírně členitý reliéf krajiny je vhodný jak pro rodiny s dětmi, pro skupiny mladých aktivních lidí, ale i na poklidné procházky pro seniory.⁵

Prostorové vymezení regionu Bouzovska vychází z geomorfologického členění České republiky. Bouzovská vrchovina v tomto případě patří do Zábřežské vrchoviny, Jesenické oblasti Krkonoško-jesenické subprovincie. O rozloze 344 km² je vymezena ze severní a západní strany údolímí řek Nectavy, Romže a Třebůvky. Na východě a jihu sousedí s oblastí Hané okolí města Olomouce a jejích městských částí. Nejvyšším vrcholem regionu

² Mikroregion Litovelsko - region, který si zamilujete [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/>

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

jsou Zahálkovy skalky, 610 m n. m., rozkládající se poblíž obce Kladky. K jihovýchodu vybíhá do Hornomoravského úvalu hrástí Kosíře až téměř k městu Prostějovu. Podobný výběžek na severovýchodě tvoří izolovaný hřbet Rampachu a Třesína. Reliéf vrchoviny zaujímá výškový rozptyl mezi 300–600 m n. m.⁶

1.1 Bílá Lhota

Obec Bílá Lhota je součástí západní uzávěry Hornomoravského úvalu. Výběžek Zábřežské pahorkatiny od jihozápadu a výběžek Nízkého Jeseníku od severu vytváří mezi Řimicemi a Mladčí bránu, kterou do Hornomoravského úvalu od západu vstupuje řeka Morava. leží 25 kilometrů od města Olomouc a 10 kilometrů od obce Litovel v bráně tvořené výběžkem Zábřežské pahorkatiny od jihozápadu a Nízkého Jeseníku od severu, v místech, kde do Hornomoravského úvalu vstupuje od západu řeka Morava.⁷

Počátky její existence se datují do roku 1356, osídlena byla z kolonizačního střediska Mohelnice. Okolí vsi bylo od prvopočátku významné zejména zemědělskou činností místních obyvatel – převážně pěstováním obilnin, známé byly také kamenné a vápencové lomy. Průmysl v oblasti kolem Bílé Lhoty se soustřeďuje hlavně do čtyř oblastí, a to do dřevovýroby, kovovýroby, živočišné výroby a v neposlední řadě na výrobu pracovních oděvů.⁸

Celé území má velmi vhodné klimatické podmínky pro rozvoj agroturistiky či zřízení klimatických lázní nebo sezónních rekreačních středisek formou menších rodinných penziónů vhodných pro pobyt rodin s dětmi, z nichž se turisté pohodlně dostanou do blízkých oblíbených turistických destinací.⁹

K Bílé Lhotě je od sedmdesátých let minulého století přidruženo sedm obcí: Červená Lhota, Hrabí, Hradečná, Měník, Nové Mlýny, Pateřín a Řimice – můžeme je označit i jako spádové obce pro místní základní školu. Bílá Lhota leží v blízkosti nejatraktivnějších částí Litovelska, a to hradu Bouzov, Javoříčských a Mladečských jeskyní. Z vrcholu svahu,

⁶ *Mikroregion Litovelsko - region, který si zamilujete* [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/>

⁷ BALATKA, Oldřich. *Obec Bílá Lhota: 650. výročí založení obce*. Bílá Lhota: Obecní úřad Bílá Lhota, 2000.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

ve kterém je postavena, je krásný výhled na kostel v sousední obci Měrotíně i po širokém koloritu krajiny.¹⁰

Největším turistickým lákadlem ve vsi je Arboretum. Kolorit okolní krajiny dokresluje kaple sv. Cyrila a Metoděje stojící nedaleko Měníka. Několik zajímavých historických soch se nalézají na místním hřbitově. Z cílů v přidružených obcích se vyjímá pravoslavný chrám sv. Ludmily v Řimicích či les Doubrava a vodní elektrárna u Nových Mlýnů.¹¹

Občané mohou využít služby obvodního lékaře a lékařky pro děti a dorost, poštu, kadeřnictví či pedikúry, masáže, knihovnu v Bílé Lhotě – pro čtenáře je otevřená jedno odpoledne v týdnu, dále mohou navštívit knihovny v nedaleké Červené Lhotě, Hradečné a Řimicích. Ve všech pobočkách je čtenářům poskytováno bezplatné internetové připojení. Co půl roku je knižní fond obměňován o novinky, především díky výměně mezi knihovnami. Od roku 1999 vydává obec noviny – Naše noviny, převážně vychází jako čtvrtletník (jaro, léto, podzim, zima). V obci funguje mateřská i základní škola (ZŠ). ZŠ je spádovou školou pro okolní obce.¹²

1.1.1 Arboretum Bílá Lhota

Arboretum, jež se nachází na ploše bezmála 300 hektarů, nabízí sbírku více než 300 druhů bylin a dřevin nejen z naší republiky, ale i z celého světa. Mezi nejčastější patří keřovité tisy v různých tvarech i barvách, dále pak tůje a smrky. Kostru parku tvoří různobarevné buky, duby a doplňkové dřeviny – lípy, břízy, javory, cypřiše, borovice aj.¹³ *„Nenápadný, původně renesanční, klasicistně upravený zámek na kraji vsi západně od Litovle není tím hlavním magnetem, který sem ročně láká tisíce návštěvníků. Mnohem významnější je zámecký park, z dendrologického hlediska jeden z nejceněnějších v republice. Zdejší arboretum o rozloze asi 2,5 ha vytvořil v prostoru původního parku v letech 1926–1946 botanik Quido Riedl. Roste tu přes 500 druhů listnatých, jehličnatých i stálezelených rostlin z Ameriky i Asie. Zdejší kolekce japonských javorů je zřejmě největší a nejstarší u nás, obdivovat tu můžeme i liliovník*

¹⁰ BALATKA, Oldřich. *Obec Bílá Lhota: 650. výročí založení obce*. Bílá Lhota: Obecní úřad Bílá Lhota, 2000.

¹¹ *Bílá Lhota - oficiální stránky obce* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.bilalhota.cz/>

¹² BALATKA, Oldřich. *Obec Bílá Lhota: 650. výročí založení obce*. Bílá Lhota: Obecní úřad Bílá Lhota, 2000.

¹³ *Arboretum Bílá Lhota* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.arboretumbilalhota.cz/>

*tulipánokvětý, cypřišek tupolistý či cypřišek plavuňovitý. Svůj strom tu zasadila i řada známých osobností.*¹⁴

První zmínka o arboretu spadá již do poloviny 15. století. Nemluvíme ještě o arboretu jako takovém, ale spíše o zahradě, která byla součástí tehdejší tvrze. V počátcích neplnila funkci okrasnou, ale byly na ní vysázeny ovocné stromky a zelenina, které sloužily jako obživa tamnímu obyvatelstvu. První okrasnou funkci mohla zahrada plnit už při první přestavbě v 16. – 17. století. Již v té době existovala nejstarší část nynějšího arboreta – dubový hájek okolo dnešní Jízdárny.¹⁵

O největší přestavbu parku a jeho podobu vděčíme Quidu Riedlovi (1878–1946). Na sklonku 19. století vysadil ke staletým dubům nové stromy, pod nimiž vytvořil skalku. Mezi roky 1905–1926 působil v Novém Dvoře u Opavy, dnešní arboretum Nový Dvůr, poté se vrátil zpět do Bílé Lhoty. Začal park přetvářet dle svých představ. Shromáždil druhově bohatou a cennou sbírku okrasných a exotických stromů, tím současně pozvedl estetickou hodnotu celého areálu. Sjednotil různé skupiny stromů podle nároků na klima, živiny, půdu atd. Pomyslně rozdělil arboretum do celků, které pojmenoval. Původní názvy byly obohaceny o nové, většina starých je však používána dodnes.¹⁶

Po konci druhé světové války propadl majetek Riedlovy rodiny do rukou státu. Ten neměl finanční prostředky, aby se mohl starat o tak rozlehlý komplex, tudíž začal park pustnout.¹⁷

V roce 1956 si zpustošený park převzalo do své správy Vlastivědné muzeum v Olomouci. O rok později nastoupil do funkce vedoucího arboreta zaměstnanec tehdejšího Krajského vlastivědného muzea v Olomouci Bc. Stanislav Hekele. Během svého působení provedl řadu dosadeb a obohatil dendrologickou sbírku, jenž velmi utrpěla v poválečném období. Proběhla nutná rekonstrukce interiéru i exteriéru celého areálu.¹⁸

¹⁴ Pozn.: DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *1000 Divů Česka*. Praha: Knižní klub, 2008, 316.

¹⁵ BÁBKOVÁ HROCHOVÁ, Magda a Jaroslav ERLEC. *Arboretum Bílá Lhota*. Druhé. Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci, 2016.

¹⁶ *Arboretum Bílá Lhota* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.arboretumbilalhota.cz/>

¹⁷ BÁBKOVÁ HROCHOVÁ, Magda a Jaroslav ERLEC. *Arboretum Bílá Lhota*. Druhé. Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci, 2016.

¹⁸ *Arboretum Bílá Lhota* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.arboretumbilalhota.cz/>

Současný název Arboretum v Bílé Lhotě pochází již z roku 1968, kdy se otevřely brány parku pro návštěvníky. O rok později byl park prohlášen za chráněné území. Dnes je zařazen do kategorie Národní přírodní památka.¹⁹

1.2 Bílsko

Necelých 10 kilometrů vzdušnou čarou jihozápadně od okresního města Litovel a 23 kilometrů od Olomouce, najdeme malebnou vesnici Bílsko. Na severu sousedí s katastrálním územím Cholín a Loučky, na východě s obcí Odrlice, jihovýchodně se Seničkou, jižně s vesnicí Cakov a jihozápadně s obcí Vilémov.²⁰

I přes nízký počet obyvatel obec disponuje knihovnou a Sborem dobrovolných hasičů Bílsko. Najdeme zde i Domov pro osoby s chronickým duševním onemocněním – Náš Domov se zvláštním režimem. V obci se nenachází škola, děti navštěvují spádové školy ve Vilémově, Senici na Hané, nebo v Litovli. V obci nenajdeme žádné zdravotnické středisko ani poštu.²¹

Obec Bílsko je členem svazku Sdružení obcí Střední Moravy, Svazu měst a obcí České republiky, Sdružení místních samospráv České republiky, Mikroregion Litovelsko, Region Haná, Vodovodu Pomoraví, svazek obcí. Dále je Bílsko od roku 1999 zapojeno do Programu obnovy venkova. V roce 2003 se obec Bílsko zúčastnila soutěže Vesnice roku, za což jí byl udělen „Diplom za citlivý přístup k duchovnímu bohatství vesnice“.^{22 23} Znak a prapor byl obci udělen Poslaneckou sněmovnou 12. února 2003.²⁴

Za památkovou dominantu vesnice můžeme označit kostel Božského srdce páně v Bílsku Římskokatolické církve, vedle kterého se nachází bývalý klášter redemptoristů.²⁵ Dalšími památkami v obci jsou boží muka²⁶ a smírčí kříž s poškozenými rameny (těžko datovatelná památka z období 15.–17. století) stojící vedle božích muk. V Bílsku býval také klášter řádu redemptoristů, ve kterém byl v roce 1903 zřízen noviciát pro dorost, dnes již slouží k jiným

¹⁹ BÁBKOVÁ HROCHOVÁ, Magda a Jaroslav ERLEC. *Arboretum Bílá Lhota*. Druhé. Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci, 2016.

²⁰ *Obec Bílsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.oubilsko.cz/>

²¹ Tamtéž.

²² Pozn.: Mimo obec Bílsko se v tomtéž roce soutěže zúčastnila i obec Cholín.

²³ *Vesnice roku* [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <http://www.vesniceroku.cz/>

²⁴ *Obec Bílsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.oubilsko.cz/>

²⁵ Pozn.: Řád je Římskokatolické církve.

²⁶ Pozn.: Drobná sakrální stavba, zděná a omítnutá, pocházející z 19. století.

účelům. V obci najdeme také památník, jenž je věnován obětem sedmi padlých mužů v 1. světové válce – na něm najdeme podobizny a jména sedmi statečných hrdinů a text – „MY VŠICHNI PADLI JSME. VY VZPOMÍNÁTE? / KÉŽ ZA POKROK A SVOBODU / ZA ČEST SVÝCH DĚJIN NÁRODU / JAK MY KREV RÁDI DÁTE!“.²⁷

Obec se pyšní dodržováním starobylých tradic. Dodnes místní stavějí a kácí májku či na konci zimy vynášejí Smrtku, i když život místních už není v takové míře závislý na střídání cyklů ročních období, jako tomu bylo dříve.²⁸

I přesto, že Bílsko není součástí Hanácké roviny, našel zde svůj osobitý výraz původní hanácký kroj. Měl dávat na odiv bohatství a pohostinnost kulturní oblasti i místních obyvatel. U mužů ho tvořily žluté koženky a vysoké boty po kolena, modrá vesta, v létě plášť se širokým límcem a v zimě žlutý kožich, na hlavě pak nosili klobouky. Ženy a děti nosily na hlavách červené šátky uvázané „na uši“, na těle měly ženy krátké košilky a přes ně živůtek – tzv. lajdík, krátké řasnaté sukně po kolena a přes ně výrazně zelenou či jinak pestře barevnou zástěru, v zimě kabátec s rukávy na ramenou vyduťtými, v létě střevíce a v zimě huňaté bílé papuče.²⁹

1.3 Bouzov

Obec se nachází v severozápadní části okresu Olomouc zhruba 13 kilometrů od Litovle a 28 kilometrů severozápadně od krajského města Olomouc, v posledních výběžcích Dražanské vrchoviny a soutoku říčky Třebůvky a potoka Špránku. Patří mezi vyhledávané turistické cíle širokého okolí, nejen kvůli dominantnímu pohádkovému hradu, v jehož prostorách a okolí se mimo jiné natáčela spousta pohádek, televizních soutěží, aj. Pod Bouzov spadá dalších 13 obcí: Bezděkov, Blažov, Bouzov, Doly, Hvozdečko, Jeřmaň, Kadeřín, Kovářov, Kozov, Obectov, Olešnice, Podolí, Svojanov.³⁰

Bouzov získal jméno po svém zakladateli Búzovi z Búzova, který byl prvním známým držitelem obce i zakladatel stejnojmenného hradu na počátku 14. století. Hrad měl střežit obchodní stezku vycházející z Olomouce údolím Třebůvky až k Jevíčku. Do 17. století se na Bouzově vystřídalo několik českých šlechtických rodů, z nichž nejznámější byli pánové

²⁷ Obec Bílsko [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.oubilsko.cz/>

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Bílsko. Mikroregion Litovelsko [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/5-bilsko.html>

³⁰ ŽENOŽIČKA, Jiří. *Bouzovsko krajina & lidé*. Olomouc: Comedia, 2006.

z Kunštátu a Poděbrad, dokonce se má za to, že se zde měl narodit český král Jiří z Poděbrad. V roce 1695 prodal kvůli dluhům poslední český majitel celé Bouzovské panství řádu Německých rytířů. Teprve až roku 1850, díky novému správnímu řízení, se stal Bouzov součástí nově vzniklého okresního hejtmanství v Litovli. Po právní stránce se tedy vymanil ze závislosti na majiteli panství řádu Německých rytířů. Avšak rozhodující pozice velkostatku řádu přetrvávaly i nadále.³¹

Do druhé poloviny 19 století můžeme Bouzov charakterizovat jako chudší vesnici, jenž byla hospodářsky závislá na bývalé vrchnosti. Za nejvýznamnější událost v dějinách obce můžeme označit tu z přelomu 19. a 20. století. Přestavbu hradu uskutečnil nový velmistr řádu arcivévoda Evžen Habsburský (1863–1954). Přestavba ovlivnila i celkový vzhled obce, jelikož výrazně vzrostl počet obyvatel. Bouzov se tedy stal kulturním a společenským střediskem celého širokého okolí.³²

Další z neopomenutelných bouzovských památek je chrám sv. Máří Magdaleny z konce 14. století, který se nachází na místním hřbitově, nedaleko vesnice. „*Má se zato, že již v 11. století stál prapůvodní kostel Máří Magdalény a při něm fara a hřbitov pro nebožtíky z okolí v domnělé Lhotce.*“³³ Dále kostel sv. Gottharda v Bouzově. „*Kostel sv. Gottharda pochází ze druhé čtvrtiny 16. století, později však prošel několika stavebními úpravami. V jeho interiéru najdeme například kamenný reliéf korunování P. Marie z doby založení.*“³⁴ Na návsi obce najdeme kamenný kříž s korpusem Ukřižovaného Krista, na podstavci má reliéf sv. Máří Magdaleny pocházející z roku 1816. Navštěvovaná je také Galerie „areál historické zábavy“ v podhradí s 15 metrů vysokým Trojským koněm a expozicemi uměleckých děl. Pro návštěvníky si organizátoři připravili historicky laděné, zábavně naučné programy, svým obsahem zaměřené na všechny věkové kategorie.³⁵

V Bouzově se nachází mateřská škola, základní škola s prvním i druhým stupněm, pošta. Od roku 1998 funguje v obci zdravotnické středisko, v němž se nachází oční ordinace, dále ordinuje dětský lékař, praktický lékař, zubař. V roce 2003 byla ukončena také stavba Domova pro seniory. Domov disponuje třiceti pokoji pro klienty z Bouzova a jeho blízkého okolí. V obci

³¹ TRAPL, Miloš. *Minulost a současnost hradu, obce a JZD "Mír"*. Praha: TEPS, 1990.

³² *Obec Bouzov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-bouzov.cz/>

³³ VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Bouzov: Putujeme po hradech a zámcích*. Beatris, 2009, s. 1.

³⁴ VAŇKOVÁ, Lenka. *Hrady a zámky v Čechách a na Moravě: Proměny slohů z životního stylu*. Plzeň: Fraus, 2005. Památky.

³⁵ *Obec Bouzov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-bouzov.cz/>

působí spolky dobrovolných hasičů, rybářů, včelařů, myslivců, TJ Sokol a také Senior klub. SDH Bouzov se značně podílí na společenských i kulturních aktivitách obce. Od roku 1997 pořádá každoročně Zimní pochod, který uskutečnili pouze jako bonus pro rodinu a přátele. Letos se uskutečnil dvacátý třetí ročník. Koná se vždy na konci roku a mezi obyvateli i lidmi z širokého okolí je velmi oblíbený, pravidelně se ho účastní na dvě stě lidí. Na bouzovských loukách se koná tradiční hudební festival Moravské hrady, známý také pod názvem Hrady.cz, na nějž se sjíždějí lidé ze širokého okolí. Tradiční se také stala srpnová akce Balony nad hradem, která je veřejností velmi oblíbená.³⁶

Turistům, kteří jsou sportovně založeni, nabízí okolí Bouzova zajímavé cyklotrasy i turistické trasy vedoucí krásnou přírodou k mnohým zajímavým a kulturně-historickým cílům. K těm nejnovějším patří nová cyklostezka mezi Bouzovem a Javoříčkem, jež dovede turisty přímo k památníkům obětem 2. světové války.³⁷ U památníku se každoročně koná obřadní ceremoniál k uctění památky popravených mužů.³⁸

1.3.1 Hrad Bouzov

Neodmyslitelnou dominantou celého okolí Bouzovska je majestátní hrad Bouzov viditelný z širokého okolí. Nachází se na strategickém místě u obchodní cesty z Olomouce do Loštic. Jeho původní funkce výstavby spočívala k ochraně významné kupecké cesty.³⁹

Ke stavbě hradu vybrali skalnatý pahorek, pod kterým byl ze všech stran prudký sráz do údolí. Začal se budovat původní půdorys a vhodné opevnění 7 metrů vysoké a 2,5 metrů široké, které mělo hrad chránit. Dále vybudovali vysokou věž, o které nejsou zmíněny podrobné informace, pouze se dochovalo, že tloušťka zdi měřila 4 metry. Věž sloužila ke kontrole kupecké cesty i širokého okolí.⁴⁰

³⁶ ŽENOŽIČKA, Jiří. *Bouzovsko krajina & lidé*. Olomouc: Comedia, 2006.

³⁷ Pozn.: Obec byla 5. května 1945 vypálena nacisty.

³⁸ *Obec Bouzov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-bouzov.cz/>

³⁹ VAŇKOVÁ, Lenka. *Hrady a zámky v Čechách a na Moravě: Proměny slohů z životního stylu*. Plzeň: Fraus, 2005. Památky.

⁴⁰ VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Bouzov: Putujeme po hradech a zámcích*. Beatris, 2009.

Datuje se, že již roku 1317 byl hrad obydlen, z čehož vyplývá, že musel být dostavěn. Búz sídlil na hradě nejméně do roku 1339, ale jeho synové Zpitata a Vojtěch na hradě nepobývali a sídlili v okolních dvorcích na Kojetínsku a Prostějovsku.⁴¹

Významným milníkem pro hrad se stal rok 1696. Zcela zchátralý hrad i zbylý majetek prodal František do rukou Řádu německých rytířů. Konkrétně velmistru Františku Ludvíkovi za sto tisíc rýnských a dvě stě dukátů. Ke koupi došlo 21. září 1696. Od té doby, až do konce třicátých let 20. století patřil k majetku Řádu německých rytířů. Panství spravovali necelých 240 let, do doby, než jim hrad zabral Adolf Hitler. V průběhu 2. světové války v něm sídlily jednotky SS.⁴²

Současná podoba pochází z let 1895–1910, kterou uskutečnil podle projektu mnichovský architekt Georg Josef von Hauberisser. Přestavbě předcházela návštěva tří habsburských arcivévodů – Albrechta, Viléma a Evžena, budoucího velmistra Řádu. *„Právě tehdy se arcivévoda Evžen rozhodl obnovit hrad Bouzov v jeho původní podobě, neboť se mu zalíbila nejen jeho poloha, která skýtal daleký rozhled až na Praděd, Vysokou holi a Sněžku, ale i krásné okolí s hlubokými lesy. Příčiny přestavby hradu se vysvětlují i Evženovým romantickým cítěním, které se projevilo i při samotném výběru nové podoby hradu. Krátce po svém zvolení velmistrem řádu v roce 1894 dal příkaz k přípravě přestavby v duchu dozrávajícího romantismus.“*⁴³

Při vstupu do hradního parku musí návštěvníci projít kolem drobné kaple. Byla projektována při přestavbě a dokončena v roce 1912. Park z velké části vznikl až po stavebních pracích na ploše, jež sloužila jako zázemí pro pracující dělníky. Rozkládá se na ploše více než 6 ha a k němu přilehlý les téměř 12 ha. U přístupové cesty vysázeli lipovou alej, dále v něm najdeme stromy jako dub šarlatový, jírovec žlutý či červenolistý buk lesní. Součástí parku je dřevěná tribuna stojící na tzv. Turnierplatzu a již zaniklé stavby střelnice a kuželny.⁴⁴

Nad vstupem na druhé nádvoří je vyobrazen erb velmistra Řádu Evžena Habsburského. Při vstupu do západního parkánu se před návštěvníky objeví Růžový zázrak – pískovcový reliéf od těšínského sochaře Jana Raszky. Na reliéfu je vyobrazena sv. Alžběta Durynská, patronka

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Pozn.: ŽENOŽIČKA, Jiří. *Bouzovsko krajina & lidé*. Olomouc: Comedia, 2006, s. 180.

⁴⁴ VAŇKOVÁ, Lenka. *Hrady a zámky v Čechách a na Moravě: Proměny slohů z životního stylu*. Plzeň: Fraus, 2005. Památky.

Řádu německých rytířů, a zázrak s růžemi. Zachycuje legendu o proměně chleba na růžové květy, které má v záhybech svého pláště.⁴⁵

Nejvýznamnější a nejhonosnější místností hradu, kde se každoročně koná nespočet svatebních obřadů, je rytířský sál. V minulosti plnil reprezentativní funkci. Stěny zdobí erby všech historicky doložených majitelů a rytířských postav v renesančních kostýmech. Denní a noční oblohu symbolizuje dřevěný strop se zlacenými hřebíky.⁴⁶

1.3.2 Řád německých rytířů

Do překladu *Ordo Fratrum Domus Hospitalis S. Mariae Teutonicorum in Jerusalem*. Byl založen na konci 12. století, vznikl ze špitálního bratrstva kupců severoněmeckých měst Brémy a Lübecku. Založil jej Bedřich Švábský v roce 1190. Papež Klement III. je uznal a o rok později byli pod jeho ochranou. V roce 1199 byl oficiálně potvrzen jako rytířský řád. V letech 1835–1863 prošel Řád zásadní reformou za velmistra Maxmiliána d'Este. Roku 1841 byla obnovena ženská větev řádu.⁴⁷

U nás pochází první zmínka o Řádu z roku 1203. Byl podporován Přemyslem Otakarem I. Důležitým mezníkem pro Řád v Českých zemích byla druhá polovina 17. století. Po bitvě na Bílé hoře řád posílil své pozice. Ve 40. letech 19. stol. se zakládaly špitály, chudobince a sirotčince, o které se více starala ženská větev Řádu.⁴⁸

Po první světové válce byl Habsburkům zkonfiskován majetek a došlo k velkým změnám. Část inventáře hradu byla zestátněna a kvůli pozemkové reformě došlo k přerozdělení půdy. Na konci druhé světové války došlo k obnově německého řádu, ale majetek na území ČSR jim nebyl navrácen. V roce 2014 proběhla soudní řízení o navrácení majetku do rukou Řádu.⁴⁹

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ VAŇKOVÁ, Lenka. *Hrady a zámky v Čechách a na Moravě: Proměny slohů z životního stylu*. Plzeň: Fraus, 2005. Památky.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ LORENCOVÁ, Aneta Sofie. *Hrad Bouzov*. Olomouc, 2014. Maturitní práce. Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola, Přerov, Denisova 3, s. 15.

⁴⁹ Tamtéž.

1.4 Červenka

První písemně dochovaný záznam o obci Červenka spadá až do roku 1287 „v listině krále Václava II. je psáno: král daroval 2 lány ve Schwarcpachu (název obce v německém jazyce) rychtáři královského města Litovel Jindřichovi. V písemných záznamech je uváděno o Července: jde o starobylou slovanskou ves. Archeologický výzkum v obci nebyl prováděn, není tedy zatím prokázáno, zda tady bylo i osídlení starší. Připomínáme si proto historii nám známou a tou je rok první písemné zmínky o obci, rok 1287.“⁵⁰

Obec je známá zejména dvěma atributy, významnému železničnímu uzlu, jenž spojuje hlavní trať mezi Prahou a Moravou, a také díky hanácké lidové architektuře. Červenka leží na silnici spojující Litovel a Uničov, na levém břehu potoka Čerlinky, který je jedním z přítoků řeky Moravy.⁵¹

Za zmínku stojí i název obce. Nejstarší název, který je zapsán v listině z roku 1287, je psán jako Schwarcpach, v listině Půty z Hoštejna Čirné z roku 1371, Czerny v listině odúmrtí pocházející z roku 1615. Obec však byla původně nazývána Czermný, tedy ve staročestíně „Červený“. Lidé jej vyslovovali „Černá“, z toho je doslovný překlad do němčiny Schwarcpach. V roce 1887 byl podán návrh na změnu názvu obce. Nový, a do dnes i platný název vesnice Červenka, byl odvozen od původního názvu potoka Červinka.⁵²

Červenka sousedí na východě s obcí Tři Dvory, na jihu s okresním městem Litovel, na severu se Střelicemi, Renotami a Dětrichovem a ze západu ji chrání les Doubrava. Červenka geomorfologicky leží na rozhraní dvou celků, a to Hornomoravského úvalu a Středomoravské nivy. Území bylo původně zalesněno, převážně listnaté lesy však byly vykáceny a přeměněny na pole. Podnebí je tu jako na celém Litovelsku charakteristické přechodem mezi vnitrozemským a přímořským typem. Červenka je zajímavá tím, že žně tu bývají o týden dříve než v ostatních obcích na Hané.⁵³

⁵⁰ Obec Červenka [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccervenka.cz/>

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

Příroda v okolí je rozmanitá, les Doubrava patří do chráněné krajinné oblasti (CHKO)⁵⁴ Litovelské Pomoraví, jehož část zasahuje i do katastru obce. Z nepřeberných druhů rostlin jsou zde nejčastěji zastoupené stromy – dub, buk, habr, borovice a smrk (jižně od obce se nachází strom pro svoji symbolickou monumentálnost zvaný „král dub“), z květin pak sněženky, prvosenky, orseje a sasanky, dokonce se tu vyskytuje i vzácný kosatec žlutý. Z živočichů jmenujme zajíce, lasice, nejružnější obojživelníky, hmyz, ryby a žáby.⁵⁵

Co se historie týče je Červenka velmi rozmanitá. První historickou stavbou je kaple sv. Pavlíny vystavěná v roce 1789. V obci najdeme také kostel sv. Alfonse a sýpku ve Svatoplukově ulici. Stavba je součástí lidové architektury 19. století.⁵⁶

Obyvatelé Červenky jsou aktivní i v zachovávání tradic. K nejvýznamnějším patří hody, při nichž pravidelně probíhá náboženská slavnost ke cti Panny Marie. V současnosti se praktikují taneční večery v prostorách místní sokolovny. Ve sportovním zastoupení dodržují občané vzájemná fotbalová utkání mezi místními dobrovolnými hasiči a fotbalovým klubem, kteří soutěží o pohár starosty obce.⁵⁷

Obec Červenka je bohatá i na spolky, které se v obci nachází. Roku 1885 byl v obci založen hasičský požární sbor, který funguje do dnes. Dvacet let poté byl občany založen myslivecký spolek. V roce 1907 byl ustaven odbor Národní jednoty, jenž zaštiťoval divadelní ochotníky, osvětovou činnost a pořádal přednášky. Dále pod Národní jednotu spadala knihovna, jež byla založena školou, která jej také spravovala. V roce 1921 byl zřízen TJ Sokol a o šest let později postavena Sokolovna.⁵⁸

Pověry a zajímavosti se vztahují i k místnímu pramenu potoka Čerlinka. Za posvátný byl považován pramen potoka Čerlinky,⁵⁹ ve středověku známý pod názvem Svatá voda. V obci byl pramen běžně zvaný Studánka. Obyvatelé mu připisovali léčivou sílu a uctívali ho. Traduje se, že si pro jeho vodu chodili lidé z širokého okolí a používali ji k léčebným účelům. V kronice je zaznamenáno: *„od dávných dob sem v nepříznivých dobách a neúrodných letech*

⁵⁴ Pozn.: CHKO – Chráněná krajinná oblast.

⁵⁵ *Obec Červenka* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccervenka.cz/>

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Pozn.: dříve zvané Červinka.

lid z okolních vesnic prosebné průvody podniká...“ Jsou dochovány pověsti, připisující pramenu zázračnou moc a léčivou sílu.⁶⁰

Ze Starého města v Litovli odbočovala cesta za sladovnou směrem ke Studánce, říkalo se jí Studánecká. Interesantní je i to, že tudy chodívala každoročně procesí věřících ke Studánce, ta z Červenky vycházela od kaple sv. Pavlína. Poutě ke Studánce se konaly obvykle 8. září, na svátek Narození Panny Marie^{61, 62}.

Místní ochotnické divadlo v 19. století přispělo k národnímu uvědomění. *Pan Josef Zdražil zaznamenal: „Na Července bývalo odedávna divadlo ctěno a váženo. Jeho první začátky lze spatřovat v akcích, které organizovala omladina vedená studenty. První divadelní představení bylo uspořádáno v roce 1886 ve Šrotově hostinci u nádraží. V roce 1899 zbudoval učitel Kvapil vlastním nákladem jeviště, byly zhotoveny kulisy. Ve 20. století je divadlo spojeno se sokolským hnutím (TJ Sokol založena 1921) a s novou sokolovnou (1927). Také v Družinském domě se hrálo divadlo. Divadelní činnost se v naší obci úspěšně rozvíjí i po 2. světové válce, ustává v závěru let šedesátých“.*⁶³

Pomník padlým v 1. světové válce byl postaven v roce 1922, o jeho výstavbu se zařídil odbor Národní jednoty. Mezi obyvateli proběhla veřejná sbírka, z níž se vybrala částka 7 tisíc Kč, 3 tisíce Kč měl být zisk při slavnosti odhalení. Autorem sochy z pískovce „Legionář chrání vlast Čechii“ je litovelský sochař Vilém Spurný. V době okupace byl pomník poškozen a poté odstraněn. Po 2. světové válce byla na pomník osazena mramorová deska se jmény padlých obětí. Pomník se stal místem, kde si občané Červenky každoročně připomínali a stále připomínají významné historické mezníky našich dějin, tradici zde mají i oslavy osvobození s průvodem obcí a vatrou.⁶⁴

V obci je tradiční také zemědělská výroba, jako ve většině vesnic v oblasti Mikroregionu Litovelsko. Zemědělské strojní družstvo bylo založeno v roce 1948, od Fondu národní obrany byly zakoupeny stroje po německých obyvatelích. Zemědělské strojní družstvo bylo základem pro vznik Jednotného zemědělského družstva (JZD) v Července. JZD⁶⁵ Červenka bylo úspěšně hospodařícím družstvem. Do konce 80. let 20. století prošlo několika reorganizacemi,

⁶⁰ Obec Červenka [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccervenka.cz/>

⁶¹ Pozn.: Není to totéž, jako svátek Marie 12. září.

⁶² Obec Červenka [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccervenka.cz/>

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Pozn.: Jednotné zemědělské družstvo.

při nichž bylo postupně slučováno s okolními družstvy do jednoho celku JZD se sídlem v Července. Tento komplex se po roce 1989 rozpadl, vyčlenil se z něj dnešní Zemědělský podnik Červenka a farma v Novém Dvoře.⁶⁶

1.5 Dubčany

Vesnici Dubčany najdeme mezi obcemi Senice a Unčovicemi, 17 kilometrů od krajského města Olomouc a 10 kilometrů od obce Litovel. Název obce připomíná pradávné obyvatelé, Dubčany. Byli to vlastně obyvatelé dubisk.⁶⁷ Dnes z původních dubin mnohé nezbylo, jelikož je obec téměř celá obklopena poli.⁶⁸

Vesnice má na první pohled atypický tvar návsi. Na rozdíl od typického rázu běžné hanácké obce tvoří kruh. Uvedené uspořádání domů má staroslovanský původ, historikové hovoří o tzv. staroslovanské okrouhlici. Vchod mezi kruhově uspořádaná stavení na severní straně vesnice se doposud nazývá Brána.⁶⁹

Ještě v 19. století měly grunty v Dubčanech typické výstupky zvané „žudry“, což jsou zděná podloubí v průčelí domů. Zatímco v jiných vesnicích (např. v Příkazech) se tento zdobný a účelný prvek zachoval, zde ve 20. století rukou necitlivých inovátorů zanikl.⁷⁰

Po hlavní příjezdové silnici do obce stojí zvonice, přímo naproti hasičské zbrojnici, dodnes používané v případě požáru. Na návsi plné zeleně, uprostřed stromů, stojí kostel. Z kulturních památek vísky uvedeme sloup Panny Marie Immaculaty, kapli sv. Isidora z roku 1869 a sochu sv. Jana Nepomuckého.⁷¹

Místní obyvatelé mají úzké vazby na obec Cholinu a několik mladých lidí z Dubčan je dnes členy folklórního souboru zvaného Cholinka.⁷²

⁶⁶ *Obec Červenka* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccervenka.cz/>

⁶⁷ Pozn.: Místo, kde rostlo dubové křoví nebo duby.

⁶⁸ *Oficiální stránky obce Dubčany* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.dubcany.cz/>

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

1.6 Haňovice

Obec se strategickou polohou leží na trase vedoucí mezi Olomoucí a Litovlí. Na severu sousedí s Nasobůrkami a Chudobínem, na západě s Novou Vsí, směrem na jih s Myslechovicemi a na východě s Chořelicemi. Výhodou obce je její vysoká dopravní obslužnost a dobré spojení s okolními obcemi.⁷³

Na dnešní návsi nás zaujme opravená kaple sv. Cyrila a Metoděje, před kaplí pak stojí kříž se sousoším kalvárie a pomník věnovaný obětem 1. sv. války. Dále také tvrz ze 16. století, která byla později přestavěna na zámek. V současnosti slouží jako správní budova zemědělského družstva (ZD).⁷⁴

Silnice kolem potoka Loučky nás dovede na horní konec vesnice, které nese název Kluzov. Byla založena až v 17. století. Etymologie názvu připouští dvojí vysvětlení. Buď souvisí s klučením, nebo je odvozen od vlastního jména Klaus. Tato část vsi stojí na místě původní, později zaniklé vesnice Dobrní.⁷⁵

Ze spolků v obci působí SDH Haňovice, myslivecký spolek (MS) Haňovice, Rybářský spolek, sportovní klub (SK) Haňovice, z. s., Rybářský spolek a Haňovští spolek pro zachování kulturních a společenských tradic.⁷⁶

Jednou z největších atrakcí v obci a zároveň i tradicí, jsou „Kluzovské hody“, které připadají vždy na první neděli po svátku Všech svatých.⁷⁷

1.6.1 Památník obětem světových válek v Haňovicích

Na dvou pískovcových, neprofilovaných stupních je osazen památník ve formě kónického pylonu (dolní třetí stupeň je zhotovený z betonu). Při patě pylonu je po pohledově levé straně umístěno sousoší vojáka sklánějícího se k děvčeti, které k němu vzpíná ruce. Vpravo od sochy je na konkávně projmuté základně, uprostřed plastického věnce z trní, reliéfní letopočet 1914. Do čelní strany pylonu je vsazena žulová deska s nápisem: „PAMÁTCE PADLÝCH / VE SVĚTOVÉ VÁLCE / VĚNUJÍ OBČENÉ / Z HAŇOVIC – KLUZOVA / 31./7. 1921“.

⁷³ Obec Haňovice - oficiální stránky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.hanovice.cz/>

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

Na obou bočních stranách jsou pak umístěné desky s podobenkami a jmény padlých. Pylon je ukončen vysazenou římsou, na kterou dosedá vrcholová váza s plameny. Pod římsou jsou znázorněny reliéfní vavřínové festony se znaky České republiky. Památka je signována na horním stupni vpravo: „V. SPURNÝ“.⁷⁸

1.7 Cholina

Na samém okraji Hanácké roviny, v podhůří zalesněného vrchu Rampach, leží významná, na kulturní památky bohatá obec Cholina. První písemná zmínka pochází již z roku 1141.⁷⁹

Dominantou obce je monumentální kostel Nanebevzetí Panny Marie. Vede k němu dlážděná cesta po obou stranách lemovaná lipami, což je typické pro hanácké vesnice. Vedle kostela stojí fara – jednopatrová budova, mezi jejímiž okny se nachází rizalit se sochou sv. Jana Nepomuckého z roku 1746, samotná stavba pochází z roku 1733. Na konci farní zahrady stojí starobylá stodola – pilířová stavba krytá sedlovou střechou – hospodářské stavení z 19. století. Nároží farního průčelí a ohradní zeď kostela spojuje farská zeď, která je součástí fary a pochází z 18. století. Na podstavci před budovou fary stojí v kovové ohradce socha sv. Barbory z roku 1715.⁸⁰

Kulturní vyžití zajišťuje a kladný vztah k tradici dokazuje národopisný soubor Cholinka, založený v roce 1986, v jehož podání se pro budoucnost uchovávají hanácké písně a tance.⁸¹ V roce 2003 byla oceněna v rámci akce Vesnice roku za uchování kulturních památek a folklóru.⁸²

1.7.1 Hanácké národopisné muzeum

Cholina je významná i díky Hanáckému národopisnému muzeu. Nachází se ve dvoře budovy Obecního úřadu. Základem pro sbírku posloužily rekvizity používané místním ochotnickým spolkem v 50. letech – ojedinělým exponátem je např. divadelní opona,

⁷⁸ Pomník obětem světových válek v Haňovicích. *Mikroregion Litovelsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/355-pomnik-obetem-svetovych-valek-v-hanovicich.html>

⁷⁹ Cholina - oficiální webové stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccholina.cz/>

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Vesnice roku [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <http://www.vesniceroku.cz/>

ale jsou tu i jiné předměty týkající se krojů či ukázek dobového domácího inventáře: nádobí, hrací obrazy atd. Dále předměty ze školních kabinetů z minulých let, které místní škole daroval cestovatel Emil Holub při svojí přednášce v obci.⁸³

V půdních prostorech muzea najdeme exponáty související se řemesly a zemědělstvím, které bylo v minulých stoletích na Hané velmi rozšířené. Mezi exponáty najdeme celou obuvnickou dílnu, různé druhy praček a valchy, klapačku na výrobu tvarůžků. Dalším předmětem je dřevěné dělo používané při slavnostech obce. Unikátní je také sbírka několika set fotografií a pohlednic souvisejících se životem ve vesnici. V muzeu nalezneme i exponáty hodin a hracích obrazů.⁸⁴

1.8 Javoříčko

Malá víska Javoříčko, jedna z přidružených obcí Luké, leží 5 kilometrů od obce Bouzov a 16 kilometrů od města Litovel. Javoříčko je široké veřejnosti známé díky Javoříčským jeskyním, jež se nachází nedaleko vesnice, podle níž dostaly jméno, a také kvůli tragické události z konce 2. světové války – 5. května 1945, již se budeme blíže věnovat. V minulosti nesla vesnice názvy jako Javorovice, Javorov či Javoří. Současný název pochází z 15. století.⁸⁵

První písemná zmínka o vsi pochází již z roku 1348. Současná podoba obce se rozprostírá na základech obce před vypálením jednotkami SS⁸⁶ z roku 1945 jako odplatu za pomoc místních obyvatel partyzánům. Nacisté vypálili všechny budovy, jejich běsnění se nedotklo pouze kapličky a školy, v níž teď sídlí expozice – Nové Javoříčko, která je zaměřena na hrůznou událost. Po celé události zůstala obyvatelům pouze torza jejich domů.⁸⁷

Javoříčko nikdy nebylo velkou obcí. Jeho význam stoupl až s rokem 1875, kdy byla v obci založena škola, do níž chodily děti i ze dvou blízkých vesnic – Březiny a Veselíčka.⁸⁸ V roce 1930 zde žilo 175 obyvatel ve třiceti staveních. V obci nebyl nikdy ani kostel, pouze malá kaplička, nachází se na kraji obce, u cesty vedoucí do vesnice Březina. Věhlas a podvědomí

⁸³ Hanácké muzeum. *Mikroregion Litovelsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/116-hanacke-muzeum.html>

⁸⁴ Hanácké muzeum. *Mikroregion Litovelsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/116-hanacke-muzeum.html>

⁸⁵ Javoříčko - Obec Luká. *Obec Luká* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obec-luka.cz/javoricko/>

⁸⁶ Pozn.: Jednotky SS tehdy sídlily na nedalekém hradu Bouzov.

⁸⁷ Javoříčko - Obec Luká. *Obec Luká* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obec-luka.cz/javoricko/>

⁸⁸ Pozn.: Obě vesnice jsou přidruženými obcemi Luké.

ostatních získala díky objevení krápníkových jeskyní. Mezi léty 1937 a 1938 se revírník Vilém Švec zasloužil o objevení rozsáhlého jeskynního komplexu.⁸⁹

Od roku 1955 je v obci zřízeno pietní místo, Památník obětem 2. světové války, kde se každoročně koná pietní vzpomínka na 38 nevinných mužů za účasti armády, představitelů z politické sféry a místních obyvatel.⁹⁰

Samotná událost proběhla v poměrně krátkém časovém sledu. V sobotu 5. května 1945 kolem 8 hodině ranní začalo gestapo obkličovat Javoříčko od osady Březina, Veselíčka a obce Střemeníčka. Němečtí vojáci požadovali od místních obyvatelů vyzrazení úkrytu partyzánů. Jelikož jim občané nevyzradili, kde se partyzáni skrývají, chodili dům od domu a odváděli muže. Některé zastřelili v jejich domech, ostatní zastřelili na návsi. Po 9 hodiny zapálili první chatu u lesa a potom postupně od západní strany dům od domu, hájovna a škola zůstaly zachovány. Stavení zapalovali pancéřovými pěstmi nebo fosforovými bombami, které házeli do oken. Masovému vraždění podlehl 38 mužů, nejstaršímu Aloisovi Mrňkovi bylo 76 let, nejmladšímu Josefu Vlčkovi pouhých 15 let. Mezi oběťmi byl i řídící místní školy Josef Pecina, kterému před očima zastřelili devatenácti letého syna Milana. Mezi oběťmi nebyli pouze obyvatelé, ale i ti, kteří se ve vesnici zrovna nacházeli. Ženy, děti a dobytek vyhnali z vesnice směrem k obci Veselíčko. Lidé z okolních vesnic viděli stoupat kouř, ale nikdo z nich nevěděl, co se přesně stalo a kde hoří. Odpověď na jejich otázky přišla až v odpoledních hodinách.⁹¹

O celé události podala hlášení stanice sboru národní bezpečnosti (SBN)⁹² v Bouzově „... Všichni muži od patnácti let až na ty, kterým se podařilo utéci potokem, skrýt se nebo kteří byli za prací mimo osadu, byli zastřeleni. Někteří museli lehnouti na zem a byli zezadu stříleni. Jiní byli stříleni stoje u zdi. Mnozí byli utlučeni v hořících domech, kde byly jejich mrtvoly nalezeny. Ti, kteří se chtěli spasiti útekem, byli hlídkami buď zastřeleni mimo osadu, nebo vráceni zpět a teprve brutálním způsobem ubiti. Ženy a děti musely opustit osadu, dobytek vyhnati ze stájí. Několik kusů hovězího dobytka bylo zastřeleno, jiné kusy byly odvezeny neznámo kam. Celkem bylo zastřeleno 38 mužů, nejmladší měl 15 let, nejstarší 76. Tento osud stihl i ty muže, kteří

⁸⁹ VYHLÍDAL, Martin. *Javoříčko - pietní místo, turistické centrum*. Javoříčko: Občanské sdružení Javoříčko, 2005.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ HANZLÍKOVÁ, Renata. *Javoříčko ve stínu lesa Habří*. Nymburk: VEGA-L, 2009.

⁹² Pozn.: Sbor národní bezpečnosti.

*náhodou dleli v Javoříčku nebo vesníci a okolím procházeli. Po 13. hodině odtáhla horda z Javoříčka zpět na Bouzov a auty do Olomouce, odkud přijeli jako posila k akci. Během vraždění a vypalování byly ve vesnici Střemeníčku vykonávány jinými skupinami důkladné prohlídky. K dotazu ve věci pohřbení mrtvol bylo mě velitelem vražedné skupiny ostře odsekáno, že partyzáni nezasluhují pohřbu.*⁹³

Podnět pro tento nelidský čin není doposud zcela jasný. Příčiny události jsou zahaleny v roušce tajemství, spekuluje se o několika příčinách. Většina místních obyvatel je přesvědčena, že tragický osud jejich osady souvisel s událostmi v hájence v noci z 9. na 10. dubna 1945, kdy čeští a sovětsí partyzáni – skupiny Jermak-Fursenko⁹⁴ – bezdůvodně zastřelili manželku lesníka a příslušníka Schutzstaffel (SS) Othmara Victory Hildu a jejich dvě malé děti a hájenku zapálili.

Již po roce 1945 a hlavně po únoru 1948 se o skutečné pravdě této události nesmělo hovořit. Avšak vzniklo několik lživých verzí, proč k této hrůzné události na samém sklonku konce války muselo dojít. Až po roce 1989, kdy došlo v Československé socialistické republice (ČSSR) ke změně režimu, díky místním obyvatelům a pamětníkům, začínala pravda pomalu vycházet najevo.

Nad vesnicí se rozprostírá horský masiv Špraněk, v němž se daří fauně i flóře. „*Protáhlý zalesněný hřbet Špraněk (539 m) dominuje členité krajině Severomoravského krasu u obce Javoříčko. Je tvořen devonskými vápenci a spadá strmými, místy skalnatými svahy do údolí potoků Špraněk a Javoříčka. Na řadě míst se tu vyvinuly typické krasové jevy jako jeskyně (největší jsou Javoříčské), závrtý či škrapy. Pozoruhodným cílem je Zátvořice – mohutná skalní brána a řícený závrt s balvanitým závalem, torzo bývalého jeskynního portálu. Za návštěvu rozhodně stojí také vysoké vápencové skalisko zvané Zkamenělý zámek nad údolím Špránku, rovněž se skalní branou a jeskynní chodbou a také se skalními útvary Zkamenělá babička, kočka a pes. Na vrcholové plošině stával ve 13. století hrad bránky. Vápencové svahy jsou porostlé bučinami, v nichž se velmi dobře daří našim orchidejím.*“⁹⁵

V současnosti je v obci 17 stavení, budova staré školy, v níž sídlí již zmíněná expozice, kaplička a památník. Hlavně kvůli Javoříčským jeskyním a památníku navštíví ročně obec

⁹³ HANZLÍKOVÁ, Renata. *Javoříčko ve stínu lesa Habří*. Nymburk: VEGA-L, 2009.

⁹⁴ Pozn.: Andrej Fursenko velitel Jermaku.

⁹⁵ DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *1000 Divů Česka*. První. Praha: Knižní klub, 2008, s. 317.

desítky tisíc turistů. Lákadlem je i 5 kilometrů vzdálený hrad Bouzov či další historické a turistické památky.

1.8.1 Javoříčské jeskyně

O objevení jeskyň a celkové financování se zasloužil revírník a lesník Vilém Švec, rodák z Kadeřína, který je pochován na nedalekém hřbitově v Bouzově, v letech 1937–1938. Se svou skupinou započal výkopové práce ve Svěčené díře. Po obtížném průniku prostorami tzv. Objevné cesty, součást středního patra, objevili badatelé 14. dubna 1938 mohutné prostory Dómu gigantů a z něj i další prostory horního patra Javoříčských jeskyní. Brzy po objevu bylo zaměřeno místo, z něž byla prokopána chodba na povrch. První návštěvníci se do jeskyní podívali již o rok později 15. března 1939.⁹⁶

Dalším významným mezníkem historie jeskyní je období mezi léty 1949–1958, kdy badatelská skupina brněnského Geografického ústavu pod vedením doc. Vladimíra Panoše pokračovala v badatelských pracích. Byly objeveny další části středního patra – Hlinité jeskyně a tzv. Jeskyně Míru, které tvořící součást horního patra. Část Jeskyně Míru byla roku 1961 zpřístupněna veřejnosti. Od roku 1983 pracuje v Javoříčských jeskyních jeskyňářská skupina Základní organizace České speleologické společnosti 7-09 Estavela (ZO ČSS 7 09 Estavela). 17. července 1983 se skupině podařilo proniknout do doposud neprobádaných prostor s krásnou krápníkovou výzdobou, tvořenou bělostným sintrovým vodopádem. S postupem dalších prací se podařilo dostat dále do tohoto dómu, zvaného Panošův dóm a do tzv. Olomouckého dómu, který je široký 15 m, vysoký 10 m a cca 130 metrů dlouhý.⁹⁷

Jeskyně se nacházejí v ostrůvku devonských vápenců v masivu vrchu Špraněk, ten je součástí Národní přírodní rezervace Špraněk, a nachází se jihozápadně od obce Javoříčko.⁹⁸ Plocha Javoříčského krasu je 6 kilometrů čtverečních a je tvořena ostrůvky devonských vápenců. Jeskyně vynikají, mimo velikosti podzemních prostor, zejména překrásnou krápníkovou výzdobou, jednou z nejbohatších v České republice. Patří

⁹⁶ Javoříčské jeskyně. *Správa jeskyní České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/javorickske-jeskyne>

⁹⁷ Javoříčské jeskyně-základní údaje. *Javoříčko.cz - turistický informační portál* [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <http://javoricko.cz/javorickske-jeskyne-zakladni-udaje.php>

⁹⁸ Pozn.: Oblasti zvané Javoříčský kras na severu Drahanské vrchoviny.

k zatím největšímu známému zimovišti Vrápence malého na území České republiky (ČR). Podzemní prostory byly vytvořeny paleotokem potoka Špraňku. Horní patro je tvořeno největšími prostory s nejkrásnější krápníkovou výzdobou a vedou jím návštěvnické trasy. Tu najdeme převážně ve dvou mohutných prostorách – Suťovém dómu a Dómu Gigantů, také i v tzv. Pohádkových jeskyních. V prostorech Suťového dómu a Dómu Gigantů najdeme krápníky gigantických rozměrů.⁹⁹

Jeskyně mají nejbohatší krápníkovou výzdobu s největším množstvím typů speleotém z dosud poznáných jeskyní v ČR. Krápníkovou výzdobu až na výjimky vytváří minerál vápenec – kalcit, který krystalizuje z vody skapávající ze stropů a stěn podzemních dutin. Barvy krápníků určuje obsah jejich chemických příměsí – bílé až čiré tvoří čistý kalcit, šedé až černé barví oxidy manganu a hnědé až červené barví sloučeniny železa. Najdeme zde zajímavé obří stalagmity,¹⁰⁰ stalaktity,¹⁰¹ stalagnáty,¹⁰² krápníčky, brčka či dvoumetrovou „záclonu“. Kromě nejběžnějších typů krápníkové výzdoby, která místy dosahuje úctyhodných rozměrů, je zde bohatý výskyt i tzv. heliktitů,¹⁰³ což jsou krápníky, které rostou proti zákonům gravitace. Veřejnosti nepřístupné nižší patro tvoří složitý labyrint chodeb propojených propastmi, padajícími do hloubky až 60 m, které není dodnes zcela prozkoumáno.¹⁰⁴

Javoříčské jeskyně jsou největší známé zimoviště vrápence malého a jedno ze tří největších zimovišť netopýra barvitého. Zajímavostí je, že v roce 2015 bylo v jeskyni napočítaných úctyhodných 5 709 vrápenců malých. Netopýrů malých zimovalo v roce 2012 na 375 jedinců. Další vzácností je i opakovaný výskyt velmi vzácného vrápence velkého, který je zástupcem spíše balkánské a středomořské fauny.¹⁰⁵

⁹⁹ Javoříčské jeskyně. *Správa jeskyní České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/javorickske-jeskyne>

¹⁰⁰ Pozn.: Krápník, který roste ze dna jeskyně vzhůru.

¹⁰¹ Pozn.: Krápník, který roste od stropu jeskyně dolů.

¹⁰² Pozn.: Krápníkový sloup vzniklý srůstem stalagmitu a stalaktitu.

¹⁰³ Pozn.: Krápník rostoucí všemi směry, rostou proti zákonům gravitace.

¹⁰⁴ Javoříčské jeskyně. *Správa jeskyní České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/javorickske-jeskyne>

¹⁰⁵ Tamtéž.

1.8.2 Pietní areál Javoříčko

Javoříčko bývá někdy označované také jako moravské Lidice.¹⁰⁶ Pietní areál najdou návštěvníci asi 100 metrů od budovy původní školy, v níž se nyní nachází expozice Nové Javoříčko. Navazuje na obydlenou část vesnice přímo v centru nově vybudované vesnice. Areál byl vybudován na místě násilné tragédie, památník z roku 1951 stojí na původním hromadném hrobu všech 38 obětí.¹⁰⁷ V roce 1978 byl památník prohlášen za národní kulturní památku. Na obdélníkovém podstavci se tyčí sousoší šesti postav, jejichž autory jsou architekt Miroslav Putna a akademický sochař Jan Tříška. Před pomníkem, z pohledu od expozice Nové Javoříčko, se nachází hromadný hrob, na němž jsou v dolní části náhrobku vytesána všechna jména zavražděných mužů i s daty jejich narození. Nad výčtem jmen a dat narození je vytesán „vzkaz“ pro padlé „Ve jménu Vás, jež katané z map světa chtěli smést pochodeň míru zaplane k přísaze zaťatých pěstí.“ Nahoře je vyobrazen výjev stojících lidí nad postavou ležícího muže. V horní části pomníku se nachází mramorový kříž a na něm do kruhu trnová koruna.¹⁰⁸ Pod masivním křížem je zlatým písmem vytesáno „Společný hrob 38 mužů zastřelených dne 5. května 1945 německou jednotkou SS“.¹⁰⁹

Mezi expozicí a památníkem najdeme 9 tabulí, kde se návštěvníci mohou seznámit se základními informacemi o vypálení obce i jejích původních obyvatelích. V přilehlém parčíku bylo k 70. výročí na paměť vypálených obcí na území ČR 26. dubna 2015 vysázeno 10 líp. Lípu, jež znázorňuje obec Javoříčko, vysadil Bohuslav Sobotka.^{110 111}

V letech 2010–2011 proběhla poslední rozsáhlejší úprava pietního místa. Financoval ji Olomoucký kraj v rámci projektu Významné projekty Olomouckého kraje celkovou částkou 1 100 000 Kč.¹¹²

¹⁰⁶ Pozn.: Další z vypálených obcí nacisty za 2. světové války 10. 6. 1942 jako reakci na atentát na říšského protektora Reinharda Heidrycha 27. května 1942.

¹⁰⁷ Pozn.: Nejmladšímu chlapci bylo 15 let nejstaršímu 76 let.

¹⁰⁸ Pozn.: Bráno jako symbol ukřižování Ježíše Krista, kdy mu vojáci před ukřižováním nasadili trnovou korunu na hlavu.

¹⁰⁹ *Turistické místo*. Nové Javoříčko [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.javoricko.com/turisticke-misto>

¹¹⁰ Pozn.: V roce 2015 byl předsedou Vlády České republiky.

¹¹¹ Naučná stezka – Nové Javoříčko.

¹¹² Naučná stezka – Nové Javoříčko.

1.8.3 Multifunkční areál Nové Javoříčko

Jak již bylo výše uvedeno, areál se nachází v bývalé budově školy, vedle centrálního parkoviště. V celkovém komplexu najdeme mimo jiné i kinosál, k budově náleží i bistro se zázemím a venkovní posezení, součástí zastřešené pergoly je i altán. Na objekt navazuje přírodní areál s pódiem, parketem, okrasnou zahradou a dětským hřištěm. Prostory si mohou zájemci pronajmout jak pro soukromé, tak i firemní akce, jako jsou školení, teambuildingy, workshopy, pracovní porady, svatby či jiné rodinné oslavy.¹¹³

1.8.4 Zkamenělý zámek

Nejznámější krasový jev v této části vápencového území je Zkamenělý zámek. Najdeme ho mezi obcemi Javoříčko a Vojtěchov. Skalnatý útvar se nachází v Národní přírodní rezervaci Špraněk, je součástí stejnojmenné naučné stezky. Ukřívá v sobě podzemní jeskynní systém. Jedná se o vysoké vápencové skalisko, které se zvedá do výšky 50 m. n. m. Mohutné skalisko vystupuje ze zalesněného úbočí. Součástí je i částečně zřícená skalní brána, ve výšce 20 m. n. m., v jejíž stěně se nachází vchod do velké ponorné jeskyně. Na vrcholu skaliska stála v minulosti tvrz Branka, označovaná také jako hrad Špraněk.¹¹⁴

1.8.5 Hrad Špránek

Kolem potoka Špránku vedla z Loštic do Konice neméně významná kupecká cesta. Z důvodu bezpečnosti bylo vybudováno hradiště Obersko – v blízkosti dnešní obce Jeřmaň. V půli cesty nechal postavit, na mohutné skále s nevelkou skalní plochou, brněnský sudí Dětrich ze Spranecku, družník olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku, ve 13. století hrad Špránek. Hrad byl pouze obytným stavením s věží a pevnou obytnou zdí, z níž se zachovaly jen nevýrazné zbytky. Po Dětrichově smrti roku 1355 získal hrad markrabě Jan Jindřich. To je jediná výslovná zmínka o hradu. Roku 1398 markrabě Jošt zapsal Eduardovi z Kunštátu již jen panství a místo tvrze Špránek. Hrad tedy musel zpustnout po roce 1380, v době tzv. markraběcích válek, ozbrojených bojů mezi bratry Joštem,

¹¹³ *Areál Javoříčko. Nové Javoříčko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.javoricko.com/areal-javoricko>

¹¹⁴ ŽENOŽIČKA, Jiří. *Bouzovsko krajina & lidé*. Olomouc: Comedia, 2006.

Jindřichem a Prokopem Lucemburskými. Dnes jsou patrné pouze zbytky příkopů a valů. Špránek měl zaniknout kvůli nevhodnému místu, na němž byl vystavěn, jelikož se nemohl dále rozrůstat, a proto během století zanikl.¹¹⁵

1.9 Litovel

Litovel je starobylé město ležící 20 kilometrů od Olomouce, na šesti ramenech řeky Moravy v severozápadní části Hané. Litovel bývá označovaná za Hanácké Benátky. Kromě všudypřítomné vody se v centru, podobně jako v Benátkách, tyčí kostel sv. Marka. Litovel je důležitým centrem cestovního ruchu, především zásluhou své historie a Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví. V současné době je k Litovli integrováno 11 obcí – Březové, Chořelice, Chudobín, Myslechovice, Nasobůrky, Nová Ves, Rozvadovice, Savín, Tři Dvory, Unčovice a Víška, jež byly dříve samostatnými obcemi.¹¹⁶

Historická část města se nachází uprostřed bývalých hradeb, má pravidelnou uliční síť s centrálním náměstím. Dominantou náměstí Přemysla Otakara II. je radnice s radniční věží¹¹⁷ a morovým sloupem.¹¹⁸ Celé město bylo obehnané obranným valem a v první polovině 14. století kamennými hradbami, jejichž zbytky se ve městě dochovaly dodnes. Součástí obranného systému byla i ramena řeky Moravy, z nichž jedno protéká přímo pod náměstím, a okolní rybníky.¹¹⁹

Dalšími výraznými památkami v obci jsou i kostely – kostel sv. Filipa a Jakuba na Starém městě, kostel sv. Marka, kaple sv. Jiří, Svatojánský most,¹²⁰ a v neposlední řadě renesanční a barokní měšťanské domy.¹²¹

Ze staveb novější doby uvedeme neorenesanční budovou gymnázia¹²², funkcionalistické budovy sokolovny a hydrocentrály. Průmyslový rozvoj města byl zaznamenán nejvýrazněji ve druhé polovině 19. století díky hanáckým rolníkům z okolních obcí. Postupně tak v Litovli

¹¹⁵ Pozn.: VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Bouzov: Putujeme po hradech a zámcích*. Beatris, 2009.

¹¹⁶ *Litovel* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.eu/>

¹¹⁷ Pozn.: Bývá označovaná za nejvyšší věž na Moravě.

¹¹⁸ Pozn.: Autorem mostu je Václav Render. Render je autorem i sousoší Nejsvětější Trojice v Olomouci – zapsané v UNESCO.

¹¹⁹ *Litovel* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.eu/>

¹²⁰ Pozn.: Nejstarší kamenný most na Moravě a 3. nejstarší v republice.

¹²¹ *Litovel* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.eu/>

¹²² Pozn.: Gymnázium Jana Opletala v Litovli.

vznikly významné podniky – pivovar, lihovar, cukrovar, sladovna. Dále strojírna a podniky na zpracování zemědělských produktů. Rolníci se zasloužili i o přivedení železnice do Litovle. Většina z uvedených podniků funguje dodnes – Pivovar Litovel, akciová společnost (a.s.), Litovelská cukrovarna, a.s., stroje pro papírenský průmysl vyrábí Papcel, a.s. a další.¹²³

1.9.1 Pivovar Litovel

Tradice piva v Litovli má své počátky již v roce 1291, kdy město získalo od krále Václava II. mílové právo. Privilegium opravňovalo litovelské měšťany vařit a šenkovat pivo v okruhu jedné míle, tj. přibližně 7 kilometrů od hranice města. Ve středověku vařili pivo v právovárečných domech. V Litovli jich tehdy bylo 57. Právovárečníci patřili mezi nejzámožnější občany, jejich slovo mělo při rozhodování o řízení města velkou váhu. Současné litovelské pivo, vařené klasickými postupy, má kořeny už v prvopočátcích.¹²⁴

Počátky litovelského pivovaru sahají do roku 1747, kde sídlil v jedné budově se sladovnou. Budova kapacitně nestačila náporu poptávky, a proto v roce 1814 vznikl nový Měšťanský pivovar. Stejně jako celá Litovel, spadal i pivovar pod německou správu. Na tuto skutečnost reagovali moravští vlastenci založením Rolnické záložny v Litovli a rolnický akciový cukrovar. Nedlouho poté následovalo otevření českého vlasteneckého Rolnického akciového pivovaru se sladovnou. Na slavnostním vysvěcení a otevření měl velkou zásluhu říšský a zemský poslanec za střední Moravu Josef Svozil, původem ze Seničky. K významné události pro celé město došlo 12. listopadu 1893.¹²⁵

Za celou dobu od vzniku získal mnoho ocenění, mezi ta významnější patří rok 1906, což byla zlatá a bronzová medaile na Mezinárodní gastronomické výstavě ve Vídni. O pět let později na výstavě v Brně získal také zlatou medaili. Poslední významné ocenění obdrželi pivovarníci v roce 2020 ve dvou kategoriích – Zlatá PIVNÍ PEČEŤ 2020 z Českých Budějovic v kategorii světlých ležáků za Litovel Premium a Zlatou PIVNÍ PEČEŤ 2020 z Českých Budějovic v kategorii nealko piv za Litovel Free.¹²⁶

¹²³ *Litovel* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.eu/>

¹²⁴ Pivovar Litovel - Tradice piva. *Litovel* [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.cz/cs/pivovar>

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

Na konci 30. let proběhla výstavba nové varny, v níž se vaří litovelské pivo dodnes, proběhly pouze menší úpravy – rekonstrukce kotlů a kádí. Od 50. let minulého století postupně došlo k výměně kvasných nádob v hlavní kvasírně i v ležáckém sklepě. Kvasné nádoby a ležácké tanky nahradily staré dřevěné kádě a sudy. Od počátku 90. let 20. století probíhaly rekonstrukce některých technologických celků – filtrace, přetlačných tanků či lahvárenské linky.¹²⁷

Na začátku nového milénia modernizoval pivovar především kvasničárnu, spilku, strojovnu chlazení a chlazení mladiny. V roce 2003 uvedli do provozu novou hlavní kvasírnou – spilku – s nerezovými káděmi a moderními ovládacími prvky. Nová technologická zařízení zvýšila kvalitu vyráběného piva a zpřesnila technologii výroby. Významná modernizace proběhla i ve výměně lahvárenské linky a výstavby nové skladové haly. Poslední výraznou investicí jsou propagační stanice na kvasnice a dva kvasné tanky na svrchně kvašená piva.¹²⁸

Současné litovelské pivo, které sládci vaří, má svou několika letou historickou tradici. Pivovar je živoucí historií pivovarnictví, i přes to, že od prvopočátků prošel podstatnou modernizací, zakládá si na výrobě klasického vařeného českého piva. Dnes je Pivovar Litovel spolu s přerovským pivovarem Zubr a hanušovickým pivovarem Holba součástí pivovarské skupiny PMS.¹²⁹

1.9.2 Cukrovar Litovel

Litovelská Cukrovarna je oproti pivovaru mladší tradiční litovelskou firmou. Má za sebou bohatou historii, jež je úzce provázána jak s historií města, tak i s dějinami litovelského regionu a v neposlední řadě i s rozvojem cukrovarnického průmyslu.¹³⁰

Komplex cukrovaru se rozprostírá v oblasti Hané, v níž jsou jedny z nejlepších podmínek pro pěstování cukrové řepy v celé České republice. Pěstuje se zde téměř sto padesát

¹²⁷Pivovar Litovel - Tradice piva. *Litovel* [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.cz/cs/pivovar>

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Pivovar Litovel - Tradice piva. *Litovel* [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.cz/cs/pivovar>

¹³⁰ *Litovelská cukrovarna* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.cukrovarna.cz/>

let a je součástí tradičního osevního postupu. V současnosti se v cukrovaru zpracovává 280–300 tisíc tun cukrové řepy od okolních pěstitelů.¹³¹

První kampaň Rolnického akciového cukrovaru v Litovli sahá do prosince roku 1871 a trvala 45 dní. Kampaň sklídila velký úspěch, tím vyvolala zájem o akcie cukrovaru.¹³²

Změny nastaly po vzniku první republiky, kdy cukrovarský průmysl po vzniku republiky plně ovládal nově vzniklý stát. Obchod s cukrem byl uvolněn až tři roky po vyhlášení samostatného Československého státu a bylo jedním z nejdůležitějších vývozních artiklů. Cukrovar prošel modernizací – mosazné a měděné komponenty nahradily ty železné. V tomto období cukrovar výrazně vzkvétal, rozšiřoval své hospodářské aktivity a mimo jiné rozvíjel i své podnikatelské aktivity.¹³³

Po politickém převratu v roce 1948 byl cukrovar znárodněn a až do roku 1990 se stal součástí Severomoravských cukrovarů státních podniků (s. p.). Z důvodu celkové automatizace a mechanizace výrobního provozu přicházelo o pracovní místa více zaměstnanců.¹³⁴

Po listopadu 1989 vznikla v rámci privatizace cukrovaru akciová společnost Cukrovar Litovel. V důsledku potíží na konci devadesátých let společnost na počátku milénia zanikla.¹³⁵

Nová éra cukrovaru začala v roce 2001, kdy byl majetek společnosti vydražen. Noví majitelé uzavřeli smlouvy na dodávky řepy a investovali do obnovy technického zázemí a znovu spustili výrobu cukru. S novými majiteli vznikl i nový název, Litovelská cukrovarna, a. s., který přetrvává do současnosti. Od obnovení existence si cukrovar prošel obdobím kvótového režimu. Trval od roku 2003 až do kampaně v roce 2017. V tomtéž roce došlo ke změně akcionářské struktury. V současné době je cukrovar rodinnou firmou. Stávající majitelé se snaží o modernizaci a rozvoj Litovelské cukrovarny.¹³⁶

¹³¹ *Litovelská cukrovarna* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.cukrovarna.cz/>

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

1.10 Loučany

Malá vesnice Loučany, označovaná také jako Hanácká rovina, leží poblíž větší a známější obce Náměšť na Hané, cca 14 kilometrů západně od krajského města Olomouc. První zmínka o malebné vsi pochází již z roku 1141, je zaznamenaná v listině olomouckého biskupa J. Zídka. Dominantou obce je kaple sv. Floriána a Isidora z roku 1724.¹³⁷

V obci mohou děti navštěvovat mateřskou i základní školu. Jedná se o školu malotřídního typu. Ve školním roce 2019/2020 ji navštěvuje pouze 22 žáků.¹³⁸

1.11 Loučka

Obec Loučka leží 10 kilometrů od obce Litovel a 24 kilometrů od Olomouce, na počátku Bouzovské vrchoviny, ze severu a severovýchodu krytá kopcem Rampachem. Nachází se na rozmezí úrodné Hanácké roviny a horského terénu začínajících kopců. První zmínky o vsi spadají do první poloviny 14. století.¹³⁹

V obci najdeme kapli svatého Jana Křtitele z roku 1838, jež nahradila starší dřevěnou zvoničku. Před kaplí je kamenný kříž s korpusem Ukřižovaného Krista z 2. pol. 19. století. V Loučce stojí také boží muka a socha Panny Marie Lourdské z roku 1918. Místní raritou je památník T.G. Masaryka již z roku 1919 – první na světě. Autorem je Josef Hemzal z Konice. Pomník byl za okupace rozebrán a tajně ukryt ve studni, v květnu roku 1945 pak vrácen na své původní místo.¹⁴⁰

Loučka je zajímavá prvky původní venkovské architektury, které se mísí s domy postavenými v moderním stylu. Působivý ráz vsi i přesto zůstává zachován. Jádrem vsi tvoří poměrně široká náves, kolem níž jsou rozestavěna stavení, většinou bývalé zemědělské statky. Přitom některé z nich jsou obráceny do návsi štítem, tedy spíše podle horského typu zástavby, ale většina je podle vzoru hanáckých vesnic postavena souběžně s návší. Západní část jejího katastru je tvořena lesy. Obcí protéká říčka Loučkou, jižně od obce pak pramení Cholinka.¹⁴¹

¹³⁷ *Obec Loučany - kraj Olomoucký* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.loucany.cz/>

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ *Obec Loučka - oficiální stránky obce* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-loucka.cz/>

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž.

1.12 Loštice

Loštice, obec celorepublikově proslulá díky výrobě tvarůžků, leží 30 kilometrů od krajského města Olomouce a 14 kilometrů od Litovle, přezdívána také jako metropole tvarůžků. Jako jediná ze zmíněných obcí nespadá do Mikroregionu Litovelsko, ale do Mikroregionu Mohelnicko.¹⁴²

První historicky doložená zmínka o založení města se vztahuje k roku 1276, kdy olomoucký biskup Bruno ze Schauenburka přikoupil od jistého Petra z Loštic tři popluží u Mohelnice. Loštice byly založeny někdy ve 2. polovině 13. století jako trhová ves, která navázala na starší slovanskou osadu. V 50. letech 14. století byly Loštice povýšeny na město, k tomuto datu občané slaví založení města. V roce 1544 se v kronikách objevila nejstarší zmínka o Židovských obyvatelích ve městě, po 10 letech byl založen židovský hřbitov. V roce 1571 byla postavena první synagoga. První doložená zmínka o tvarůžkách sahá do roku 1712. O první vlastní židovské škole se píše v roce 1782. V roce 1932 byla postavena a slavnostně otevřena hasičská zbrojnice. V dubnu 1952 byl zahájen provoz školní jídelny. Mezi léty 1957–1958 se uskutečnila generální přestavba školní budovy. Roku 1966 začal vycházet měsíčník Hlas Loštic. Další významný mezník pro školství se stalo 1. září 1974, kdy byla slavnostně otevřena budova školy pro 1.–5. ročník. Výstavba započala již o dva roky dříve. V roce 1997 zasáhly střední Moravu rozsáhlé povodně. Jelikož Loštice nebyly zasaženy, město se rozhodlo pomoci postiženým oblastem, a proto zde zřídili sklad humanitární pomoci pro celý šumperský okres. Mezi léty 2004–2005 proběhla výstavba nové tělocvičny, jež byla slavnostně otevřena v únoru 2005.¹⁴³

Loštice jsou bohaté, co se památek týká. Naproti budovy základní školy stojí kostel sv. Prokopa, v blízkosti stojí i fara. Na Palackého ulici najdeme bývalou židovskou sladovnu, kostel Husův sbor nebo Synagogu. Dále památník Adolfa Kašpara, na místním hřbitově náhrobky rodin Wesslesových a Dubských či židovský hřbitov.¹⁴⁴

V Lošticích je vysoce zastoupena občanská vybavenost. Ze zdravotnictví mohou občané využít služeb praktického lékaře, lékaře pro děti a dorost, zubního lékaře, lékárnu i rehabilitace.

¹⁴² *Město Loštice - oficiální stránka metropole tvarůžků* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://mu-lostice.cz/>

¹⁴³ FIALEK, Petr. *Loštice, město a lidé 1948 až 2008*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010.

¹⁴⁴ *Město Loštice - oficiální stránka metropole tvarůžků* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://mu-lostice.cz/>

Dále mají k dispozici městskou knihovnu, která je pro čtenáře otevřená tři dny v týdnu. V letních měsících je v provozu koupaliště. Dětem a mládeži slouží Skatepark. V nedaleké Mohelnici je poté k využití Areál MXMohelnice a Tenisovou halu.¹⁴⁵

V obci sídlí velké množství spolků a organizací: SDH Loštice, tělovýchovná jednota (TJ) Slavoj, JUNÁK – český skaut, středisko Šíp Loštice, Český svaz chovatelů zapsaná organizace (ZO) Loštice, Český svaz včelařů ZO Loštice, Jezdecký klub Loštice, SK Loštice, Český rybářský svaz – Loštice, Klub českých turistů, Kruh přátel hudby, Jednota divadelních ochotníků, hudební sbor Větrník aj.¹⁴⁶

1.12.1 Muzeum Loštických tvarůžků

Muzeum A. W. poprvé otevřelo návštěvníkům své brány v roce 2014. Sídlí na Palachově náměstí v nově zrekonstruovaném měšťanském domě. Moderně pojatá expozice seznámí návštěvníky s historií syrečků, které se vyrábí pouze v Lošticích. Na počátku čekají na návštěvníky první zmínky o začátcích výroby a prohlídka fotografií, dále proběhne seznámení se zakladateli tvarůžkové výroby v Lošticích – rodinou Wesselsů. Poté výklad přechází k výrobě ruční, tedy té úplně v prvopočátcích, až po tu strojní, jež je využívána v současnosti. Ve druhém poschodí je pro turisty připraveno „retro“ kino, ve kterém mohou shlédnout filmy o historii a výrobě tvarůžků. Následuje místnost se stroji, které zaměstnanci používali na výrobu tvarůžků ve 20. století. Prohlídka končí v místnosti současné výroby. V budově si mohou zájemci rovnou pořídit tvarůžkové výrobky. Ve městě, kousek od samotného muzea, funguje Tvarůžková cukrárna.¹⁴⁷

1.13 Luká

Obec Luká se nachází v malebné krajině, mezi svahy Dražanské vrchoviny, 13 kilometrů jihozápadně od Litovle a 30 kilometrů od krajského města Olomouc, v blízkosti Javoříčských jeskyní. První historické záznamy o obci sahají do roku 1349. Vsi protékají říčky Špraněk

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ FIALEK, Petr. *Loštice, město a lidé 1948 až 2008*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010.

¹⁴⁷ *Olomoucké tvarůžky - historie* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.tvaruzky.cz/historie>

a Javoříčka. Tvoří ji 6 přidružených obcí – Brezina, Javoříčko, Ješov, Luká, Střemeníčko, Veselíčko.¹⁴⁸

Dominantou obce je farní kostel sv. Jana Křtitele z roku 1365 obklopený starým hřbitovem, jenž najdeme na návsi vesnice. Ke kostelu náleží i fara. V bráně současného hřbitova je vybudována pamětní deska padlým mužům ve první světové válce. V samotném jádru vesnice se nachází i Základní škola a Mateřská škola Luká. Ke škole náleží i školní družina a jídelna.¹⁴⁹

1.14 Měrotín

Obec Měrotín leží ve svazích Dražanské vrchoviny asi 8 km západně od města Litovle a 24 od krajského města Olomouc. Na jihu je zalesněný vrch Šumina, severně lemuje hřeben vrchu Třesín vzdálený asi 2 km, ve kterém se nachází Mladečské jeskyně. Západním směrem se zvedá Dražanská vysočina – přesněji Bouzovská Ludmírovská. Na východ se naskytne pohled na Hanou, obzor tvoří od severu k východu masív Jeseníků.¹⁵⁰

První písemná zmínka o obci spadá do roku 1356. Z roku 1772 pochází i barokní fara, která je zapsaná v seznamu nemovitých kulturních památek ČR, která je přidružená k místnímu římskokatolickému kostelu sv. Martinu Tourskému. V obci najdeme malou sakrální kapličku z roku 1863. V obci mají obyvatelé i bohaté sportovní vyžití. Ve vesnici najdeme i zdravotní středisko, obchod, tělocvičnu, jež slouží i jako kulturní – společenský sál, v němž se konají plesy – maškarní bál pro děti, společenský ples – a další akce – „sáňkáda“, hodová zábava aj.

Za zmínku stojí i budova bývalé školy, v níž vybudovali obecní dům. V něm najdeme například knihovnu s veřejně přístupným internetovým připojením, před budovou vzniklo nové hřiště pro děti. V obci funguje spolek Sokol a SDH Měrotín, který má mimo „mužské posádky“ i tu dětskou.¹⁵¹

¹⁴⁸ *Obec Luká* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obec-luka.cz/>

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ *Měrotín* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.merotin.cz/>

¹⁵¹ Tamtéž.

1.15 Mladeč

Mladeč se nachází na úpatí kopce Třesína, necelých 6 kilometrů od města Litovel a 23 kilometrů od krajského města Olomouc. Obec byla založena v roce 1350 a nebyla součástí žádného panství. Majitelé používali přídomek „z Mladče“. Vesnici poskytovalo finanční prostředky výběr mytného, které se v obci vybíralo.¹⁵²

Název obce byl odvozen od jména Mládek, Mladeč tak označuje „lid Mládkův“. Mladeč původně patřila k mohelnickému biskupskému panství, později k panství římskému. Většinu části 14. století byla samostatnou obcí. Po roce 1371 byla přidružena k panství úsovskému. První vlna německé kolonizace proběhla ve 2. pol. 14. století. Ani druhá vlna, 2. polovina 16. stol., nijak zásadně neoslabila sílu původního, převážně českého obyvatelstva v obci. V září roku 2002 byl položen základní kámen ke stavbě nové kaple v centrální části obce. Povědomí si vesnice získala převážně kvůli Mladečským jeskyním.¹⁵³

K Mladči je přidružená malá víska Sobáčov. Obec se pyšní jedním z nejstarších mlýnů na Litovelsku, jenž pochází z roku 1371. Druhou přidruženou obcí je obec Nové Zámky.¹⁵⁴

Dominantou vesnice je klasicistní zámek s přilehlým rozsáhlým parkem ve volné přírodě. Od 18. století se Nové Zámky vyznačovaly kvalitním chovem koní. Počátkem 19. století se v obci rozvinul nový fenomén, turismus. Návštěvníky lákal nově vybudovaný Novozámecký areál, poté otevření Mladečských jeskyní. V minulých letech přibyla i oblast CHKO Litovelské Pomoraví a nedaleký sportovní areál s rybníkem v Sobáčově.¹⁵⁵

Ve vesnici fungují čtyři instituce – SDH Mladeč, TJ Sokol Mladeč, Myslivecký spolek, Spolek přátel Sobáčovského rybníka. Zmíněné instituce se značnou měrou podílí na pořádání kulturních i sportovních událostí. Díky tomu mají občané velké množství společenského vyžití – hasičský ples, maskarní bál pro děti, na konci prázdnin letní karneval, rozsvěcování vánočního stromu, fotbalový turnaj, turnaj v plážovém volejbale, sportovní rybolov aj.¹⁵⁶

¹⁵² *Obec Mladeč* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.mladec.cz/>

¹⁵³ *Obec Mladeč* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.mladec.cz/>

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ *Obec Mladeč* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.mladec.cz/>

1.15.1 Mladečské jeskyně

Čtyři kilometry od Hanáckých Benátek, v chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví najdeme Mladečské jeskyně. Znovu objevené, dle různých zdrojů, byly buď v letech 1826, anebo 1828, při založení kamenolomu – jejich první část, dlouhá cca 400 metrů, nazývaná Bočkova díra. Během výstavby byly objeveny pozůstatky lidských i zvířecích ostatků z paleolitického období a z doby kamenné a také kostěné industrie.^{157 158}

Archeologické nálezy dokládají, že jeskynní prostory pod Třesínem byly přístupny už v dávnověku. Po znovuobjevení byly volně přístupné, tudíž docházelo k častému rabování krápníků. V roce 1881 si kustod vídeňského muzea Josef Szombathy při návštěvě Olomouce všiml prodeje krápníků na tržištích. Téhož roku i v roce následujícím jeskyně opakovaně navštívil, prozkoumal a učinil archeologické nálezy. Konal tak s povolením a subvencí majitele panství lichtenštejnského knížete Jana II., nazval je ve své zprávě Fürst Johanns Höhle. Od počátku 20. století se staly jeskyně velice oblíbeným místem výzkumů různých badatelů. Roku 1911 jeskyně koupila Krajinská muzejní společnost v Litovli, jež zde provedla rozsáhlou úpravu prostor, nechala vyvést velkou část sedimentárních výplní, instalovat elektrické osvětlení a před vchodem postavila budovu s restaurací a turistickou noclehárnou.¹⁵⁹

O poslední objevy se zasloužil Speleologický klub Brno pod vedením P. Ryšavého v 50. letech 20. století. Velkou a značně necitlivou rekonstrukci prohlídkového okruhu v roce 1951 uskutečnil nový správce jeskyní družstvo Severomoravský kras v Olomouci.¹⁶⁰

Od roku 1991 jsou Mladečské jeskyně spolu s ostatními zpřístupněnými jeskyněmi na našem území ve správě státní ochrany přírody, nyní Správy jeskyní ČR.¹⁶¹ Ta se postarala i o poslední rozsáhlou rekonstrukci z roku 2003, kdy byly odstraněny zbytečné betonové plochy a schodiště, osvětlení bylo utlumeno, instalováno bylo pouze nezbytné zábradlí. Přeměna si dala za cíl vrátit jeskyním co nejpřírodnější ráz.¹⁶²

¹⁵⁷ Pozn.: Soubor kamenných a kostěných nástrojů a odpadků při jejich výrobě v jednotlivých pravěkých kulturách.

¹⁵⁸ Mladečské jeskyně. Správa jeskyní České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/mladecske-jeskyne/o-jeskyni>

¹⁵⁹ Mladečské jeskyně. Správa jeskyní České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/mladecske-jeskyne/o-jeskyni>

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Pozn.: Zajišťuje ochranu, péči a provoz o všechny zpřístupněné jeskyně v ČR.

¹⁶² Mladečské jeskyně. Správa jeskyní České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/mladecske-jeskyne/o-jeskyni>

Jeskyň se nachází v Mladečském krasu, jenž tvoří izolované ostrůvky devonských vápenců, vystupující z nekrasových hornin na severním okraji Bouzovské vrchoviny a z mladých sedimentů údolí Moravy v Hornomoravském úvalu v širším okolí obce Mladeč. Pod povrchem kopců Třesín a Skalka a dalších menších vrcholů vytvořily vody pradávných toků řadu jeskyní, z nichž největší je systém Mladečských jeskyní, nazývaný kdysi též Bočkova díra nebo Fürst Johannis Höhle.¹⁶³

Jeskyň patří mezi archeologické lokality světového významu. Jsou patrně největším, nejstarším a nejsevernějším sídlištěm moderních lidí (kromaňonců) v Evropě, kteří zde prokazatelně žili před více než 31 tisíci lety. Představují převážně horizontální, velmi členitý labyrint chodeb, domů a vysokých komínů s pozoruhodnou modelací stěn i stropů, s krápníkovou výzdobou a četnými blokovými závaly. Několika strmými chodbami zasahují až pod hladinu podzemní vody. Mají 1 250 metrů chodeb a síní o výškovém rozpětí 30 metrů. Od přelomu 19. a 20. století jsou zpřístupněny veřejnosti. Pro návštěvníky je zpřístupněn okruh o délce 380 m.¹⁶⁴

1.16 Náklo

Náklo se skládá ze třech místních částí, Náklo, Lhota nad Moravou a Mezice. Nachází se cca 11 kilometrů od Statutárního města Olomouc. První písemná zmínka sahá až do roku 1078, lze ji nalézt v nejstarší písemné památce Olomouckého kraje a tou je zakládající listina kláštera Hradisko.¹⁶⁵

Původní název pochází z němčiny – Nakel, staroslovansky pak Naklye – Nákli z něhož vznikla odvozenina Náklo, což znamená bažinaté místo, kde raší mladé vrbiště. Druhá možná varianta byla z důvodu bažinatého podloží vystavěno na kůlech, proto „Na kel“ jako na kůlech.

V Nákle najdeme spoustu historických památek. Za nejvýznamnější můžeme považovat kostel sv. Jiří, jenž najdeme v centru obce. Stojí na původním sídle pánů z Nákla. Pohled na majestát kostela z příchodové cesty umocňuje brána klenoucí se nad sochou Panny Marie Lurdské z roku 1899. Před vchodem do kostela stojí kříž z roku 1745. Za kostelem se nachází

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Mladečské jeskyň. *Správa jeskyní České republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/mladecske-jeskyne/o-jeskyni>

¹⁶⁵ Náklo - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.naklo.cz/>

kostnice, jež patří mezi drobné sakrální stavby. Areál bývalého hřbitova je ohrazen historickou zdí. Faru, postavenou mezi léty 1707–1713, najdeme na návsi. Dříve sloužila jako zámek premonstrátů z kláštera Hradisko. Na návsi stojí i socha sv. Floriána z roku 1768. Ke kulturním památkám obce řadíme i stodolu – je to hospodářské stavení z 1. poloviny 19. století. Kromě hmatatelných historických pozůstatků zmíníme Jana Opletala, jenž se zde narodil. Je po něm pojmenováno i gymnázium v nedaleké Litovli, které navštěvoval. Na místním hřbitově najdeme rodinný hrob, v němž je pochován.¹⁶⁶

V Nákle, jakožto hanácké obci, místní udržují tradici „hanáckého roku“. Hanácký rok začíná souběžně s Novým rokem – v té době se tradoval nástup nových čeledínů a zároveň odchod děveček ze statku. Začínala zabijačková sezóna, která se ve většině vesnic zachovala dodnes. Na jaře se začínalo setím vojtěšky. Vrcholila plesová sezóna. Od masopustu, šest týdnů před Velikonocemi, přes senoseč a žně, přešel koloběh jarních prací v práci letní na polích, loukách i lesích. Převládajícím typem prací v zimních měsících bylo odírání perí, předení, vázání povřísel,¹⁶⁷ muži se věnovali práci se dřevem. Jako důkaz zachování této tradice slouží dechovka¹⁶⁸ Nákelka a národopisný soubor Pantla.¹⁶⁹

Obyvatelé mohou pro sport a volný čas využít fotbalové hřiště, které mají ve správě TJ Sokol Náklo, dále tělocvičnu, v níž se konají obecní plesy. V Nákle mohou občané využít i služby pošty, kadeřnictví, holičství, manikúry a pedikúry, pohostinství a masny. Lékařskou péči poskytuje obvodní a dětská lékařka, nejbližší nemocnice je až v Olomouci, popřípadě poliklinika v nedaleké Litovli. Ve všech třech obcích jsou vybudována dětská hřiště. V roce 1993 byl v obci zřízen klub pro seniory – Senior klub Náklo, který pořádá kulturní akce, výstavy – vánočních perníčků či košt slivovice, besedy s lékaři či zájezdy po krásách naší vlasti.¹⁷⁰

Obec pro své občany pořádá velké množství kulturních akcí – plesy pořádané v místní sokolovně, venkovské zábavy, vánoční koncerty, vítání jara, Slet čarodějnic, oslavy ke Dni matek, rozsvícení vánočního stromu, aj.¹⁷¹

V lednu 2011 byla v obci zřízená Kulturní komise. Členové komise jsou zástupci všech fungujících spolků – SDH Náklo, SDH Mezice, SDH Lhota nad Moravou, Sokol Náklo,

¹⁶⁶ *Náklo - oficiální stránky obce* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.naklo.cz/>.

¹⁶⁷ Pozn.: Druh provazu, sloužil především ke svazování snopů.

¹⁶⁸ Pozn.: Dechová hudba Nákelka.

¹⁶⁹ Pozn.: Hanácké slovo, do českého překladu pentle.

¹⁷⁰ *Náklo - oficiální stránky obce* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.naklo.cz/>

¹⁷¹ Tamtéž.

Sokol Mezice, Orel jednota Náklo-Mezice, Myslivecké sdružení, Sdružení rodičů a přátel školy, Senior klub Náklo, Dechová hudba Nákelka, Národopisný spolek Pantla, Kulturně ůmelecký Spolek,¹⁷² Rodinné centrum Housátko, Český svaz chovatelů Náklo.¹⁷³

V Nákle se nachází devítiletá základní škola, do níž mohou docházet děti z okolních vesnic, je tedy spádovou školou.¹⁷⁴ Ke škole patří i přilehlá tělocvična, při výuce mají žáci k dispozici i počítačovou učebnu. Škola dětem nabízí i volnočasové aktivity. Mateřská škola byla v obci zřízena v roce 1985 a spadá pod ZŠ. Při základní škole funguje i jídelna. Rodiče mohou využít služby školní družiny. V areálu školy mohou jak žáci mateřské školy (MŠ) a ZŠ, tak i občané využít víceúčelové sportoviště s umělým povrchem.¹⁷⁵

1.16.1 Jan Opletal

Rodák ze Lhoty na Moravě, student medicíny lékařské fakulty UK, oběť nacistického běsnění, se narodil 1. ledna 1915.¹⁷⁶ V dětství navštěvoval obecnou školu v Nákle, následně přešel na gymnázium v Litovli – dnešní Gymnázium Jana Opletala v Litovli. V roce 1936 nastoupil na Lékařskou fakultu.¹⁷⁷

Jméno Jana Opletala je neodmyslitelně spjato s událostmi masové demonstrace z 28. října 1939, které se uskutečnily na oslavu výročí vzniku samostatného československého státu. Demonstrace byla nacisty tvrdě potlačena. Opletal utrpěl vážné zranění, na něž 11. listopadu umírá. Pohřeb se konal 15. listopadu, což rozvířilo další vlnu protinacistických demonstrací, kterých se zúčastnily tisíce studentů. Nacisté na tuto událost reagovali dne 17. listopadu uzavřením všech vysokých škol. O dva roky později na zasedání Mezinárodní unie studentů v Londýně vyhlásili Mezinárodní den studentů.¹⁷⁸

In memoriam mu byl v roce 1996 propůjčen řád TGM a titul MUDr.¹⁷⁹

¹⁷² Pozn.: Kulturně umělecký spolek.

¹⁷³ Náklo - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.naklo.cz/>

¹⁷⁴ Pozn.: Školu mohou navštěvovat jak děti z Mezic a Lhoty nad Moravou, tak i děti z blízké vesnice Příkazy.

¹⁷⁵ Náklo - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.naklo.cz/>

¹⁷⁶ Pozn.: V některých zdrojích se můžeme setkat i s datem 31. 12. 1914, jelikož jeho matka chtěla, aby byl přijat do dřívějšího ročníku ve škole.

¹⁷⁷ Opletal Jan. Mikroregion Litovelsko - region, který si zamilujete [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/187-opletal-jan.html>

¹⁷⁸ Opletal Jan. Mikroregion Litovelsko - region, který si zamilujete [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/187-opletal-jan.html>

¹⁷⁹ Tamtéž.

1.17 Náměšť na Hané

Městys Náměšť na Hané leží na počátečních výběžcích Dražanské vrchoviny cca 16 km od krajského města Olomouc. První zmínka o Náměšti na Hané pochází z roku 1141, v listině olomouckého biskupa Zdíka. Dle současných archeologických nálezů by měla být Náměšť nejméně o sto let starší. Vždy patřila k nejvýznamnějším obcím v okolí Olomouce. Uznávaného věhlasu se jí dostalo po prohlášení českým králem Janem Lucemburským ze dne 28. července 1319 za městečko s trhovním právem. Titul městečko, městys, používala Náměšť až do 50. let minulého století. K navrácení označení městys došlo na základě zákona z 23. ledna 2007 předsedou Poslanecké sněmovny ČR.^{180 181}

Dominantou a ozdobou obce je klasicistní zámek z 2. poloviny 18. století postavený hrabětem Bonaventurou z Harrachu. Zámek je majetkem městyse. Najdeme v něm rozsáhlou sbírku slavnostních kočárů olomouckých biskupů a arcibiskupů. Okolo zámku se rozprostírají rozsáhlé zámecké zahrady. V zámku i zahradách se v hlavní sezónu konají svatební obřady. Vedle této kulturní památky je méně známou, ale zajímavou památkou, zřícenina starého hradu na pahorku nad říčkou Šumicí – jsou to zbytky středověkého strážného hradu, který se v roce 1317 připomíná jako tvrz, jež zanikla v období husitských válek.¹⁸²

Po celý rok zde probíhají nejrůznější akce, které zabaví všechny věkové kategorie, sportovce i příznivce hudby či znalce přírody. Dříve se v obci každoročně konal folkový festival Zahrada.¹⁸³

Obyvatelé mohou využít služeb pošty, lékárny, zdravotnického zařízení – lékaře pro děti, dorost a dospělé. Dále sportovní areál, fotbalové hřiště, sokolovnu či tenisové kurty. Dětem slouží dětské hřiště s pískovištěm. Starý bazén využívá zdejší mládež jako skateboardový park.¹⁸⁴

V obci působí spolek Sportovní klub Náměšť na Hané, SDH Náměšť na Hané, Myslivecký spolek Náměšť na Hané, TJ SOKOL Náměšť na Hané, Místní skupina rybářského svazu,

¹⁸⁰ Pozn.: Miloslav Vlček (ČSSD) ve funkci 8/2006–4/2010.

¹⁸¹ *Oficiální stránky městyse Náměšť na Hané* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.namestnahane.cz/>

¹⁸² *Oficiální stránky městyse Náměšť na Hané* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.namestnahane.cz/>

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ *Oficiální stránky městyse Náměšť na Hané* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.namestnahane.cz/>

Divadelní spolek ZA DVEŘMI Náměšť na Hané, Základní kynologická organizace, Klub seniorů Náměšť na Hané, o. s. či Rodinné centrum Pohádka z. s. – jedná se o mateřské a rodinné centrum pro celou rodinu, které pořádá mimo jiné i příměstské tábory pro děti.¹⁸⁵

V obci mohou děti navštěvovat mateřskou i základní školu. MŠ se nachází v samostatné budově, stejně tak i 1. a 2. ZŠ. Žákům jsou poskytovány služby školní družiny i školní jídelny. Děti jsou v MŠ rozděleny do čtyř oddělení, využívat mohou venkovní hřiště. První stupeň čítá sedm tříd, některé jsou paralelní, na druhém stupni je v současnosti otevřeno šesti tříd, kde dvě jsou taktéž paralelní. Ve škole působí čtyři asistenti pedagoga.¹⁸⁶

1.18 Olbramice

Ves Olbramice se nachází asi 17 kilometrů od města Litovel. První zmínku o obci najdeme v latinském zápise zemských desek olomoucké cúdy¹⁸⁷ v roce 1368. Až do roku 1589 byly Olbramice v držení feudální vrchnosti. Téhož roku byla ves přikoupena k chudobínskému panství, jemuž náležela do roku 1850. Následně se na 110 let stala samostatnou samosprávnou obcí politického a soudního okresu Litovel. Rok 1960 znamenal pro Olbramice sloučení s obcí Vilémov a připojení k okresu Olomouc. Po dvaceti letech byla na deset let místní částí obce Náměšť na Hané. Od roku 1990 až do současnosti je samostatnou obcí.¹⁸⁸

V různých dobách i pramenech se můžeme setkat s mnoha podobami názvů obce – Olbramicz, Wolbramicz, Wolframitz. V 17. století se název změnil na Obranitz, o století později v menší míře Obranitium. Současný název Olbramice je uveden již v roce 1417. Od roku 1501 až po rok 1925 je v běžných i úředních písemnostech užíván název Obranice. Vlastní jméno vzniklo připojením přípony „-ice“ k osobnímu jménu Olbram a znamená „ves lidí Olbramových“.¹⁸⁹

¹⁸⁵ *Oficiální stránky městyse Náměšť na Hané* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.namestnahane.cz/>.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Pozn.: Dřívější název krajského soudu.

¹⁸⁸ *Obec Olbramice* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.olbramice.cz/>

¹⁸⁹ Tamtéž.

Obecní úřad v Olbramicích pořádá besedy pro důchodce, vítání nově narozených občánků a pro místní děti Den dětí s pestrým programem a dárky. V obci mohou občané využívat služby místní knihovny.¹⁹⁰

Dominantou obce je kaple sv. Víta dostavěná v roce 1937. Každý měsíc se v ní slouží mše svatá, dále se v ní konají poslední rozloučení, aj. Na začátku milénia prošla kaplička kompletní rekonstrukcí, na níž se podílela obec i její obyvatelé.¹⁹¹

1.19 Pňovice

Asi 25 km od krajského města Olomouc, při údolí nivy¹⁹² řeky Moravy, v severním výběžku Hornomoravského úvalu, leží obec Pňovice. Katastr obce zasahuje jižním cípem do CHKO Litovelské Pomoraví, v němž najdeme zachovalé lužní lesy či meandrující¹⁹³ řeku Moravu. První písemná zmínka o vesnici se datuje od roku 1249 a je spojená se jménem Oneše z Pňovic. Ve 14. století spadala do majetku pánů ze Sovince, kteří zde založili pňovskou větev, z níž pocházel Jan Pňovský ze Sovince, budoucí hejtman města Litovle.¹⁹⁴

Dominantou obce je klasicistní kostel sv. Václava z roku 1771 s přílehlou farou z roku 1773. Dále ve vsi najdeme sochu sv. Jana Nepomuckého postavenou v roce 1860.¹⁹⁵

Současná podoba Pňovic je převážně zemědělského charakteru. O kulturní a společenský život v obci se starají spolky SDH Pňovice, TJ Sokol Pňovice a Kruh přátel hudby, Dechová hudba Pňovice či Senior klub Pňovice. Dále mohou občané využít služby místní knihovny.¹⁹⁶

V obci mohou žáci navštěvovat ZŠ a MŠ. Historie současné školy sahá do 80. let 18. století. Za veřejnou byla prohlášena roku 1792, kdy ji navštěvovalo 66 žáků. V dnešní době je základní škola 9. třídní. Žáci mají k dispozici školní knihovnu, školní družinu i jídelnu. V mateřské škole pracuje zástupkyně ředitele pro MŠ, dvě pedagogické pracovnice a tři asistentky pedagoga.¹⁹⁷

¹⁹⁰ Obec Olbramice [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.olbramice.cz/>

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Pozn.: Z geomorfologického hlediska se jedná o ploché říční dno, které je tvořeno říčními nánosy.

¹⁹³ Pozn.: Substantivum meandr – zákruty středního toku řeky.

¹⁹⁴ Obec Pňovice [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.pnovice.cz/>

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Obec Pňovice [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.pnovice.cz/>

1.20 Příkazy

Typicky hanácká obec Příkazy leží cca 10 km od statutárního města Olomouce a 10 kilometrů od města Litovel. První písemná zmínka spadá do roku 1250 a pojí se se jménem Martinka z Příkaz. Původně patřily Příkazy méně významným šlechtickým rodům, postupně přecházely do rukou církve. Roku 1368 připadly do majetku olomoucké kapitule.¹⁹⁸

Nejstarší historii Příkaz dokládají četné nálezy archeologů – kus mamutího klu, sošky z pálené hlíny, keramika, nálezy hrobů či unikátní zlomek římské nádoby s rytinou utíkajícího zvířete. Výjimečnou archeologickou hodnotu má i trepanovaná¹⁹⁹ lebka z Příkaz a objevení středověkého dřevěného člunu v sesutém břehu Moravy u Hynkova.²⁰⁰

Významný hospodářský rozmach zaznamenaly Příkazy v 19. století. Hlavními milníky bylo zrušení roboty a počátek pěstování cukrové řepy. Ve 2. polovině 19. století zaznamenala obec výraznou přestavbu zemědělských usedlostí, což značně změnilo kolorit hanácké návsi.²⁰¹

Za dominantu obce označujeme Záloženský dům postavený mezi léty 1919–1921 na místě bývalého hostince. Vznikl za podpory místní rolnické záložny. Zajímavostí je, že díky zemědělskému výnosu, ve 20. letech minulého století, mohly Příkazy, jako jedna z mála hanáckých obcí, financovat vydláždění všech místních komunikací, což výrazně usnadnilo život v obci. Architektonický ráz domu zůstal téměř nezměněn. V současnosti je obcí plně využíván. V sále se konají kulturní i společenské akce, dále disponuje restaurací Záložna, vinárnou, tělocvičnou se zázemím, v horním patře mohou turisté využít hotelové pokoje.²⁰²

Další významnou stavbou je kaple sv. Cyrila a Metoděje. Slouží zároveň jako památník padlých z obou světových válek. Datum výstavby spadá do let 1924–1926. Slavnostně ji téhož roku vysvětil olomoucký arcibiskup Leopold Prečan. Na umělecké výzdobě se podílel olomoucký akad. sochař Julius Pelikán a akad. malíři Jano Köhler ze Strážovic a brněnský

¹⁹⁸ *Obec Příkazy* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.prikazy.cz/>

¹⁹⁹ Pozn.: Otvor v kosti lebeční.

²⁰⁰ *Obec Příkazy* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.prikazy.cz/>

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Tamtéž.

Eduard Milén. Po rozsáhlé rekonstrukci z roku 1992 kapli znovu vysvětil současný olomoucký arcibiskup Jan Graubner. Svým půdorysem může zdánlivě připomínat románskou rotundu.²⁰³

V Příkazích sídlí spolky – Myslivecký spolek Příkazy, TJ Sokol Příkazy, zapsaný spolek (z. s.) a SDH Příkazy a organizace – Senior klub Příkazy, Rodinné centrum Čmeláček a Smíšený pěvecký sbor Příkazy.²⁰⁴

V obci sídlí ZŠ a MŠ s přidruženou školní družinou a jídelnou. Do základní školy mohou chodit žáci pouze od 1. do 4. ročníku, poté musí přestoupit například do spádové školy v Nákle, anebo do škol v přilehlých obcích. V rámci školy jsou žákům nabízeny i zájmové kroužky – hra na klavír, kytaru, angličtina či keramika. Výstavba budovy školy započala v březnu roku 1912 a již v září téhož roku mohlo nastoupit do svých lavic 186 žáků. Za 1. světové války sloužila část školy jako lazaret. V 50. letech prošla škola výraznou rekonstrukcí a tím tak získala moderní architektonický vzhled. Ke stoletému výročí založení prošla škola další zásadní rekonstrukcí, která jí díky původní fasádě vrátila historický ráz.²⁰⁵

1.20.1 Hanácké skanzen – Hanácké muzeum v přírodě

Současné Příkazy jsou moderní obcí, která žije bohatým kulturním životem s kladným vztahem ke své minulosti. Typickým příkladem je Hanácké skanzen. Areál se skládá ze tří špaletových stodol pocházejících z první poloviny 19. století a jedné stodoly z 80. let minulého století, na něž navazuje zahrada a kompletní hanácký statek s hospodářskou i obytnou částí z roku 1875.²⁰⁶

Běžným doplněním komentovaných prohlídek jsou ozvláštněny například dny hliněného stavitelství, interaktivní ukázky tradiční sklizně a výmlatu, kdy si mohou návštěvníci vyzkoušet výše uvedené běžné práce obyvatel vesnice. O Velikonocích, v létě či Vánocích jsou pořádány řemeslné jarmarky, divadelní představení, koncerty a jiné kulturní akce. Původní sýpky jsou upraveny na galerii, v níž se každoročně konají až čtyři výstavy vhodně doplňující atmosféru těchto míst. Jednu stodolu využívají jako multifunkční sál pro projekce a výše

²⁰³ *Obec Příkazy* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.prikazy.cz/>

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ *Hanácké muzeum v přírodě. Národní muzeum v přírodě* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.nmvp.cz/prikazy>

zmíněné koncerty a divadelní představení. Během pořádaných akcí mohou návštěvníci využít originální hanáckou hospodu, která je součástí skanzenu.²⁰⁷

1.21 Senice na Hané

Senice na Hané bývá označována jako jedna z nejtypičtějších hanáckých vesnic. Je vzdálená přibližně 10 kilometrů od města Litovle a 18 kilometrů od Olomouce. Rozprostírá se v západním okraji Hornomoravského úvalu. V místě, kde niva řek Blaty a Moravy přechází do Prostějovské pahorkatiny, dále do Bouzovské a Konické vrchoviny. Západně od obce se tyčí první výběžky Dražanské vrchoviny. K vesnici jsou integrovány dvě obce – Cakov a Odrlice.²⁰⁸

První písemnou zmínku o Senici z roku 1087 najdeme v zakládací listině kláštera Hradiska pod názvem Scennicze. Název je odvozen od vyjádření „hodně sena“, tedy Senice. Archeologické nálezy dokládají osídlení obce a přilehlého okolí již ve 3. tisíciletí př. n. l.²⁰⁹

Nejvýznamnější historickou památkou gotického slohu je kostel sv. Máří Magdalény a k němu přilehlá fara. Přesný historický letopočet založení není známý. Kronikáři se domnívají, že to mohlo být v rozmezí let 1263 a 1333. Po ničivém požáru z roku 1654, kdy celý kostel vyhořel a zůstala pouze kostelní věž, byl na počátku 18. století postaven nový kostel. Ani za sebou jdoucí požáry z let 1769 a 1771 se kostelu a fáře nevyhnuly. Současná stavba obou objektů pochází z roku 1772, kdy kostel musel projít rozsáhlou rekonstrukcí a budova fary byla nově postavená. V den svátku Máří Magdalény obec každoročně pořádá hodové slavnosti.²¹⁰

Obyvatelé mohou od roku 2017 využít Multifunkční sportovní halu – k dispozici mají hřiště na basketbal, tenis, florbal, házenou, volejbal, kurt na badminton, nohejbal a futsal. Využití uvedených volnočasových aktivit v hale za úplatu, ceník je uveden na hlavních stránkách obce. Dále poštu, kino, knihovnu, zdravotnické středisko – obvodní lékař, lékař

²⁰⁷ Hanácké muzeum v přírodě. Národní muzeum v přírodě [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.nmvp.cz/prikazy>

²⁰⁸ Senice na Hané - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicenahane.cz/>

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Senice na Hané - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicenahane.cz/>

pro děti a dorost, rehabilitace, fyzioterapie, soukromá zubní ordinace a k dispozici je i lékárna.²¹¹

V obci působí velké množství spolků i organizací. Ze spolků zmíníme SDH Senice na Hané, TJ Sokol Senice na Hané – oddíly malé kopané, házené a miniházené, Myslivecký spolek Senice na Hané, Rybářský spolek Senice na Hané, ZO Českého svazu chovatelů Senice na Hané, Hanácká aktivní společnost, z. s., Spolek rodičů při ZŠ Senice na Hané, z. s., Římskokatolická farnost Senice na Hané, Taneční skupina DC FACES či Seniorklub Senice na Hané.²¹²

První a na dlouhou dobu i poslední zmínka o senické škole pochází až z roku 1680. Konkrétnější informace kroniky zaznamenávají s postavením nové školní budovy na konci 90. let 18. století. Při devastujícím požáru v roce 1856 kompletně vyhořela budova staré školy. Výstavba nové budovy započala až v letech 1875–1876. 1. září 1943 byla v nové škole zřízena obecná německá škola s 26 žáky. Na sklonku války sloužila škola jako německá polní vojenská nemocnice. V poválečných letech byla senická škola spádovou školou pro nedaleké obce – Bílsko, Cakov, Dubčany, Cholinu, Odrlice a Seničku.²¹³

V současné době se ve škole učí žáci na 1. a 2. stupni. Zároveň je i školou spádovou pro vesnice Cakov a Odrlice, ale i pro další okolní obce. Ve školním roce 2019/2020 zde plní povinnou školní docházku 203 žáků. ZŠ tvoří dvě budovy – v malé budově se učí žáci 1.– 4. ročníku, ve velké budově vyšší ročníky. Součástí školy je také školní družina a jídelna.²¹⁴

V obci je zastoupeno i předškolní vzdělávání. Provoz MŠ byl zahájen v roce 1979. Areál školky tvoří 3 budovy s hřištěm. Děti jsou dle věku vzdělávány ve třech odděleních. Po lékařské domluvě škola přijme i dítě se zdravotním postižením a vytvoří mu IVP. MŠ úzce spolupracuje s jednotlivými odborníky k danému druhu postižení.²¹⁵

²¹¹ *Senice na Hané - oficiální stránky obce* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicenahane.cz/>

²¹² Tamtéž.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ *Senice na Hané - oficiální stránky obce* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicenahane.cz/>

²¹⁵ Tamtéž.

1.22 Senička

Senička leží 21 km od krajského města Olomouce a 12 km od města Litovle. Rozkládá se na okraji Hané, pod východními vrcholky Dražanské vrchoviny a v předhůří Hanácké vrchoviny. V blízkosti vesnice protéká říčka Blata. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1348. V nejstarších pramenech se víska nazývá Malá Senice (v latinském záznamu z r. 1348 "in Parvo Senicz". Podle archeologických výzkumů a četných nálezů bylo území obce osídleno již v pravěku.²¹⁶

V minulosti byla Senička známá především díky kvalitnímu chovu koní, s nímž souvisela i kovárna. Nejstarší dochovanou budovou je bývalý vodní mlýn z roku 1896. Významnou památkou obce je barokní kaple sv. Andělů strážných postavená v roce 1734. Na její výstavbu se složili místní věřící obyvatelé. Historický ráz vesničky zničila až vichřice, jež vyvrátila staleté lípy. Jelikož je Senička od roku 1994 vyhlášena za památkovou zónu, její obyvatelé při rekonstrukci domů či nové výstavbě musí zachovat původní kolorit vsi.²¹⁷

O kulturní a společenské akce se v obci starají spolky SDH Senička, Český kynologický svaz a Skauti Senička. Obec je také členem několika uskupení – členem sdružení obcí mikroregionu Litovelsko a mikroregionu Kosířsko, Sdružení obcí Střední Moravy, Sdružení Haná, Spolku přátel vesnice a malého města a členem Svazu měst a obcí České republiky.²¹⁸

V bývalé budově základní školy sídlí obecní knihovna. Čtenáři ji mohou využívat v úterních odpoledních hodinách. K dispozici mají i bezplatné internetové připojení. Obec finančně přispívá na zakoupení nových knih.²¹⁹

První zmínku o založení školy datujeme od roku 1848. Od té doby byla několikrát zrušena a poté znovu obnovena. V současné je škola opět uzavřená, děti mohou využít spádové základní školy v blízkém okolí, například v nedaleké Senici na Hané.²²⁰

²¹⁶ *Obec Senička* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicka.cz/>

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ *Obec Senička* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicka.cz/>

²²⁰ Tamtéž.

1.23 Slavětín

Obec leží v Bouzovské vrchovině 10 kilometrů od Litovle a 27 kilometrů od statutárního města Olomouc. Založení obce sahá do roku 1208. První písemná zmínka je datovaná až o padesát devět let později. V blízkém okolí najdeme významné turistické cíle – pohádkový hrad Bouzov, Javoříčské či Mladečské jeskyně nebo Památník 38 zastřelených mužů za druhé světové války v Javoříčku.²²¹

Z významných památek obce zmíníme kapli sv. Cyrila a Metoděje z 80. let 19. století. Jak už z názvu vyplývá, je zasvěcena věrozvěstům ze Soluně. Kaple má netypický osmiboký tvar se zvoncovou střechou. Nad vstupem visí mramorová deska s nápisem „Památce dobrého otce J. Mathona vděční synové 1897“. Otec Mathon byl pouhým obyčejným kovářem, který zemřel v roce 1855, více informací o jeho osobě není známo. Dále v obci najdeme pomník věnovaný památce padlých z obou světových válek.²²²

Co se týká občanské vybavenosti, mohou obyvatelé využívat poštu, prodejnu smíšeného zboží, obecní knihovnu, rekreačně-sportovní areál, který v letních měsících slouží jako místo ke konání společenských i sportovních akcí, o něž se nejvíce stará SDH Slavětín. Dále je pro děti k dispozici mateřská škola, základní škola v obci není, děti musí navštěvovat spádové školy.²²³

1.24 Střeň

V malebné krajině Hané, 7 kilometrů od obce Litovle a 17 kilometrů od města Olomouce, se rozprostírá obec Střeň. Nejstarší písemná zmínka sahá do roku 1249, najdeme ji v listině Václava I. Význam jména Střeň si jazykovědci vykládají dvojím způsobem, buď jako lokalitu porostlou třtinou, tj. rákosím, anebo místo ležící na hlavním z řady vodních toků. Druhou variantu by mohlo podložit i to, že pro místní obyvatele byla již od pradávna řeka Morava velmi podstatnou. Od středověku byla obec závislá především na výtěžky od místních rybářů. Stejnou

²²¹ *Slavětín - oficiální web* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.obecslavetin.cz/>

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž.

roli jako ramena řeky Moravy měly pro obyvatele lužní lesy a jejich přírodní bohatství. Širší zastoupení v obci měli i včelaři, kteří vyráběli med a také vosk pro účely místního kostela.²²⁴

Archeologické práce na území okolo Střene nebyly tak bohaté jako v ostatních obcích. Našli zde pouze vzácnou bronzovou sekyrku z mohylové kultury ze šestého století př. n. l. Poněkud mladší historickou památkou z roku 1718 je kaplička sv. Jiří, zásadní rekonstrukcí prošla v 90. letech 20. století, kdy byla znovu vysvěcena arcibiskupským kancléřem. V blízkosti stojí památník věnovaný obětem z obou světových válek.²²⁵

Občanská vybavenost je v obci kvalitně zastoupena. Obyvatelé mohou využívat služeb kadeřnictví, pedikúry, kosmetiky, malíře, pneuservis, jedenkrát v týdnu obecní knihovnu, samoobslužné potraviny, prodejnu s kancelářskými potřebami. Dále v obci sídlí lékař pro děti, dorost i dospělé. Objekt kulturního domu i s přilehlým venkovním areálem slouží pro pořádání kulturních, společenských i sportovních akcí. V objektu mohou místní využít i pohostinství s možností venkovního občerstvení. Za kulturním domem je dětské hřiště pro děti, hřiště na míčové sporty a tenisový kurt. Kulturní dům je využíván pro pořádání plesů místních spolků, semináře, přednášky, kulturní vystoupení, sportovní využití či rodinné oslavy místních.²²⁶

Obec pro své občany každoročně pořádá společenské události – plesy místních spolků – SDH Střeň, TJ Sokol Střeň, farní ples a ples SRPŠ. Dále jsou pořádány turnaje ve fotbale, nohejbale, šipkách či tenise, Dětský den pro rodiče s dětmi či hasičská cvičení. Obyvatelé mohou využít i letního kina.²²⁷

Kromě výše zmíněných spolků SDH a TJ Sokol, v obci působí Cyklistika Střeň, Klub seniorů ve Střeni, Volejbal – group, Tenis Střeň, Šipkaři Střeň či Streetball. Většina spolků připravuje každoročně turnaje.²²⁸

1.25 Vilémov

Vilémov leží mezi kopci Dražanské vrchoviny asi 14 kilometrů od města Litovle a 26 kilometrů od města Olomouce. Jméno obce „Wylemow“ je poprvé zaznamenáno

²²⁴ Střeň - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.stren.cz/>

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž

v zemských deskách olomouckých již v roce 1368. Od konce 14. století se začal používat název Vilímov, který přetrvával až do roku 1925, kdy získala obec současný název.²²⁹

Ve vsi najdeme katolický kostel sv. Kateřiny postavený v barokním slohu v roce 1758. Kostel stojí na základech původního starého kostela. Fara byla v obci zřízena již v roce 1390, během třicetileté války²³⁰ zanikla. Poté v obci zřídili tzv. lokální kuracii, povýšenou r. 1866 na faru, dále majestátní památník obětem obou světových válek. Ve 30. letech 20. století byl v obci postaven pravoslavný kostel.²³¹

Z občanské vybavenosti mohou občané využívat služby pošty a lékaře. Ze spolků působí v obci SDH Vilémov a TJ Sokol Vilémov.²³²

V blízkosti kostela stojí budova školy z roku 1878. Triviální,²³³ později obecná škola byla ve vsi založena již r. 1785. V současnosti mohou rodiče využít pro své děti služby jednotřídní mateřské školy. Od 1. ledna 2003 se stala příspěvkovou organizací. Součástí MŠ je i jídelna. Provoz byl zahájen po dostavbě v roce 1983. Školce náleží první poschodí, patří k ní i venkovní dětské hřiště, v přízemí sídlí obecní úřad. Do MŠ dochází děti ve věkovém rozmezí 3–6 let, popřípadě 7 let. Značnou část tvoří děti z Bílska, Loučky a Olbramic. MŠ má v programu kurzy plavání, návštěvy kina a divadla, výlety do zoologické zahrady (zoo) či do lesů s myslivci a besídky a vystoupení. Na konci roku rozloučení s předškoláky. Děti z MŠ mohou na přejít první stupeň ZŠ. Z pedagogického sboru ve škole pracují dvě pedagožky, jedna asistentka pedagoga a ředitelka školy, jedna vychovatelka ve školní družině a technická pracovnice školy. Škola nabízí žákům i zájmové kroužky – kroužek keramiky a hru na zobcovou flétnu.²³⁴

²²⁹ *Obec Vilémov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-vilemov.cz/>

²³⁰ Pozn.: Název třicetiletá je odvozen od délky jejího trvání, datujeme ji do let 1618–1648.

²³¹ *Obec Vilémov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-vilemov.cz/>

²³² Tamtéž.

²³³ Pozn.: Trivium – počty, čtení, psaní.

²³⁴ *Obec Vilémov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-vilemov.cz/>

2 DĚJINY VYBRANÝCH ŠKOL

V následující kapitole se seznámíme s historií tří vybraných škol, pro které je vytvořen projekt.

2.1 Základní škola Bílá Lhota

Současná školní budova se nachází naproti římskokatolického kostela sv. Kateřiny a kostela Československé církve husitské.

2.1.1 Počátky školy do roku 1900

První zmínka o škole pochází z roku 1786 a jako začínající učitel byl bez dekretu jmenován do funkce Josef Zapletal. Výuka probíhala v místním zámku. V roce 1795 provedl kontrolu mohelnický děkan Josef Blumevitg. Z dostupných zdrojů se dochovalo, že v roce 1803 školu navštěvovalo 103 žáků, z toho 40 chlapců a 63 dívek.²³⁵

Dne 16. září 1856 datujeme založení farní školy v Bílé Lhotě pod správou náboženského fondu. Škola se stala spádovou pro obce Červená Lhota, Hrabí, Měník, Pateřín a Řimice. Školu navštěvovalo 186 žáků, 85 chlapců a 101 dívek. Školní rok trval 47 týdnů, vyučování probíhalo 3 hodiny dopoledne a dvě hodiny odpoledne. Vyučovalo se v českém jazyce, hodiny náboženství vedl místní farář. Zmínka o založení první školní knihovny spadá do roku 1863.²³⁶

Roku 1867 zemský školdozorce upozornil na špatný stav třídy. Na jeho popud starosta Měníka Josef Hájíček prosadil myšlenku postavení národní školy. Stavba započala až v roce 1871. Stavbu dokončili o rok později a v ní vznikla i nová třída. Po dobu výstavby se žáci přesunuli do zámku.²³⁷

Po jedenácti letech byla postavená nová škola. Roku 1889 došlo k rozšíření stávající školní knihovny i pro žáky. Při kontrole školdozorce Josefa Šikaly doporučil školní radě rozšíření školy na trojtřídní, jelikož nebyl spokojen s množstvím žáků ve dvou třídách. V prosinci 1889 onemocněla většina žáků záškrtem, proto obvodní lékař z Měrotína nařídil přerušení školní

²³⁵ *Základní škola Bílá Lhota - škola pro život* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

výuky. K obnovení došlo až 2. února 1890. Dne 7. července 1890 povolila zemská školní rada v Litovli rozšíření dvojtřídní obecní školy. K dostavbě třetí třídy došlo 1. července 1891.²³⁸

2.1.2 Počátky 20. století

Okresní lékař Dr. Eysselta dne 26. října 1904 provedl prohlídku školní budovy a nařídil výraznou opravu z důvodu nevyhovujícího stavu. Zároveň vyzval školní radu k výstavbě nové školní budovy. Opravy započaly 18. srpna následujícího roku.²³⁹

Zasedání školní rady z 9. března 1908 přijalo usnesení o stavbě nové budovy z důvodu nevyhovující kapacity počtu žáků v jednotlivých třídách i nedostatku potřebných učeben. 8. února 1911 schválili stavební místo pro novou školu – současná budova dnešní základní školy. Základní stavební kámen položili 17. května 1912. Školu slavnostně vysvětil dne 12. října 1913 farář Jan Pospíšil a po dvou letech usedli žáci do lavic. Vyučování vycházelo z osnov pro čtyřtřídní školy.²⁴⁰

Mezi léty 1923–1924 zakoupila školní rada pozemek k výstavbě nového hřiště. Ve školním roce 1928–1929 probíhala ve škole výuka náboženství. Římskokatolické náboženství vyučoval místní farář František Šmíd sedm hodin týdně, československé husitské šest hodin týdně a pravoslavné vyučoval Alois Šnoflák dvě hodiny týdně. Školu navštěvovalo ve čtyřech třídách 158 žáků, 82 chlapců a 76 dívek. Školu navštěvovalo 53 žáků z Bílé Lhoty, 35 z Červené Lhoty, 16 z Hrabí, 16 z Měníka a 38 z Pateřína.²⁴¹

V následujícím školním roce se počet žáků téměř nezměnil. Děti školou povinných bylo 181, místní školu navštěvovalo 157 žáků. Dalších 17 žáků docházelo do měšťanské školy v Lošticích, do měšťanské školy v Litovli 2 žáci a na reálné gymnázium 5 žáků. Do jiných školních obvodů docházelo 24 žáků.²⁴²

Dne 26. srpna obdrželi povolení ke zřízení Lidové školy zemědělské. Vyučování započalo v září 1943, do dvou ročníků nastoupilo 37 žáků.²⁴³

²³⁸ *Základní škola Bílá Lhota - škola pro život* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž.

Během školního roku 1944–1945 absolvovali žáci „17. 7. školní výlet do SSmany zničeného Javoříčka. U společného hrobu vzdána čest povražděným občanům javoříčským. Potom si žáci prohlédli krásné krápníkové jeskyně. Odpoledne jsme navštívili hrad Bouzov.“²⁴⁴ Školní rok končil 19. července, kdy děti obdržely dvojjazyčné školní zprávy²⁴⁵. Později je nahradily české tiskopisy a šestistupňové hodnocení nahradilo nynější pětistupňové hodnocení.²⁴⁶

Ve školním roce 1945–1946 započala výuka 3. září, jelikož z bývalého učitelského sboru nikdo nenastoupil, musel se začátek výuky o týden posunout. Dne 7. září nastoupil učitel Jaromír Pytlíček a vyučoval ve dvou třídách, až s nástupem učitelky Anežky Vogelové, 21. září, začalo vyučování ve třech třídách. Školu navštěvovalo 90 žáků, 44 chlapců a 46 děvčat. Konkrétně z Bílé Lhoty 21 žáků, z Červené Lhoty 15 žáků, z Hrabí 28 žáků, z Měníku 13 a stejný počet žáků i z Pateřína. Na základě výnosu Ministerstva mládeže a osvěty zřídili ve škole pobočné třídy dívčí újezdni měšťanské školy v Litovli. Ve dne 23. října proběhla návštěva okresního školního inspektora Josefa Sotoláře. Žáci během školního roku oslavili a připomněli si několik významných výročí, 14. září výročí úmrtí TGM pod heslem „Věrní zůstaneme.“, dále 30. září si s žáky připomínali výročí Mnichovské dohody. Neopomenuli ani oslavy vzniku samostatného Československého státu, kdy si žáci připravili pěvecké vystoupení i recitaci básní. Dne 16. listopadu neprobíhala výuka, jelikož se všichni členové učitelského sboru zúčastnili vzpomínkových oslav smutku v Litovli, za přítomnosti zástupců vlády a světového kongresu studentstva. Zazněl i projev ministra školství a osvěty Dr. Zdeňka Nejedlého. Následující den si v první vyučovací hodině učitelé s žáky připomněli významné výročí Mezinárodního dne studentstva. 28. března si žáci všech tříd připomněli den narození Učitele národů.²⁴⁷

²⁴⁴ *Kronika měšťanské školy v Bílé Lhotě 1929 - 1971*. Bílá Lhota. Uloženo: Základní škola Bílá Lhota, s. 152.

²⁴⁵ Pozn.: Dnešní vysvědčení.

²⁴⁶ *Základní škola Bílá Lhota - škola pro život* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

²⁴⁷ Tamtéž.

2.1.3 Od poválečných let do konce 20. století

Dne 1. září 1947 zřídili v Bílé Lhotě veřejnou měšťanskou školu a od 1. září 1948 vešel v platnost nový školský zákon. Dochází ke změně názvu měšťanské školy na školu střední a obecná škola se mění na školu národní.²⁴⁸

Dle nového vládního nařízení č. 32/53 Sb. z 7. května 1953 se národní škola sloučila se střední školou v neúplnou osmiletou školu.²⁴⁹

Od 8. listopadu mohli žáci využívat školní jídelnu, vařilo se pro 71 žáků a 23 dětí z mateřské školy.²⁵⁰

Na sklonku 70. let započala výstavba nové budovy mateřské školy pro 60 dětí. Jednalo se o dvě třídy, jídelnu s kuchyní a sklady. Slavnostní otevření proběhlo v roce 1981.²⁵¹

V roce 1982 proběhla výrazná modernizace školy, kdy byly ke škole přistavěny čtyři třídy, odborné učebny fyziky a chemie, cvičná kuchyňka, dílna, kabinety, sborovna a ředitelna. V následném školním roce začala výstavba tělocvičny s nářadovnou, šatnami a sociálním zázemím pro žáky, kabinet pro učitele tělesné výchovy, místnosti pro družinu, ale i školní jídelnu. Rekonstrukce probíhala až do roku 1987. Další modernizací prošla škola ve školním roce 1994–1995 a 1997–1998. V prvním zmiňovaném roce se jednalo o zřízení počítačové učebny a ve druhém o vybudování plynového vytápění.²⁵²

2.1.4 Od počátků 21. století do současnosti

Poslední rozsáhlá rekonstrukce proběhla v roce 2008. Týkala se výměny oken, osvětlení, výměny střešní krytiny, zateplení budovy, rekonstrukce sociálního zařízení a instalací výtahu pro tělesně postižené žáky.²⁵³

Ve školním roce 2016–2017 navštěvovalo základní školu 115 žáků, 65 chlapců a 50 děvčat. Na prvním stupni 74 žáků a na druhém 41. Žáci mohli využít hudebně-dramatického kroužku,

²⁴⁸ *Základní škola Bílá Lhota - škola pro život* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Tamtéž.

flétny a miniházené. Další kroužky poskytují organizace v nedaleké Mohelnici, základní umělecká škola (ZUŠ) Mohelnice a dům dětí a mládeže (DDM) Mohelnice. Žáci prvního stupně měli možnost využít školní družinu, konkrétně do ní docházelo 30 žáků z 1. až 3. ročníku. Ve škole stále funguje školní knihovna, celkový počet výpůjček čítal 235 knih. Škola pro své žáky zajišťuje také plavecký výcvik v Mohelnici. Účastní se ho žáci 1.–4. ročníku, celkem tedy 59 žáků, 3 žáci byli ze zdravotních důvodů omluveni. Od 9.–11. listopadu proběhla ve škole školní inspekce, při níž nebyly shledány žádné nedostatky. Škola pro své žáky uspořádala několik kulturních i společenských akcí, výletů či exkurzí. Žáci 9. ročníku si připravili pro své spolužáky z prvního stupně „mikulášskou nadílku“ a na konci školního roku pasovali budoucí „prvňáčky“.²⁵⁴

Ve školním roce 2017–2018 se počet žáků zvýšil pouze o dva, tedy na 117, z toho 73 chlapců a 44 děvčat. Na první stupeň docházelo 75 žáků a na druhý 42. Jako nepovinný předmět zařadili do výuky římskokatolické náboženství. Školní družinu navštěvovalo 30 žáků z 1.–2. ročníku, pro velký zájem v průběhu prvního pololetí otevřeli druhé oddělení pro 10 žáků ze 3.–4. ročníku. Pro 7. ročník uspořádala škola opět týdenní lyžařský výcvik ve Stříbrnici u Starého města pod Kralickým Sněžníkem. Kurzu se zúčastnilo 8 žáků, vedoucím kurzu byl pan ředitel Radek Pospíšil a zdravotnice. Osm žáků z devátých ročníků nastoupilo na střední školy a pět žáků se hlásilo do učebních oborů. Jako každý rok pořádala škola pro své žáky několik akcí.²⁵⁵

Ve školním roce 2019–2020 se jedná o úplnou devítitřídní školu. Současným ředitelem je Mgr. Radek Pospíšil, zástupkyní Mgr. Marcela Drkošková. Ve škole působí i výchovný poradce.²⁵⁶

Žáci si mohou vybrat z množství nabízených kroužků – Hudebně-dramatický kroužek pro žáky 1. stupně, Zumbu pro všechny ročníky, kroužek německého jazyka pro 5. ročník. Škola spolupracuje s DDM Mohelnice, kde mají žáci možnost absolvovat kroužek florbalu. V ZUŠ Mohelnice nabízí hru na klavír/keyboard, kytaru a dechové nástroje. Škola

²⁵⁴ *Základní škola Bílá Lhota - škola pro život* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ Tamtéž.

již každoročně pořádá plavecký kurz v Mohelnici pro 1. až 4. třídu, lyžařský výcvik pro žáky 7. ročníku a dopravní kurz pro žáky 4. ročníku.²⁵⁷

ZŠ se zapojila od září 2017 do projektu „Mléko do škol“, kdy mají žáci ZŠ a SŠ nárok na dotované mléčné výrobky. Dalším projektem je „Ovoce a zelenina do škol“ ve spolupráci se společností MK Fruit s. r. o.²⁵⁸

Základní škola spolu se školní družinou jsou příspěvkovou organizací a jejím zřizovatelem je obec Bílá Lhota. Mateřská škola v Bílé Lhotě je taktéž příspěvkovou organizací a zřizovatel je také obec.²⁵⁹

2.2 Základní škola Bouzov

Současná budova základní školy se nachází v blízkosti malé návsi s obecním úřadem a pod dominantním hradem.

2.2.1 Počátky školství

Počátky pronikání vzdělanosti na Bouzovsko byly poněkud obtížné. První zmínka o škole v Bouzově sahá do roku 1570. Údajně se mělo jednat o školu, kterou založili majitelé panství Podstadští z Prusinovic. Pravděpodobně sídlila na hradě a měla poskytovat vzdělání vyššího typu nekatolickým šlechtickým a měšťanským synům z okolí.²⁶⁰

Předpokládá se, že již na počátku 17. století v obci působila i farní škola, která byla pod správou zdejší fary. Poskytovala katolické vzdělání pro děti z Bouzova a okolních vsí. Avšak první doložená zmínka o škole sahá až do 1680.²⁶¹

Jako budovy školy musely žákům stačit pouze vesnické chalupy, které byly mnohdy ve zuboženém stavu. Jednalo se o budovy s jednou větší místností, kde probíhalo vyučování

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ *Základní škola Bílá Lhota - škola pro život* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009.

²⁶¹ Tamtéž.

a druhou menší, jež sloužila zároveň i jako učitelův byt. Povolání učitele měli vykonávat vojáci ve výslužbě, jelikož jako jedni z mála v té době ovládali trivium.²⁶²

2.2.2 Obecná škola

Počátky obecné školy se pojí k budově fary u sv. Máří Magdaleny, protože nebyla dlouho obsazena, bydlel v ní učitel a mělo v ní probíhat i vyučování. Ze staré farní budovy se měla škola v roce 1755 přestěhovat do nové budovy přímo do centra vesnice. Rok 1755 tedy považuje za počátek obecné školy v Bouzově, kterou zřizovala obec. Již v této době plnila funkci spádové školy. Navštěvovaly ji děti z Bezděkova, Blažova, Březiny, Dolů, Hvozdečka, Jeřmaně Kadeřína, Kozova, Olešnice, Podolí a Svojanova. Vyučování probíhalo ryze v německém jazyce.²⁶³

Dalším významným rokem datujeme rok 1802, kdy byla ve Hvozdečku zřízena pobočka Bouzovské školy. Po sedmi letech další v Kozově a v roce 1831 i v Kovářově. Tři zmíněné školy se později od bouzovské osamostatnily.²⁶⁴

Rozvojovým mezníkem bylo rozšíření stávající školní budovy tím, že díky vystavění o jedno patro mohly vzniknout v roce 1857 další dvě třídy. Výstavbu financovala obec Bouzov, přiškolené obce i velkostatek. Během rekonstrukce se výuka přesunula do kovárny v domě č. 75. Od prvního září 1858 se stala škola dvoutřídní. Škola plnila mimo vzdělávání i funkci kulturního dění v obci, kdy v roce 1869 sehráli divadelní představení „Učitel ve francouzském zajetí.“ O rok později začala škola pořádat i výlety. První výlet do nedaleké Jeřmaně v kronice zaznamenali jako velkolepý.²⁶⁵

Ve školním roce 1886–1887 byla při škole zřízena letní tělocvična a zahrada. Počet žáků s každým rokem přibýval, a proto když jich bylo po roce 1881 již přes 200, museli školu rozšířit na trojtřídní, ale ani to nestačilo. Zhoršoval se i stávající stav budovy. Po početných jednáních o postavení nové školní budovy a jejím rozšíření na čtyřtřídní. Návrh neschválil starosta obce, tudíž mohla být budova pouze opravena a stávající nevyhovující stav i nadále přetrvával.²⁶⁶

²⁶² ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Tamtéž.

V roce 1894 otevřeli novou školní budovu v již zmiňovaném Hvozdečku a o tři roky později se Bezděkov přidružil ke škole do Kozova, tudíž plány na čtyřtřídku nevyšly. Situace se nezlepšila ani v roce 1913, kdy bylo z Bouzovského obvodu vyškolen i Podolí, kde postavili novou školu. Stav se výrazně změnil s příchodem první světové války, kdy musela škola zásadně omezit výuku.²⁶⁷

V roce 1915, kdy vstoupila do války i Itálie, do Bouzova přijel transport italských vystěhovalců z jižního Tyrolska. Pro jejich děti se po prázdninách otevřela jedna třída, v níž italská učitelka vyučovala 24 dětí.²⁶⁸

V roce 1925 proběhlo snížení počtu žáků, proto se škola zredukovala zpět na dvoutrídni. Ve druhé polovině třicátých let opět přesáhl počet žáků kapacitu školy. Zároveň se znovu otevřela potřeba výstavby nové školní budovy z důvodu nevyhovujícího počtu tříd. Po nátlacích od vyšších školních orgánů se dohodly zastupitelé Bouzova a Jeřmaně o povolení výstavby, ale kvůli nedostatku finančních prostředků se stavba odkládala. Vzhledem k dalším okolnostem v širším okolí proběhlo položení stavebního kamene až v květnu 1938. Dokončení stavby proběhlo i přes nacistickou okupaci.²⁶⁹

2.2.3 Měšťanská škola

Měšťanská škola byla v prosinci 1938 přemístěna z obsazené Mohelnice. Jednalo se o pět tříd, které sídlily v soukromých budovách. Téhož roku byl každoročně otevřen Jednoroční učební kurz pro žáky, kteří již absolvovali měšťanskou školu. Kurz probíhal až do školního roku 1948–1949, kdy jej ukončilo schválení nového školského zákona. Spolu s měšťankou²⁷⁰ přesídlila na Bouzov i mateřská škola, konkrétně do budovy hostince. Do třídy chodilo 23 dětí, o které se staraly dvě učitelky. Podmínkou pro provizorní umístění školy byla výstavba nové budovy. Ke slavnostnímu otevření došlo 27. srpna a mělo se jednat o poměrně moderní budovu, co se týkalo možností té doby a stala se chloubou celého Bouzovska.²⁷¹

²⁶⁷ ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009.

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Pozn.: Měšťanská škola

²⁷¹ ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009.

Od 1. září 1939 chodilo do školy 178 žáků, z toho 107 chlapců a 71 dívek. Škola čítala čtyři třídy a navštěvovali ji žáci po ukončeném 5. postupném ročníku národní školy.²⁷²

Přejmenování měšťanské školy na Újezdní hlavní školu proběhlo 1. července 1941. Během druhé světové války se školy potýkaly s mnoha problémy, gestapo mnoho škol uzavřelo. Bouzovská škola mohla dále plnit vzdělávací funkci, avšak od školního roku 1943–1944 byla určena jako pokusná hlavní venkovská škola. Její úkol spočíval v prověřování znalostí německého jazyka, v časové dotaci mu připadlo 5 hodin týdně. I přes tuto skutečnost byla měšťanská škola v Bouzovském okrese považována za jednu z nejlepších.²⁷³

Ihned po skončení války se do školy mohli vrátit všichni žáci, kterým nacistický režim znemožňoval během války navštěvovat školu. Významné bylo i to, že budova školy přečkala válku bez poškození.²⁷⁴

2.2.4 Měšťanská a střední škola mezi léty 1946–1971

Při měšťanské škole v Bouzově zřídili pobočnou třídu v obci Luká pro žáky z tamních okolních vesnic. Jednalo se o děti z Březiny, Hvozdu, Javoříčka, Ješova, Luké, Savína, Slavětína, Veselíčka a Vojtěchova. Pod správu bouzovské školy spadaly čtyři kmenové třídy přímo v Bouzově a pět pobočných, některé se v průběhu let osamostatnily.²⁷⁵

Vůbec první Den otevřených dveří pedagogové uskutečnili v listopadu 1951, neshledal se se zájmem rodičů, podle informací z kronik jich přišlo pouhých pět.²⁷⁶

S novým školským zákonem ze 7. května 1953 se bouzovská škola změnila sloučením škol národní a střední na osmiletou střední školu. V té době školu navštěvovalo 155 žáků, kteří se vyučovali v pěti třídách.²⁷⁷

Rozvoj školy zaznamenali ve školním roce 1958–1959, kdy škola disponovala sedmi učebnami pro osm tříd. Z toho důvodu museli zavést vyučování na tzv. směny – někteří dojíždějící žáci měli každé úterý a pátek vyučování v odpoledních hodinách (14.00–19.00).

²⁷² ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž.

Jelikož se tento návrh nesetkal s úspěchem a přinášel více problémů, došlo k jeho následnému zrušení.²⁷⁸

Školní rok 1961–1962 probíhal jako Základní devítiletá škola v Bouzově. O rok později došlo k rekonstrukci staré školní budovy, v níž dříve sídlila obecná škola.²⁷⁹

2.2.5 Základní škola v letech 1971–1985

K 1. září navštěvovalo školu 163 žáků v devíti ročnících, škola disponovala sedmi třídami. Přesně za 5 let byla od nového školního roku zřízena první školní družina. V tomtéž roce proběhlo i slavnostní rozloučení s žáky vycházejícího devátého ročníku v obřadní síni předhradí.²⁸⁰

Mezi 60. a 70. léty byly zrušeny školy v Blažově, Hvozdečku, Kovářově, Kozově a Podolí. Ke stávající bouzovské škole přistavili mezi léty 1977–1979 novou budovu. Od 3. září 1979 do ní přemístili všechny žáky. Přístavbou škola získala čtyři nové třídy a čtyři kabinety, dále kotelnu a v obou budovách zavedli ústřední topení.²⁸¹

Zásadním mezníkem modernizace školy je bezesporu rok 1984, kdy došlo k výraznému dovybavení audiovizuální technikou či zapojení elektrického rozvodu v učebně fyziky.²⁸²

2.2.6 Základní škola od roku 1985 do konce 20. století

Dne 3. června 1989 proběhla školní akademie k 50. výročí otevření Měšťanské školy. Zároveň proběhlo i setkání učitelů působících ve škole od jejího založení.²⁸³

Během jarních prázdnin školního roku 1990–1991 vybudovali z části chodby knihovnu a klubovnu. Později ji využívali také jako malou třídu či jako počítačovou pracovnu. Z bývalé budovy kina vznikla tělocvična. Výrazná změna nastala i ve výuce, kdy zrušili hodiny ruského jazyka a na žádosti rodičů obnovili výuku německého jazyka.²⁸⁴

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ Tamtéž.

Další výrazná modernizace se uskutečnila ve školním roce 1992/1993, kdy byla bouzovská škola jednou z prvních, která disponovala počítačem, kopírkou a tiskárnou a do odborných učeben fyziky a chemie byl zaveden plyn.²⁸⁵

Nově zavedli výuku hry na klavír, kterou rok a půl vyučovaly studentky z Univerzity Palackého v Olomouci, poté se výuky chopil profesor Jan Leibner a přidal i výuku hry na zobcovou flétnu.²⁸⁶

Ve školním roce 1995–1996 se v prvním ročníku začalo vyučovat podle učebního plánu Obecná škola. Ostatní ročníky potom podle upraveného plánu Základní škola.²⁸⁷

Ke konci devadesátých let škola nabízela žákům zájmové kroužky – taneční, pěvecký, rybářský, vaření, turistický, anglického jazyka, výpočetní techniky či divadelní – vedené učiteli, ale i místními obyvateli. Škola pořádala pro žáky také různé exkurze výlety, výjezdy či besedy.²⁸⁸

2.2.7 Škola ve 21. století

Od roku 2002 začala škola fungovat jako samostatná příspěvková organizace. Poté spojila základní a mateřská škola s jídelnou do jednoho subjektu, čímž byl splněn záměr obce zřídit jednu společnou příspěvkovou organizaci. Škola pro své žáky i nadále zůstala u tradice pořádání akcí či výcvikových kurzů, pořádala besedy, soutěže a dny otevřených dveří. Následně došlo i k obnovení pořádání školního plesu a oslav ke Dni matek v Rytířském sále hradu.²⁸⁹

Škola se v roce 2005 rozhodla, z výtěžku peněz ze sběrové soutěže, pro Adopci na dálku. *„Je to projekt, který si klade za cíl zajistit vzdělání dětem, jehož rodiče nebo opatrovníci nemohou dovolit hradit školné a výdaje spojené s výukou. Škola tehdy adoptovala devítiletou Mariam Odera z Nairobi v Africe.“*²⁹⁰²⁹¹

²⁸⁵ ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ *Základní škola Bouzov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbouzov.cz/>

²⁹⁰ ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009, s. 9.

²⁹¹ *Základní škola Bouzov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbouzov.cz/>

Mezi léty 2005–2007 proběhla rozsáhlá rekonstrukce, kdy v roce 2005 škola žádala o dotace na Ministerstvu financí. Po dlouhém jednání je škola získala a začaly se vytvářet projektové studie.²⁹²

Ve školním roce 2009–2010 navštěvovali žáci první i druhý stupeň, škola je tedy devítitřídní. Na základní škole působí devět pedagogických pracovníků, chod školy zajišťují dva provozní pracovníci a v jídelně pracují tři pracovnice. První až třetí ročník na prvním stupni a šestý až osmý ročník na druhém stupni se učí podle školního vzdělávacího programu (ŠVP), který si škola zpracovala sama, zbývající ročníky dokončují vzdělávání dle osnov Obecní a Základní školy. Součástí školy, konkrétně jedné organizace, je i mateřská škola, které spolu velmi úzce spolupracují.²⁹³

Škola poskytuje svým žákům v průměru dvanáct zájmových kroužků. Spolupracuje i s místním panem farářem, který poskytuje škole výuku náboženství, dále se všemi spolky působícími v obci. Škola také poskytuje kvalitní služby integrovaným žákům nejen ve výuce, ale i v zájmových kroužcích. Žáci prvního stupně mohou navštěvovat před i po vyučování školní družinu, v níž je pro žáky připraven program i každoměsíční plánované akce.²⁹⁴

Ve školním roce 2019–2020 je škola devítitřídní. Současnou ředitelkou je Mgr. Andrea Řezníčková, zástupkyní ředitele Mgr. Světlana Nováčková, dále ve škole působí sedm pedagogů, jedna asistentka pedagoga, jedna vychovatelka ve školní družině. Škola disponuje výchovným poradcem i metodikem prevence. Žáci si mohou vybrat z nabízených zájmových kroužků – keramiky, zdravotního tělocviku, malování, sportovní přípravky, logopedie atd. Pořádá také kurzy plavání v nedaleké Mohelnici.²⁹⁵

Ve škole působí i školní parlament složený jednotlivými zástupci z řad žáků. Zasedá převážně jednou měsíčně spolu se zástupci z vedení školy.²⁹⁶

Zajímavostí je i spolek Sova neboli Spolek opravdových vyznamenaných antipětkářů. Vznikl ve školním roce 1999–2000 a snaží se ocenit vynikající výsledky žáků, ale i jejich píli a zodpovědný přístup k výuce. Soví odznak získá na prvním stupni každý žák, který

²⁹² *Základní škola Bouzov* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbouzov.cz/>

²⁹³ Tamtéž.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ Tamtéž.

má na konci školního roku na vysvědčení samé jedničky, na druhém stupni žáci s vyznamenáním. Spolek si klade za cíl motivovat žáky k lepším studijním výsledkům.²⁹⁷

Ve třípodlažní budově najdeme odborné učebny, moderně vybavenou počítačovou (IT) učebnu, moderně zařízenou tělocvičnu, dílnu s keramickou pecí, cvičnou kuchyňku či žákovskou čítárnu s možností přístupu na terasu, dále školní družinu a školní jídelnu. Škola se ve svém ŠVP snaží o maximální přístup a zohlednění dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), ale i k žákům mimořádně nadaným a jejich nadání i nadále rozvíjet. Škola také pořádá pro své žáky projekty.²⁹⁸

Základní škola je spolu s mateřskou školou, školní družinou a školní jídelnou příspěvkovou organizací. Zřizovatelem příspěvkové organizace je obec Bouzov.²⁹⁹

2.3 Základní škola v Lošticích

Budovu základní školy v Lošticích najdeme kousek od náměstí Míru a naproti kostela sv. Prokopa.

2.3.1 Počátky školství v Lošticích

První nepřímo doložená zmínka sahá až do 14. století. Nejstarším doloženým rektorem loštické školy byl roku 1603 Adam Tržil z Jevíčka. Budovu školy výrazně ovlivnila třicetiletá válka, po jejímž konci zpusťla, a občané neměli finanční prostředky na její opravu. Ve škole se vystřídalo několik rektorů, kteří podle dochovaných písemností měli patřit k výše postaveným obyvatelům obce, jelikož se ženili s dcerami ze zámožných rodin.³⁰⁰

Asi v polovině 18. století zchátralá škola vyhořela a obec postavila novou školu. Z důvodu nízkého finančního rozpočtu se jednalo o poměrně skromně vybavenou školu. Z dochovaného církevního spisu z roku 1772 zjišťujeme, že školu navštěvovalo nejméně 200 dětí z obce a dále asi sto z okolních přilehlých vesnic ve věku od šesti do dvanácti let. V zimních měsících chodilo do školy více dětí než v letních měsících, jelikož nebyla povinná školní docházka

²⁹⁷ Základní škola Bouzov [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbouzov.cz/>

²⁹⁸ Tamtéž.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

a musely pomáhat rodičům v hospodářství. Školní rok trval čtyřicet sedm týdnů. Vyučování probíhalo v zimních měsících dopoledne od 8.00 do 11.00, v létě od 6.00 do 10.00 a odpoledne vždy od 12.00 do 15.00 hodin. Podle zprávy městské rady z roku 1760 bylo v obci asi 20 gramotných obyvatel. Vrchní dozor nad školou náležel církvi, farář jednou za týden přezkušoval žáky z oblasti náboženství i světské.³⁰¹

Za vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II. proběhla reforma školství, hovoříme o Všeobecném školním řádu z roku 1774, který nastolil všeobecnou vyučovací povinnost a zbavil školy dohledu církve. Monarchie se snažila o zvýšení vzdělanosti obyvatelstva.³⁰²

Z důvodů stále vyššího zastoupení židovského obyvatelstva v Lošticích zřídila Židovská obec v Lošticích v roce 1782 vlastní židovskou školu.³⁰³

Z místní kroniky vyplývá, že v roce 1805 žilo v Lošticích 1412 obyvatel. Výuka probíhala ve dvou třídách. Od roku 1814 vysoce stoupla vzdělanost. Dokládá to výsledek generální visitace z 11. července 1827. Žáci byli zkoušeni i z českého jazyka v době, kdy se na většině škol vyučovalo pouze německy a němčina byla i úředním jazykem. Od roku 1834 byla škola vedená jako utraktivistická, tzn. povinná výuka v českém i německém jazyce.³⁰⁴

2.3.2 Obecná škola 1848–1888

V roce 1850 čítala jedna třída 211 žáků, učitel vyžadoval rozdělení žáků na polovinu a jednoho pomocníka. Po třech letech obec povolila zaměstnat dalšího pomocníka a rozdělila dosavadní třídu na polovinu. Za další dva roky zřídila dvě nové třídy a ustavila dva podučitele. V roce 1870 škola disponovala čtyřmi třídami.³⁰⁵

Po vzniku Rakouska-Uherska státní dozor nad školou nahradil církevní. Používané učebnice musela schválit státní správa. Obecná škola poskytovala vzdělání všem žákům bez rozdílu stavů a vyznání pro děti od 6 do 14 let. K vyučovacím předmětům patřily počty, čtení, náboženství, jazyk, zeměpis, dějepis a přírodopis.³⁰⁶

³⁰¹ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³⁰² Tamtéž.

³⁰³ Tamtéž.

³⁰⁴ Tamtéž.

³⁰⁵ Tamtéž.

³⁰⁶ Tamtéž.

V 70. letech 19. století probíhaly časté spory mezi německým a českým obyvatelstvem. Na schůzi konané 12. července 1872 schválili znovu zavedené ultrakvistické vyučování. Při nárůstu počtu dětí otevřeli v roce 1876 pátou třídu. Na konci 80. let 19. století vzrostl počet žáků nad pět set, tudíž zřídili šestou třídu. V tomto období budova nevyhovovala počtu žáků a byla ve značně havarijním stavu.³⁰⁷

2.3.3 Měšťanská škola

Novým školským zákonem z roku 1869 – Hasnerův zákon – byl zřízen nový typ školy, škola měšťanská. Měla zvýšit vyšší vzdělání k potřebám rozvíjejícího se průmyslu a zemědělství. Zároveň připravovala žáky ke studiu na učitelských ústavech³⁰⁸ a na odborných školách, které nevyžadovaly absolvování střední školy. Obvykle disponovala třemi až čtyřmi třídami, které navazovaly na páté ročníky obecné školy. Měšťanská škola mohla fungovat samostatně nebo při obecné škole.³⁰⁹

Základní kámen k výstavbě nové měšťanské školy byl položen 1. května 1894, kdy Okresní školní rada povolila stavbu školy. 1. září 1895 proběhlo vysvěcení nové školy, která se zároveň stala první českou měšťanskou školou na severní Moravě. První ředitel vyšel z konkurzu 12. srpna 1895, stal se jím bývalý učitel z Kojetína Arnošt Kopřiva. Od 2. září započal první školní rok 1895–1896. Do obecné školy nastoupilo 374 žáků, do měšťanské 71. Žáci využívali učebnice, didaktické pomůcky, které škole darovali občané, některé vytvářel pro žáky ředitel školy – mapy světadílů z počátku 19. století, dějepisné mapy starověkého Řecka a Říma, sestavil plán budovy i města a daroval knihy do školní knihovny.³¹⁰

„Výnosem Vysoké c. k. zemské školní rady v Brně 29. září 1896 bylo nařízeno, aby chlapecká a dívčí obecná škola v Lošticích byla podřízena správě ředitele chlapecké měšťanské školy a nesla název Škola obecná a měšťanská. 10. listopadu 1897 na prosbu obecního zastupitelstva bylo oznámeno, že : „jeho císařské a královské apoštolské veličenstvo

³⁰⁷ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³⁰⁸ Pozn.: V dnešní době obdoba středních pedagogických škol.

³⁰⁹ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³¹⁰ Tamtéž.

ráčilo nejmilostivěji povoliti, aby zdejší nová škola pojmenovaná byla Obecná a měšťanská škola císaře a krále Františka Josefa I. “.^{311 312}

Ve školním roce 1898–1899 otevřeli první dívčí třídu v měšťanské škole. Pod jednu správu spadaly tři školy – obecná škola, měšťanská škola chlapecká a měšťanská škola dívčí.³¹³

Ve školním roce 1905–1906 prodloužili letní prázdniny na osm týdnů. Výuka začala 15. září a trvala do 15. července. Škola se tak přizpůsobila potřebám rodičů, jelikož bylo zvykem, že děti musely pomáhat na polích a v hospodářství.³¹⁴

Dle výnosu ze dne 19. října 1908 byla zdejší obecná škola přeměněna na českou školu s povinným vyučováním v německém jazyce. Z důvodu úmrtí současného ředitele byl na jeho místo vypsán konkurz, přihlásili se do něj tři uchazeči. Kvůli výslovnému přání místní školní rady, aby stál ve funkci školy místní občan, okresní školní rada schválila do funkce Aloise Chudobu.³¹⁵

Ve školním roce 1911–1912 škola uspořádala „Dětský den“, jednalo se o veřejnou slavnost uspořádanou v tělocvičně. Součástí byla sbírka „Pro dítě“, finanční výtěžek sbírky odeslali české zemské komisi pro péči o mládež v Brně. O Vánocích proběhla dětská divadelní hra Sněhurka – část výtěžku rozdělili na stavbu tělocvičny, knihovnu pro žáky a do žákovského fondu.³¹⁶

2.3.4 Škola za první světové války

I přes neklidnou situaci z 28. července 1914, která vyústila v první světovou válku, začal školní rok 1914–1915 v plánovaném datu 17. září. Z důvodu vyhlášení všeobecné mobilizace ze 31. července 1914, nemohla nastoupit do školy většina pedagogů. Z těchto důvodů došlo k redukci hodin kreslení a tělocviku. Tělocvična se od 20. prosince 1914 stala přechodným domovem pro vojáky. „*Od začátku školního roku se škola snažila podle svých možností pomoci vojákům na frontě. Žákyně v hodinách ručních prací připravovaly cupaninu pro raněné vojáky,*

³¹¹TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995, s. 22.

³¹² Tamtéž.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ Tamtéž.

³¹⁵ Tamtéž.

³¹⁶ Tamtéž.

*zhotovovaly různé teplé části oděvu, vlněné kukly, chránítka na uši, teplé flanelové onuce, papírové vložky do bot. Učitelé a žáci organizovali nejrůznější sbírky – sběr kovu, duběnky na tříslavinu, prodejem válečných pohlednic a známek byly získány určité finanční prostředky, věnované na zhotovení protéz pro vojáky, pro Červený kříž, pro Žákovský a vdovský fond. Žáci byli nabádáni k šetření potravinami. Hlavně starší děti se stávaly doma oporou při pracích v hospodářství. Sbíralo se ostružinové a jahodové listí na čaj pro vojáky na frontě.*³¹⁷

V následných válečných letech se zhoršila kázeň některých chlapců a celková docházka dětí do škol, jelikož musely pomáhat při domácích pracích a v hospodářství.³¹⁸

Od 15. ledna 1916 celou budovu školy zabrala armáda jako ubytovnu pro vojáky a na školním dvoře stála polní kuchyně. O patnáct dní později se přesunula výuka z obou škol do jedné místnosti na radnici a do dvou tříd v hospodářské budově. V pondělí, ve středu a v pátek se učily dívky, v ostatních dnech chlapci. Částečná výuka byla obnovena 21. února.³¹⁹

Výuka až do konce světové války sebou nesla mnohá úskalí, potýkali se s nedostatečnými a nevyhovujícími prostory, nedostatkem vyučujících, byl nedostatek tuhých paliv k otopu. Přes zimu dosahovaly teploty hluboko pod bod mrazu a na jaře 1917 zasáhly oblast rozsáhlé povodně, které způsobily zpoždění prací na polích a malou úrodu, která vedla ke zdražení už tak nízkého potravinového trhu. Občané trpěli hladem a rozšiřovaly se nemoci.³²⁰

Po ukončení války, vyhlášení rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku samostatného Československého státu dostávali žáci pololetní vysvědčení na nových blanketech s vodoznakem Československé republiky. Školní rok měl být ukončen již k 28. červnu a začátek nového stanovili na 1. září.³²¹

2.3.5 Školní léta za první republiky

Začátek školního roku 1919–1920 započal až 15. září, i přes prvotní plánování na 1. září, z důvodů delších prací na polích. Vyučování probíhalo nově od 8 hodiny ranní do 13 hodiny odpolední. Pouze hodiny tělocviku a ručních prací zasahovaly do odpoledního vyučování. Žáci

³¹⁷ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995, s. 23.

³¹⁸ Tamtéž.

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ Tamtéž.

i pedagogové si připomínali významná výročí – oslavy 28. října či 7. března, kdy žáci zpívali oblíbené písně prvního československého prezidenta. V závěru školního roku oslavila škola 25. výročí jejího založení.³²²

Následujícího školního roku vzrostl počet žáků, proto se musely zřídit u jednotlivých tříd pobočky. Třídy byly rozděleny na obecné škole na dívčí a chlapecké. Spolu s již dříve rozdělenou měšťanskou chlapeckou a měšťanskou dívčí školou tvořily čtyři školy, které spravoval jeden ředitel.³²³

V těchto letech si škola zakládala na oslavách výročí významných osobností. Na konci školního roku trávili žáci dny na výletech.³²⁴

Ve školním roce 1923–1924 přibýly nové předměty – občanská nauka a výchova, či chlapecké ruční práce.³²⁵

V prosinci roku 1931 založili Dorost Československého kříže. Členové pod vedením pana učitele Edmunda Smékala pořádala pietní vzpomínku na padlé vojíny ze světové války v přilehlém parku školy. Pro chudé děti se na podnět učitelského sboru konala tzv. mléčná akce. Děti dostávaly každý den chléb nebo rohlík a čtvrt litru mléka, což mělo přispět ke zlepšení zdravotního stavu žáků. Do školy docházel i lékař Karel Kukula, jenž se staral o očkování a prohlídky všech dětí. Ke zlepšení hygienických návyků namontovali kovová umyvadla do všech tříd a každé dítě mělo svůj vlastní ručník.³²⁶

Ve školním roce 1937–1938 na ustavující schůzi vytvořili rodičovské sdružení, za cíl si dávalo zlepšení spolupráce rodiny a školy. Škola používala i lepší pomůcky. Loštická spořitelna darovala finanční prostředky škole na zakoupení promítacího přístroje pro úzký film.³²⁷

³²² TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³²³ Tamtéž.

³²⁴ Tamtéž.

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ Tamtéž.

³²⁷ Tamtéž.

2.3.6 Škola za druhé světové války

Školní rok 1938/1939 přinesl mnohá opatření. Museli ze tříd odstranit portrét Dr. Eduarda Beneše, prezidenta republiky. Proběhla částečná revize školní knihovny a při výročích museli vyvěšovat na budovu školy vlajku s hákovými kříži či 20. dubna slavit narozeniny Vůdce.³²⁸

Ve školním roce 1939/1940 docházelo k vyřazování knih ze školní knihovny. Ministerstvo vydalo nové učební osnovy a rozhodlo o poslání závadných učebnic na okresní úřady. Zakázali shromažďování žáků na ulicích, před školou, pořádání pochodů a výletů. *„Z toho důvodu nechodily děti společně do kina ani na koupaliště. Chodily pouze sbírat léčivé byliny, ale v červnu navštívili žáci výstavu o sběru odpadových surovin v Litovli, která byla doplněna žákovskými pracemi. Všichni po zhlédnutí výstavy pak navštívili muzeum, vystoupili na věž radnice a ti větší absolvovali cestu zpět pěšky a ještě stihli prohlédnout jeskyně v Mladči.“*^{329 330}

Se školním rokem 1940–1941 se němčina začala vyučovat jako povinný předmět čtyři až osm hodin týdně. Nesměly se používat žádné učebnice. Učitelé museli absolvovat jazykové kurzy a doložit potvrzení o árijském – nežidovském – původu. Děti musely umět obě hymny a nesměly se stýkat s Židovskými dětmi.³³¹

Každý rok se konaly oslavy 15. března – oslavy zřízení protektorátu Čechy a Morava, 20. dubna oslava narozenin Vůdce a 7. července narozeniny protektorátního prezidenta Dr. Emila Háchy.³³²

Ve školním roce 1941–1942 učitelé museli do výuky zařadit témata – velké osobnosti Říše, co je to NSDAP a poslání strany, výhody života v Protektorátu, co se děje v Říši. Látku museli zapsat červenou tuší do třídních knih. Škola byla přejmenovaná na hlavní školu. Dne 4. června byla vlajka stažena na půl žerdi.³³³

³²⁸ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³²⁹ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995, s. 31.

³³⁰ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³³¹ Tamtéž.

³³² Tamtéž.

³³³ Tamtéž.

Ve školním roce 1943–1944 proběhla změna z šestistupňové klasifikace – 1 velmi dobrý, 2 dobrý, 3 uspokojivý, 4 dostatečný, 5 sotva dostatečný a 6 nedostatečný.³³⁴

Školní rok 1944–1945 se nesl v nejistotách. Výuka byla několikrát přerušena. Vyučování započalo až 25. května a ihned proběhla výuce ihned řada změn. Přestala platit povinná výuka německého jazyka a vrátili se k učebním osnovám z roku 1932. Třídy zdobily portréty Tomáše Garrigua Masaryka TGM, Dr. Beneše a Stalina. Do knihoven postupně vraceli vyřazené a nevyhovující knihy. Začátkem červa se odloučily obecné chlapecké a dívčí školy od měšťanských. Učitelé 27. června složili věrnost Československé republice. Obnovily se i oslavy předešlých svátků. Ve školním roce probíhala výuka pouze 159 hodin, oproti obvyklým 240, a 12. července ukončili školní rok bez vydání vysvědčení, jelikož nebyly tiskopisy.³³⁵

2.3.7 Škola mezi léty 1946–1989

Po válce byl nedostatek učitelů, do škol se museli vrátit i učitelé v penzi. Znovu se konaly každoroční oslavy z meziválečného období. Obnovily se i výlety a návštěvy kina. Proběhla obnova knihovny pro žáky i učitele. Rok 1947 byl nepříznivým, z důvodu nedostatku uhlí byla přerušena výuka od 20. února do 13. března a následně 21. března zasáhla Loštice povodeň.³³⁶

Školní rok 1948–1949 přinesl zákon o jednotném školství, tudíž museli někteří žáci přestat chodit na gymnázium v Litovli. Od 1. září 1948 se změnil název obecné školy na národní. Na chodbách se objevovaly nápisy v duchu socialismu a hesla k lásce SSSR.³³⁷

Sloučení národní školy dívčí a chlapecké a měšťanské chlapecké a dívčí proběhlo 1. září 1949 a nově se změnil i název na střední školu.³³⁸

Padesátá léta změnila chod školy ještě výrazněji. Zahájení školního roku proběhlo ve Slovanském domě za přítomnosti místního národního výboru (MNV), sdružení rodičů a přátel školy (SRPŠ) a Komunistické strany Československa (KSČ) a patronátního závodu. Žáci jezdili na chmelové a bramborové brigády, pomáhali při sběru cukrové řepy či sázení stromků.

³³⁴ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ Tamtéž.

³³⁷ Tamtéž.

³³⁸ Tamtéž.

Postupně se začalo modernizovat vybavení školy – nový nábytek, nákupy knih do knihoven, radiogramofon, piano či psací stroje aj. Provoz jídelny a družiny započal 1. března 1952.³³⁹

Začaly vznikat zájmové kroužky – ruský jazyk, fotografický, fyzikální, zdravotnický a letecko-modelářský.³⁴⁰

Rozhodnutím ministerstva školství došlo ve školním roce 1953–1954 ke sloučení národní a střední školy a vznikla osmiletá střední škola. Ve stejném roce odjeli poprvé žáci 8. ročníku na lyžařský výcvik do Velkých Losin. Nacvičovali na první československou spartakiádu a pan učitel Pokorný odjel s dvaceti devíti žáky cvičit do Prahy.³⁴¹

Ve školním roce 1956–1957 vznikly na druhém stupni tzv. předmětové komise, sloužily k předávání si zkušeností mezi učiteli, aby se zkvalitnila výuka žáků. Na prvním stupni založili tzv. metodické sdružení, které mělo plnit stejnou funkci. Obě sdružení ve škole fungují dodnes. Ve školním roce 1959–1960 byla zavedena dobrovolná devítiletí docházka.³⁴²

V šedesátých letech se konaly exkurze do JZD, kravína, autodílen, papíren, elektrárny, učitelé i žáci se museli účastnit brigád. V roce 1960 se dvanáct starších žáků účastnilo druhé československé spartakiády. Žáci 7. ročníků jezdili pravidelně na lyžařské výcviky do Hynčic pod Sušinou. Od 1. ledna 1961 školu přejmenovali na základní devítiletou školu. Ve školním roce proběhla přestavba sociálního zařízení a do budovy zavedli ústřední topení. Postupně se změnilы osnovy i učebnice.³⁴³

Dalším významným mezníkem ve školství proběhl v 70. letech minulého století. Ve školním roce 1971–1972 se začal vyučovat předmět branná výchova a žáci se také účastnili kurzů civilní obrany. V roce 1972 začala výstavba nové školní budovy. Stavební práce skončily 1. září 1974. Vyučování začalo po všech nutných pracích a úpravách až 12. listopadu. Roku 1978 proběhla výstavba školní jídelny a družiny, v současnosti v ní sídlí základní umělecká škola.³⁴⁴

³³⁹ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³⁴⁰ Tamtéž.

³⁴¹ Tamtéž.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Tamtéž.

Ve školním roce 1975–1976 byla změněna devítiletá školní docházka na osmiletou. Od 1. září 1976 začala v 1. třídách výuka podle nové koncepce. V ostatních ročnících se vyučovalo podle nových osnov až ve školním roce 1983–1984. „*Veřejnost si toto období zafixovala jako období výuky množin. Vznikla základní škola s povinnou desetiletou školní docházkou (8 let v základní škole a 2 roky dalšího vzdělávání). Změnily se osnovy, učebnice byly náročné, obsáhlé a základní učivo se ztrácelo v množství podrobností, které děti mnohdy nebyly schopny obsáhnout. Učitelé měli věnovat maximální pozornost „obsahové přestavbě socialistické výchovně vzdělávací soustavy.“ Chyběla časová rezerva, byl nedostatek času na tak důležité opakování a upevnění znalostí. Výuka, to byl chvat stále vpřed. Tento způsob vyučování vyhovoval jen malému množství obzvlášť nadaných dětí. Učivo dříve probrané za devět let se muselo stihnout probrat za 8 let. A tak se stalo, že násobilku se děti začaly učit už ve 2. třídě, v 5. třídě, která se stala součástí II. stupně, děti musely obsáhnout složité učivo bývalé 6. nebo i 7. třídy.*“^{345 346}

V 80. letech se žáci účastnili několika soutěží a olympiád. Škola pro žáky pořádala výlety, zájezdy a zájmové kroužky. Dále mohli docházet do TJ Slavoj Loštice, oblíbenými byly mezi dětmi i kroužky rybářů a požárníků. „*Koncem 80. let bylo učitelům doporučeno, aby výukou prolínali hlavně vztah k práci, k lidem kolem nás, k socialistické vlasti, výchova k proletářskému internacionalismu, k rodičovství a aby učitelé bojovali proti negativním jevům v chování dětí.*“^{347 348}

2.3.8 Škola po roce 1989

Po revoluci zaznamenala škola výrazné změny v osnovách. Během prosince byly zrušeny veškeré politické organizace, výuka branné výchovy, dále se změnilы osnovy předmětů

³⁴⁵ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995, s. 46–47.

³⁴⁶ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³⁴⁷ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995, s. 49.

³⁴⁸ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

občanské výchovy, dějepisu a zeměpisu. Naopak byla rozšířena výuka cizích jazyků, začal se vyučovat anglický a německý jazyk namísto ruského jazyka.³⁴⁹

V roce 1993 končila rozsáhlá rekonstrukce budovy školy. I. stupeň se přestěhoval do nové budovy a žáci druhého stupně do opravené budovy. Vznikly odborné pracovny hudební výchovy, výtvarné výchovy, cizích jazyků, přírodopisu a informatiky. Škola zavedla vydávání školních novin, žáci se i nadále účastnili soutěží a olympiád.³⁵⁰

Ve školním roce 1994–1995 školu navštěvovalo 344 žáků. Škola byla spádovou pro obce Moravičany, Palonín, Pavlov, Vranovou Lhotu, dojížděli do ní i žáci z Bílé Lhoty, Bouzova, či Mohelnice. Ve škole pracovalo dvacet dva pedagogických pracovníků, ve školní družině dvě vychovatelky ve dvou odděleních. Provoz školy zabezpečovalo sedm provozních pracovníků.³⁵¹

Ve školním roce 1997–1998 se do škol opět vrátila povinná devítiletá školní docházka.³⁵²

V únoru 2004 byl položen základní kámen k výstavbě nové tělocvičny a v březnu 2005 byla stavba dokončena.³⁵³

2.3.9 Škola ve 21. století

Ve školním roce 2019–2020 je škola v Lošticích devítitřídní. Současným ředitelem je Mgr. Lubomír Faltus a zástupce ředitele Mgr. František Šilberský. Pedagogický sbor se skládá z 19 pedagogů, tři pedagogických asistentek a tří vychovatelek ve školní družině. Ve škole také působí kariérový poradce, výchovný poradce pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, koordinátor žákovského parlamentu, školní metodik prevence, metodik ICT a školní speciální pedagog. Na prvním stupni je v současnosti osm tříd a na druhém stupni sedm tříd. Škola se skládá ze dvou přilehlých budov.³⁵⁴

³⁴⁹ TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Tamtéž.

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ Tamtéž.

³⁵⁴ *Základní škola Loštice* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.zslostice.eu/>

Ve škole od roku 2012 působí školní parlament složený ze zástupců 5.–9. ročníků vždy po dvou žácích – jedna dívka a jeden chlapec. Schází se s vedením školy dle potřeby, nejméně však jednou za dva měsíce.³⁵⁵

Škola je součástí několika projektů, například Sazka olympijský víceboj (SOV), jehož cílem je přivést co největší množství dětí ke sportu a přirozenému životnímu stylu. Od roku 2010 se stala součástí úspěšného projektu Noc s Andersenem. Dalšími projekty jsou „Mléko pro evropské školy“, „Ovoce do škol“, výchovný projekt „Papír za papír“, recyklační projekt „Recyklohraní.“. Žáci druhého stupně spolupracují s obecně prospěšnou společností „Člověk v tísni“ v rámci projektu „Jeden svět na školách – Příběhy bezpráví“. Dále je členem sportovních klubů, pořádá lyžařské výcviky pro 7. ročníky a plavecký výcvik pro žáky 3. a 4. ročníku. V červnu roku 2010 se účastnili projektu „Zmizelí sousedé“ pod záštitou Židovského muzea v Praze. Projektu se účastní žáci nejvyšších ročníků ZŠ a studenti středních škol (SŠ), konkrétně pro žáky od 12–18 let. Projekt je metodickou inspirací, jak zpracovat tematiku holocaustu v souladu s rámcovým vzdělávacím programem (RVP)³⁵⁶

Ve škole mohou žáci využít odborné učebny hudební výchovy, výtvarné výchovy, přírodních věd, chemie, fyziky a ICT. K dispozici jim je i školní knihovna, tělocvična a venkovní sportoviště.³⁵⁷

Základní škola je spolu se školní družinou a jídelnou příspěvkovou organizací. Zřizovatelem příspěvkové organizace je obec Loštice.³⁵⁸

³⁵⁵ *Základní škola Loštice* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.zslostice.eu/>

³⁵⁶ Tamtéž.

³⁵⁷ Tamtéž.

³⁵⁸ Tamtéž.

3 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

Prvopočátky projektové výuky můžeme shledat již v díle Jana Ámose Komenského *Škola hrou (Schola Ludus)* „... kde se uplatňoval princip poznávání od nejbližšího ke vzdálenému, a docházelo k seskupení učiva do větších celků. J. A. Komenský považoval dítě za osobnost a vyzdvihoval jedinečnost a potřeby dítěte ve výuce. Původ projektové výuky lze nalézt v 17. a 18. století v Itálii a Francii na vysokých školách, kde byly projekty zahrnuty do závěrečné zkoušky.“³⁵⁹

Výrazným světovým představitelem byl i John Dewey (1859–1952). Základním východiskem pro něj bylo pojetí školy jako součásti života, ne pouze jako přípravu na život. Zastával názor, že učení se děje pomocí řešení životních problémů a situací a zdůrazňoval význam vlivu prostředí na výchovu jedince.³⁶⁰

Významným Deweyovým stoupencem byl i William Heard Kilpatrick (1871–1965), který zastával myšlenky pragmatické pedagogiky. Mimo jiné inicioval vyučovací metody založené na řešení problémů a také aktivizující obsah vyučování. „Vyšel z Deweyova řešení problému a vymezil projektovou metodu. Projektové vyučování je nejdůslednějším uplatněním Deweyovy teorie pragmatické pedagogiky. W. H. Kilpatrick reagoval na požadavky demokratické a průmyslové společnosti a v projektovém vyučování zdůrazňoval praktičnost výchovy a její sociální význam. „Kilpatrick chce vyhovět těmto zvýšeným úkolům školy větší koncentrací látky v projektech a vydatnější metodou, využívající zvláště zájmu dětí.“³⁶¹

Ve 20. století se o rozšíření projektové výuky v naší zemi zasloužili propagátoři Jan Uher, Karel Velemínský, Stanislav Vrána a Václav Příhoda. Příhoda zavedl kvantitativní metody do pedagogického výzkumu. Ve vzdělávání se upřednostňuje uplatnění teorie v praxi, žáci by měli umět správně použít získané teoretické znalosti do praktické činnosti.³⁶²

Proměny vzdělávacího systému od roku 1990 úzce souvisí i se změnami celé společnosti. Stejně jako společnost, tak i výchova a vzdělávání směřovali k výrazným změnám, kdy odmítali starý systém výuky a jednotné školy. Do škol vstupovaly myšlenky demokratizace

³⁵⁹ SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010, s. 52.

³⁶⁰ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009.

³⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009. Tamtéž, s. 13.

³⁶² SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010.

a humanizace. „*Společenská a ekonomická transformace byla nastartována a i náš vzdělávací systém podlehl v této době obrovskému množství inovací i změn – koncepčních (např. existence již tří vzdělávacích programů pro základní vzdělávání – Obecná škola, Základní škola, Národní škola, alternativní program Česká škola waldorfského typu), obsahových i legislativních.*“³⁶³

364

Projektové vyučování s počátkem 90. let 20. století bylo pedagogy využíváno spíše jako intuitivní prostředek praxe než jako předmět teoretického zkoumání. Prvními, kdo se začali hlouběji zabývat touto tematikou, byli Josef Valenta a Helena Kasíková v jejich publikaci *Pohledy. Projektová metoda ve škole i za školou*. Kasíková za klíčový pojem projektového vyučování označuje integraci. Projektové vyučování uvádí jako prostředek celostního vyučování.³⁶⁵ „*Projekt vrací škole a dítěti v ní skutečný vztah k poznání.*“³⁶⁶

Podle Jarmily Skalkové představuje současné projektové vyučování rozvíjení myšlenkových struktur ve spojení s jednáním, myšlením, činností, spojení teorie s praxí atd. Z hlediska vzniku v něm spatřuje prostředek humanizace a demokratizace, v 90. letech 20. století vnitřní transformaci školy a inovačních snah.³⁶⁷

Tomková pokládá projektové vyučování za metodu, při níž se uplatní několik dílčích metod a forem práce. Zastává názor, že díky projektovému vyučování žák rozvíjí systém samostatné práce, učí se systematicky plánovat svou činnost a správně zpracovávat a třídit důležité informace.³⁶⁸

Postupně s novým modelem školy 21. století vznikala i nová systémová vzdělávání. Součástí této určité transformace bylo i zavádění projektů do výuky, jako zdánlivě nové metody, i přesto, že počátky projektového vyučování sahají do minulosti.³⁶⁹

Než začneme projekt realizovat, je důležité, abychom věděli, co si pod ním máme představit a nezaměňovali ho s činnostmi, které nejsou pouze frontálním vyučováním. Pro práci s projekty musí být vytvořeny podmínky, v nichž budeme projekt realizovat, a hlavně by měl být přínosný jak pro žáky, tak i pro pedagogy. Pokud si učitelé nepřipraví veškeré

³⁶³ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006, s. 7.

³⁶⁴ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006.

³⁶⁵ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009.

³⁶⁶ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009, s. 96.

³⁶⁷ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006.

potřebné podklady, může se stát, že se setkají s neúspěchem a projekt nenaplní cíl, který byl od něj očekáván. „Projekt vyžaduje interaktivní model výuky, který poskytuje podnětné a neohrožující klima, vychází z respektování osobnosti dítěte a nahlíží na něj jako na subjekt vzdělávání a opírá se o novou roli učitele v 21. století.“³⁷⁰

Každý výukový projekt musí mít jasně definovaný cíl, začátek a konec. Po společné diskusi pedagoga s žáky si musí jasně a přesně specifikovat jednoznačnost výukového cíle projektu. Dále si stanoví počátek projektu, které úkoly a činnosti budou žáci zpracovávat. V poslední fázi si určí výsledný produkt projektu a termín jeho ukončení.³⁷¹

Projekt je realizován ve čtyřech fázích – iniciace, plánování, realizace, ukončení. Iniciace projektu neboli plánování. V této fázi probíhá výběr tématu a stanovení jasného a jednoznačného cíle. Cíl zde chápeme jako získání konkrétního výstupu – výsledný produkt, ale i znalosti a dovednosti, které si žáci při jeho realizaci osvojí.³⁷²

Při plánování probíhá tvorba harmonogramu, výběr vhodných pomůcek a prostředků k realizaci projektu. V tomto bodě můžeme uvést i finanční náklady projektu.³⁷³

Při realizaci, jak už z názvu vyplývá, pracují žáci na tvorbě výsledného produktu a směřují k naplnění stanoveného cíle. V případě jakéhokoliv narušení či zjištění problému mohou provést změny.³⁷⁴

Poslední fází projektu je jeho ukončení. Žáci buď prezentují výsledný produkt projektu, nebo jej realizují. Nedílnou součástí je konečné hodnocení.³⁷⁵

„Projektová výuka se rozšířila především v období internetového rozvoje a globalizace. Možnost snadného přístupu k velkému množství informací mění nároky na vzdělávání a vytváří vhodné prostředí pro uplatnění projektového vyučování. Projektová výuka je schopna zaštitit

³⁷⁰ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006, s. 5.

³⁷¹ SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010.

³⁷² SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010.

³⁷³ Tamtéž.

³⁷⁴ Tamtéž.

³⁷⁵ Tamtéž.

všechny čtyři pilíře vzdělávání³⁷⁶ definované mezinárodní komisí UNESCO ve správě Učení je skryté bohatství z roku 1997.^{377 378}

³⁷⁶ Pozn.: Učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít společně, učit se být.

³⁷⁷ SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010, s. 54.

³⁷⁸ SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010.

4 PROJEKT – PUTOVÁNÍ PO KRÁSÁCH NAŠEHO REGIONU

Projekt bude realizován ve třech vybraných školách – ZŠ Bílá Lhota, ZŠ Bouzov a ZŠ Loštice. Je určen pro žáky druhého stupně základní školy, tzn. 6.–9. ročník. Doba trvání je stanovená na jeden týden, v harmonogramu školního roku je to až v jeho samotném konci, tedy v červnu, kdy už mají žáci uzavřené známky. Žáci si díky projektu mohou ověřit, zda zvládnou doposud získané teoretické poznatky a vědomosti z výuky převést do praktických příkladů.

Každá z výše uvedených škol vypracovává projekt samostatně. Pouze poslední den proběhne společně na fotbalovém hřišti v Bouzově, kde se uskuteční závěrečná soutěž v hasičském sportu a následné vyhodnocení týdenního projektu.

Projekt bude splňovat všechny klíčové kompetence a je založen i na mezipředmětových vztazích a průřezových tématech. Žáci budou rozděleni do skupin – v každé skupině bude zástupce z každého ročníku – čímž docílíme splnění všech klíčových kompetencí. Na projektu, převážně tvorbě pracovního listu, ideálně spolupracují všichni zainteresovaní vyučující – českého jazyka, přírodopisu, zeměpisu, chemie, matematiky, výtvarné výchovy, hudební výchovy a tělesné výchovy – rozhodujícím slovem disponuje vyučující občanské výchovy, který má kompletní realizaci projektu na starost a odpovídá za zdárné splnění projektu. Při konání závěrečného závodu mezi jednotlivými školami budou na projektu spolupracovat i jednotky SDH Bouzov, poskytnou všem účastníkům potřebné vybavení.

Žáci obdrží od vyučujících pracovní list, který bude pro všechny školy stejný. Úkolem vyučujících je, aby žáky podrobně a pečlivě seznámili s jednotlivými body v pracovním listě a odpověděli na doplňující otázky tak, aby v průběhu plnění zadání zasahovali co nejméně. Měli by správně plnit pouze funkci pedagogického dozoru. Chceme, aby žáci pracovali co nejvíce samostatně, aby si navzájem pomáhali, buď v rámci skupiny, či mezi skupinami. Využívat mohou samozřejmě dostupné didaktické pomůcky, s nimiž by již měli umět pracovat z tradičních vyučovacích hodin. Spolupráce pedagogů na projektovém týdnu docílí prohloubení stávajících kolegiálních vztahů.

Cílem projektu je naučit žáky kooperaci, třídění podstatných informací od těch méně důležitých, použití svých dosavadních znalostí v praxi a prohloubení stávajících přátelských vztahů a vznik potenciálních nových kamarádství.

Výsledným produktem, na němž budou žáci průběžně pracovat, je vytvoření naučné stezky. Každá škola ji bude zpracovávat samostatně. Jednotlivá třída bude zpracovávat jinou oblast (1. faunu a flóru, 2. historii, 3. známé rodáky a regionální podnikatele, 4. významná místa v obci a jejím přilehlém okolí). Výsledný produkt bude sloužit jako didaktická pomůcka do jednotlivých předmětů. Není pevně dané, jaké téma musí konkrétní třída zpracovat. Žáci si oblasti mohou buď sami rozdělit, nebo jim je přidělí pedagogové.

Pro všechny zúčastněné školy jsou pevně daná stejná místa – hrad Bouzov, Javoříčské jeskyně, Mladečské jeskyně, Arboretum v Bílé Lhotě a Muzeum tvarůžků v Lošticích, které kopírují jednotlivé dny projektu. Pátý den se uskuteční soutěž jednotlivých ročníků v požárním sportu (vždy mezi sebou soutěží jednotlivé ročníky ze tří škol, výsledné časy se poté sčítají) a proběhne vyhodnocení celého projektu. V pracovním listě budou uvedeny i otázky z Mikroregionu Litovelsko. Informace uvedené v praktické části diplomové práce by měly sloužit jako znalosti, které žáci již mají. Vědomosti jednotlivých žáků jsou rozdílné, proto je složení skupiny diferenční.

V závěrečné fázi projektu proběhne evaluace. Hodnotit budou žáci i pedagogičtí pracovníci – co se jim líbilo, nelíbilo, co by příště změnili, vylepšili a co považují za přínosné.

4.1 Základní informace o projektu

Název projektu: Putování po krásách našeho regionu

Autor projektu: Aneta Sofie Lorencová

Věk žáků: žáci 2. stupně ZŠ – 6.–9. ročníky

Místo konání: Arboretum Bílá Lhota, hrad Bouzov, Javoříčské jeskyně, Mladečské jeskyně, Muzeum Olomouckých tvarůžků A. W., vesnice Bílá Lhota, Bouzov, Loštice

Druh projektu:

- **podle délky:** krátkodobý – týdenní
- **podle počtu žáků:** žáci 6.–9. ročníků
- **podle prostředí:** ve škole i mimo školu
- **podle účelu:** ověření získaných vědomostí, dovedností a postojů a jejich převedení do praxe

- **podle organizace:** vícepředmětový
- **podle navrhovatele:** uměle připravený

Smysl projektu:

Žáci žijí ve vesnici a regionu, ale většina z nich nemá povědomí o historických památkách či událostech, které se v ní udály a ovlivnily její proměny či život místních obyvatel. Aby se žákům rozšířily obzory, byl připraven tento projekt, jehož pomocí žáci získají základní znalosti o svém bydlišti a jeho širokém okolí. Žáci spolu s vybranými pedagogy během čtyř dní navštíví zvolená místa. Na hradě Bouzov absolvují prohlídku hradu a jeho okolí, v Bílé Lhotě arboretum, v Javoříčku Javoříčské jeskyně, expozici Nové Javoříčko a Pietní areál a v Mladči Mladečské jeskyně. Při exkurzích si budou žáci zapisovat informace, které se jim budou hodit při přípravě na vyplnění pracovního listu. Žáci se naučí kooperaci, komunikaci ve skupině i s dospělými osobami, zpracování informací a využívání didaktických pomůcek při tvorbě výsledného produktu.

Cíl:

Výstupem projektu bude postupné vyplnění pracovního listu a vytvoření naučné stezky pro svou obec (Bílá Lhota, Bouzov a Loštice).

Výstup:

Žáci znají historii a základní informace o místech, která jsou součástí projektu. Dokážou vyjmenovat nejdůležitější památky v mikroregionu. Ocenit názor svého spolužáka. Akceptovat rozhodnutí skupiny. Argumentovat ve společné diskusi a obhájit svůj vlastní názor.

Předpokládané cíle:

- Žáci vyjmenují obce z Mikroregionu Litovelsko.
- Žáci aplikují doposud získané znalosti do pracovního listu.
- Žáci analyzují důležité informace.
- Žáci zhodnotí svou práci v průběhu projektového týdne.
- Žáci zhotoví výsledný produkt.
- Žáci vytvoří vlastní erb jejich skupiny.
- Žáci zkonstruují Naučnou stezku.

Předpokládané výukové metody: (dle Maňáka a Švece 2003)

- klasické metody:
 - slovní:
 - monologické – přednáška;
 - dialogické – diskuse;
 - metody práce s textem;
 - metody práce s knihou;
 - názorně demonstrační:
 - videoprojekce;
 - pozorování.
 - dovednostně praktické – vytváření výsledného produktu, vytváření vlastního erbu a znaku obce;
- aktivizační metody:
 - didaktické hry – osmisměrka;
- komplexní metody:
 - skupinová výuka;
 - samostatné práce žáků;
 - projektová výuka.

Způsob hodnocení:

Na konci projektu proběhne slovní hodnocení učitelů i žáků.

4.2 Plán projektu

Jelikož je projekt určen pro tři školy z odlišných obcí, které musí navštívit stejná místa, bude vypracován pouze pro jednu školu, pro ostatní školy bude sice stejný, ale navštíví daná místa v jiné dny. Prohlídky v konkrétních objektech budou dopředu domluvené. Dále bude zajištěn i kvalifikovaný průvodce. Ve volném čase budou žáci pracovat na realizaci výsledného produktu, v tabulce označeném pod zkratkou **VP**. Sraz bude každý den v 8 hodin před budovou školy. V tabulce nejsou zaznamenány časy na svačinu, oběd a přejezd mezi místy. Uvedené časy jsou pouze orientační, pedagog se rozhodne dle vlastního uvážení, přihlédne ke splnění naplánovaného úkolu.

4.2.1 ZŠ Bílá Lhota

Týdenní plán pro základní školu v projektovém týdnu.

Pondělí	Zahájení projektu 8.00 – 10.00	Prohlídka arboreta 10.30 – 12.30	Práce na VP 13.30 – 15.30
Úterý	Mladečské jeskyně 9.00 – 10.30	Práce na VP 12.00 – 15.30	
Středa	Prohlídka hradu 9.00 – 10.30	Javoříčské jeskyně 12.00 – 13.00	Expozice Nové Javoříčko a památník 13.30 – 15.00
Čtvrtek	Muzeum Loštice 9.00 – 10.30	Práce na VP 12.00 – 15.30	
Pátek	Práce na VP 8.00 – 12.30	Fotbalové hřiště v Bouzově, slavnostní ukončení projektu 13.00 – 16.00	

4.2.2 ZŠ Bouzov

Týdenní plán pro základní školu v projektovém týdnu.

Pondělí	Zahájení projektu 8.00 – 10.00	Prohlídka hradu 10.30 – 12.00	Javoříčské jeskyně 13.00 – 14.00	Expozice a památník 14.30 – 15.30
Úterý	Prohlídka arboreta 9.00 – 11.00	Práce na VP 12.00 – 15.30		
Středa	Mladečské jeskyně 9.00 – 10.30	Práce na VP 12.00 – 15.30		
Čtvrtek	Práce na VP 8.00 – 12.00	Muzeum Loštice 13.00 – 14.30		
Pátek	Práce na VP 8.00 – 12.30	Fotbalové hřiště v Bouzově, slavnostní ukončení projektu 13.00 – 16.00		

4.2.3 ZŠ Loštice

Týdenní plán pro základní školu v projektovém týdnu.

Pondělí	Zahájení projektu 8.00 – 10.00	Muzeum Loštice 10.30 – 12.00	Práce na VP 13.00 – 15.30
Úterý	Prohlídka hradu 9.00 – 10.30	Javoříčské jeskyně 12.30 – 13.00	Expozice Nové Javoříčko a památník 13.30 – 14.30
Středa	Prohlídka arboreta 9.00 – 11.00	Práce na VP 12.00 – 15.30	
Čtvrtek	Mladečské jeskyně 9.00 – 10.30	Práce na VP 12.00 – 15.30	
Pátek	Práce na VP 8.00 – 12.30	Fotbalové hřiště v Bouzově, slavnostní ukončení projektu 13.00 – 16.00	

- **Zahájení**

První den (dopoledne) – škola

Učitel občanské výchovy sdělí žákům průběh projektu, seznámí je s místy, která v průběhu týdne navštíví. Vysvětlí jim, jak budou vyplňovat pracovní list a jak bude vypadat výsledný produkt celého projektu Naučná stezka. Seznámí žáky s konkrétními oblastmi, které žáci budou zpracovávat (každá třída jednu oblast – 1. fauna a flóra, 2. historie, 3. známí rodáci a regionální podnikatelé, 4. významná místa v obci a jejím přilehlém okolí). Třídy budou mít možnost si vybrat, které téma chtějí zpracovat. Pokud nedojde k domluvě, učitel si zavolá předsedu každé třídy a ten si vylosuje kartičku s číslem, které odpovídá jedné oblasti v závěrečné práci – Naučné stezce. Závěrečnou práci budou všichni žáci zhotovovat v budově školy, aby měli potřebné pomůcky k její tvorbě. Poté žáky rozdělí do pracovních skupin, v nichž budou po celou dobu pracovat. Žáci ve skupinách budou mít prostor, aby se mezi sebou seznámili, určili si role ve skupině a pravidla skupiny, která budou dodržovat. Všichni zainteresovaní učitelé musí znát všechny své role a povinnosti, aby nenarušovali chod projektu. Při výpadku některého z pedagogů ho může nahradit jiný pedagog či pedagogický pracovník školy. Vždy se ale musí dbát na to, aby odpovídal počet pedagogů k počtu žáků.

První den (odpoledne) – prohlídka Hradu, Javoříčských jeskyní a expozice Nové Javoříčko a Pietního areálu.

Po vyřešení veškerých potřebných organizačních záležitostí se skupiny přesunou na hrad, kde absolvují prohlídku interiéru hradu i jeho přilehlého parku. Ještě před vstupem do hradu jsou žáci pedagogy poučeni o správném chování při prohlídce interiéru i exteriéru. Během výkladu průvodkyně si budou žáci zaznamenávat potřebné informace, které aplikují do své závěrečné práce a využijí je i při vyplňování závěrečného pracovního listu. Pokud mají k tématu nějaké nejasnosti či potřebují doplňující informace, mohou se obrátit přímo na průvodkyni. Poté společně odjedou do obce Javoříčko. Postupně navštíví prohlídku jeskyně a v expozici Nové Javoříčko zhlédnou video produkci k vypálení obce. Po ukončení se přesunou k památníku, kde si projdou naučnou stezku. Žáci si stále zapisují získané poznatky.

Druhý den (dopoledne) – Arboretum Bílá Lhota

Po příchodu všech žáků provedou pedagogové absenci a odjíždí na prohlídku arboreta v Bílé Lhotě. Na místě jsou žáci poučeni o bezpečnosti a správném chování v areálu. Při prohlídce si žáci ve skupinách vytváří poznámky, dodržují pokyny pedagogů. Po ukončení prohlídky, učitelky spočítají žáky a autobusem odjíždějí

Druhý den (odpoledne) – škola

Po příjezdu do školy se žáci přemístí do svých kmenových tříd a začínají společně pracovat na závěrečné práci. Rozdělí si role, aby každý jednotlivec věděl, jakou činnost má na starosti. Musí si zajistit potřebné didaktické pomůcky, které budou po celou dobu realizace využívat. Pokud neví, jak je mají správně používat, poradí se s pedagogem.

Třetí den (dopoledne) – Mladečské jeskyně

Po příchodu všech žáků provedou pedagogové absenci a odjíždí na prohlídku Mladečských jeskyní. Na místě jsou žáci poučeni o bezpečnosti a správném chování v jeskyních. Při prohlídce dávají žáci pozor, zapisují si poznámky, které budou používat při vyplňování pracovního listu.

Třetí den (odpoledne) – škola

Po příjezdu se žáci sejdou ve svých kmenových třídách a pokračují v práci na závěrečné práci z předešlého dne. Každý pracuje tak, aby byl co nejvíce přínosný pro skupinu. Pedagog na žáky dohlíží, pokud nastane jakýkoliv problém, ihned jej řeší. Může pomoci i při realizaci, ale vhodnější by bylo, kdyby přispíval pouze cennými radami, ne aby za žáky tvořil.

Čtvrtý den (dopoledne) – škola

Po příchodu do školy se žáci shromáždí ve třídách a pokračují na dokončování svých závěrečných prací. Zpracovávají nově získané informace. Při nejasnostech mohou požádat o pomoc pedagoga.

Čtvrtý den (odpoledne) – Muzeum Olomouckých tvarůžků A. W.

K odpolednímu programu se žáci přemístí do Loštic, pedagogy jsou poučeni o správném chování v muzeu, kde absolvují s průvodkyní prohlídku muzea tvarůžků. Při prohlídce mohou klást doplňující otázky průvodci. Stále si zapisují poznatky a nově

získané informace. Po ukončení exkurze proběhne krátká návštěva, kde se podívají například ke kostelu sv. Prokopa, na židovský hřbitov, k synagoze, na náměstí Míru, k domu bývalé židovské sladovny atd.

Pátý den (dopoledne) – škola

Sraz v 8:00 v budově školy. Žáci budou mít čas na dokončení či poslední závěrečné úpravy svých oblastí – 1. fauna a flóra, 2. historie, 3. známí rodáci a regionální podnikatelé, 4. významná místa v obci a jejím přilehlém okolí. Je nutné, aby žáci stihli své práce dokončit a upravit do finální podoby. Budou je prezentovat před závěrečným hodnocením projektového týdne.

Pátý den (odpoledne) – fotbalové hřiště v Bouzově

Sraz na hřišti proběhne do 13. hodin. Žáci jednotlivých tříd mezi sebou vyberou své zástupce, kteří je budou reprezentovat v závodech požárního sportu. Před samotným závodem budou dobrovolnými hasiči poučeni o bezpečnosti a proběhne krátké povídání a seznámení s používanými nástroji a samotná ukázka, aby všichni žáci věděli, co se od nich očekává. Je pravděpodobné, že většina dětí se s požárním sportem ve svých vesnicích již setkala. Po ukončení sečtou pedagogové s hasiči dosažené časy všech tříd z jednotlivých škol, vyhlásí se vítězné družstvo z každého ročníku a poté i celkový vítěz soutěže. Během sčítání časů a vyhodnocování závodu žáci pracují na vyplnění pracovního listu. Poté proběhne prezentace závěrečných prací tříd, které byly výsledným produktem celého projektového týdne. Na závěr akce proběhne evaluace celého týdne. Hodnotit budou žáci i učitelé – konkrétně se zaměří na výběr a adekvátnost zvolených míst a témat k věku žáka, chování žáků při prohlídkách i ve škole, pracovní schopnosti žáků aj. Žáci zhodnotí náročnost programu v jednotlivých dnech, obtížnost otázek v pracovním listě a zvolené metody práce. Mohou se vyjádřit, co by do příště změnili a co jim naopak vyhovovalo. Celotýdenní program zakončí vyhlášením a oceněním vítězné školy.

- **Slavnostní ukončení projektu**

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala dějinami Bouzovska a vybraných škol v tomto regionu. V teoretické části jsme se věnovali základním informacím o obcích v Mikroregionu Litovelsko, jehož součástí jsou dvě ze tří vybraných základních škol – ZŠ Bílá Lhota a ZŠ Bouzov. ZŠ Loštice náleží sousednímu Mikroregionu Mohelnicko. V první kapitole jsme se seznámili se základními informacemi o mikroregionu. V podkapitolách jsme si přiblížili 25 obcí. Jejich geomorfologickou polohu, v krátkosti si zmínili historii, památky, občanskou vybavenost obce a také spolky, které v obci působí. U některých zvolených obcí jsme přiblížili její typickou dominantu, která je pro širokou veřejnost známá a turisty vyhledávaná, a bude součástí i závěrečné části diplomové práce, projektu.

Ve druhé kapitole jsme se věnovali historii tří základních škol, pro které byl projekt navržen a vypracován.

V poslední kapitole praktické části jsme se věnovali projektovému vyučování. Provedli jsme stručný vhled do jeho vývoje. Uvedli jsme významné světové i české představitele projektové výuky. V posledních odstavcích jsme zmínili čtyři fáze projektového vyučování.

Praktická část diplomové práce se věnovala projektové výuce. Vytvořili jsme kompletní obecné i základní informace k projektu. Dále jsme vypracovali harmonogram pro jednotlivé školy i průběh konkrétních dní.

Cílem diplomové práce bylo vytvoření projektu a pracovního listu, který bude použitelný do pedagogické praxe a který bude využitelný a realizovaný žáky druhého stupně základních škol. Podle toho byl také koncipován a vytvořen pracovní list. Výukový projekt byl do diplomové práce vytvořen s tím záměrem, že nebude konkrétními školami realizován, jelikož jeho provedení je finančně i časově náročné. V této podobě převyšuje finanční rozpočet škol. Slouží tedy pouze jako návrh pro dané školy, jak by ho mohly uplatnit do své výuky. Realizace projektu by byla možná v případě finanční podpory MŠMT, MMR, dále sponzorských darů jak od místních spolků a organizací, tak z řad místních podnikatelů a společností, a hlavně ochoty a vstřícného přístupu zainteresovaných pedagogů.

Při vypracování výukového projektu i vytvoření pracovního listu jsme se zaměřili i na jeho využitelnost pro jakoukoliv školu v České republice. Každý pedagog si jej může přizpůsobit tak, aby mu korespondoval s probíraným učivem. Dále může sloužit i jako šablona

pro vytvoření nového projektu s podobnou tematikou. Realizace je možná také v podobě příměstského tábora.

Diplomová práce na téma Dějiny Bouzovska a vybraných škol v tomto regionu pro mě byla přínosná hlavně v tom, že jsem si prohloubila své stávající znalosti o regionu, ze kterého pochází má rodina a o místech, která jsou mi od dětství známá a také velmi blízká. Do mé budoucí praxe využiji i poznatky z tvorby projektové výuky a sestavení pracovního listu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BÁBKOVÁ HROCHOVÁ, Magda a Jaroslav ERLEC. *Arboretum Bílá Lhota*. Druhé. Olomouc: Vlastivědné muzeum Olomouc, 2016. ISBN 978-80-85037.82-1.

BALATKA, Oldřich. *Obec Bílá Lhota: 650. výročí založení obce*. Bílá Lhota: Obecní úřad Bílá Lhota, 2000.

BARTOŠ, Josef. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995. ISBN 80-901485-8-1.

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *1000 Divů Česka*. První. Praha: Knižní klub, 2008. ISBN 978-80-242-2133-5.

DITRYCH, Břetislav. *Proč Javoříčko*. Štíty: VEDUTA, 2015. ISBN 978-80-86438-54-2.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.

FIALEK, Petr. *Loštice, město a lidé 1948 až 2008*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010.

HANZLÍKOVÁ, Renata. *Javoříčko ve stínu lesa Habří*. Nymburk: VEGA-L, 2009. ISBN 978-80-87275-09-2.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

PRAVDOVÁ, Markéta a Ivana SVOBODOVÁ. *Akademická příručka českého jazyka*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2327-8.

ŘEZNÍČKOVÁ, Andrea. *Sborník k 70. výročí otevření budovy měšťanské školy v Bouzově*. Bouzov: Palec Comedia, 2009.

SVOBODOVÁ, Radka. *Projektové řízení a projektové vyučování: Jak na výukové projekty podle zásad projektového řízení*. Choceň: PM CONSULTING, 2010. ISBN 978-80-254-8174-5.

TILCEROVÁ, Alena. *Almanach 100 let české měšťanské školy v Lošticích, první na severní Moravě*. Loštice: Městský úřad Loštice, 1995.

TRAPL, Miloš. *Minulost a současnost hradu, obce a JZD "Mír"*. Praha: TEPS, 1990. ISBN 80-7065-013-3.

VAŇKOVÁ, Mgr. Lenka. *Hrady a zámky v Čechách a na Moravě: Proměny slohů s životního stylu*. Plzeň: Fraus, 2005. Památky. ISBN 80-7238-381-7.

VEVERKA, Přemysl. *Věčné údolí Javoříčka*. Nymburk: VEGA-L, 2015. ISBN 978-80-87275-95-5.

VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Bouzov: Putujeme po hradech a zámcích*. Beatris, 2009. ISBN 978-80-86737-93-5.

VYHLÍDAL, Martin. *Javoříčko – pietní místo, turistické centrum*. Javoříčko: Občanské sdružení Javoříčko, 2005. ISBN 80-239-4813-X.

ŽENOŽIČKA, Jiří. *Bouzovsko krajina & lidé*. Olomouc: Comedia, 2006.

Další zdroje:

LORENCOVÁ, Aneta Sofie. *Hrad Bouzov*. Přerov, 2014. Maturitní práce. Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola, Přerov, Denisova 3.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Arboretum Bílá Lhota [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.arboretumbilalhota.cz/>

Areál Javoříčko. *Nové Javoříčko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.javoricko.com/areal-javoricko>

Bílá Lhota - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.bilalhota.cz/>

Bílsko. *Mikroregion Litovelsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/5-bilsko.html>

Citáty o vzdělání. *Citáty slavných osobností* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty-o-vzdelani/>

Hanácké muzeum. *Mikroregion Litovelsko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/116-hanacke-muzeum.html>

Hanácké muzeum v přírodě. *Národní muzeum v přírodě* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.nmvp.cz/prikazy>

Cholina - oficiální webové stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccholina.cz/>

Javoříčko - Obec Luká. Obec Luká [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obec-luka.cz/javoricko/>

Javoříčské jeskyně. Správa jeskyní České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/javorickske-jeskyne>

Javoříčské jeskyně-základní údaje. Javoříčko.cz - turistický informační portál [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <http://javoricko.cz/javorickske-jeskyne-zakladni-udaje.php>

Litovel [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.eu/>

Litovelská cukrovarna [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.cukrovarna.cz/>

Mikroregion Litovelsko - region, který si zamilujete [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/>

Mladečské jeskyně. Správa jeskyní České republiky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.caves.cz/jeskyne/mladecske-jeskyne/o-jeskyni>

Měrotín [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.merotin.cz/>

Město Loštice - oficiální stránka metropole tvarůžků [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://mu-lostice.cz/>

Náklo - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.naklo.cz/>

Obec Bílsko [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.oubilsko.cz/>

Obec Bouzov [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-bouzov.cz/>

Obec Červenka [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obeccervenka.cz/>

Obec Haňovice - oficiální stránky [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.hanovice.cz/>

Obec Loučany - kraj Olomoucký [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.loucany.cz/>

Obec Loučka - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-loucka.cz/>

Obec Luká [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://obec-luka.cz/>

Obec Mladeč [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.mladec.cz/>

Obec Olbramice [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.olbramice.cz/>

Obec Pňovice [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.pnovice.cz/>

Obec Příkazy [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.prikazy.cz/>

Obec Senička [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicka.cz/>

Obec Vilémov [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.obec-vilemov.cz/>

Olomoucké tvarůžky - historie [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.tvaruzky.cz/historie>

Oficiální stránky městyse Náměšť na Hané [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.namestnahane.cz/>

Oficiální stránky obce Dubčany [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.dubcany.cz/>

Opletal Jan. Mikroregion Litovelsko - region, který si zamilujete [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/187-opletal-jan.html>

Pivovar Litovel - Tradice piva. Litovel [online]. Litovel, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.litovel.cz/cs/pivovar>

Pomník obětem světových válek v Haňovicích. Mikroregion Litovelsko [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://www.litovelsko.eu/dr-cs/355-pomnik-obetem-svetovych-valek-v-hanovicich.html>

Senice na Hané - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.senicenahane.cz/>

Slavětín - oficiální web [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.obecslavetin.cz/>

Střeň - oficiální stránky obce [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.stren.cz/>

Turistické místo. *Nové Javoříčko* [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.javoricko.com/turisticke-misto>

Vesnice roku [online]. 2020 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <http://www.vesniceroku.cz/>

Základní škola Bílá Lhota - škola pro život [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbilalhota.cz/>

Základní škola Bouzov [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.zsbouzov.cz/>

Základní škola Loštice [online]. 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.zslostice.eu/>

SEZNAM POUŽITÝCH FOTOGRAFIÍ

Kompletní fotodokumentace a obrázkové přílohy práce pochází z archivu autorky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CHRKO	chráněná krajinná oblast
IVP	individuální vzdělávací plán
o. s.	občanské sdružení
SDH	sbor dobrovolných hasičů
SRPŠ	sdružení rodičů a přátel školy
ZO	zapsaná organizace
z. s.	zapsaný spolek

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 Arboretum v Bílé Lhotě
- Příloha č. 2 ZŠ Bílá Lhota – panoramatický snímek
- Příloha č. 3 Budova ZŠ v Bouzově v pozadí s hradem Bouzov
- Příloha č. 4 Hrad Bouzov
- Příloha č. 5 Kostel sv. Gotharda v Bouzově s hradem v pozadí
- Příloha č. 6 Obecní úřad v Bouzově
- Příloha č. 7 Gymnázium Jana Opletala v Litovli
- Příloha č. 8 Náměstí Přemysla Otakara s radniční věží a morovým sloupem
- Příloha č. 9 Sokolovna se sochou Gustava Frištenského
- Příloha č. 10 Pivovar Litovel
- Příloha č. 11 Cukrovar Litovel
- Příloha č. 12 ZŠ Loštice
- Příloha č. 13 Obecní úřad v Lošticích na Palackém náměstí
- Příloha č. 14 Muzeum Loštických tvarůžků
- Příloha č. 15 Prostranství u vstupu před Javoříčskými jeskyněmi
- Příloha č. 16 Náhrobek Viléma Švece na bouzovském hřbitově
- Příloha č. 17 Pietní areál v Javoříčku – společný hrob 38 zavražděných mužů
- Příloha č. 18 Detail zaměřený na kříž
- Příloha č. 19 Pietní areál v Javoříčku – památník
- Příloha č. 20 Pohled na les Špraněk od vesnice Březina
- Příloha č. 21 Vchod do Mladečských jeskyní
- Příloha č. 22 Pracovní list

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Arboretum v Bílé Lhotě, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 2 ZŠ Bílá Lhota – panoramatický snímek

Příloha č. 3 Budova ZŠ v Bouzově v pozadí s hradem Bouzov, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 4 Hrad Bouzov, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 5 Kostel sv. Gotharda v Bouzově s hradem v pozadí, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 6 Obecní úřad v Bouzově, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 7 Gymnázium Jana Opletala v Litovli, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 8 Náměstí Přemysla Otakara s radniční věží a morovým sloupem, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 9 Sokolovna se sochou Gustava Frištenského, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 10 Pivovar Litovel, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 11 Cukrovar Litovel, zdroj: archiv autorky

Příloha č. 12 ZŠ Loštice, zdroj: archiv autorky

**Příloha č. 13 Obecní úřad v Lošticích na
Palackém náměstí, zdroj: archiv autorky**

Příloha č. 14 Muzeum Loštických tvarůžků, zdroj: archiv autorky

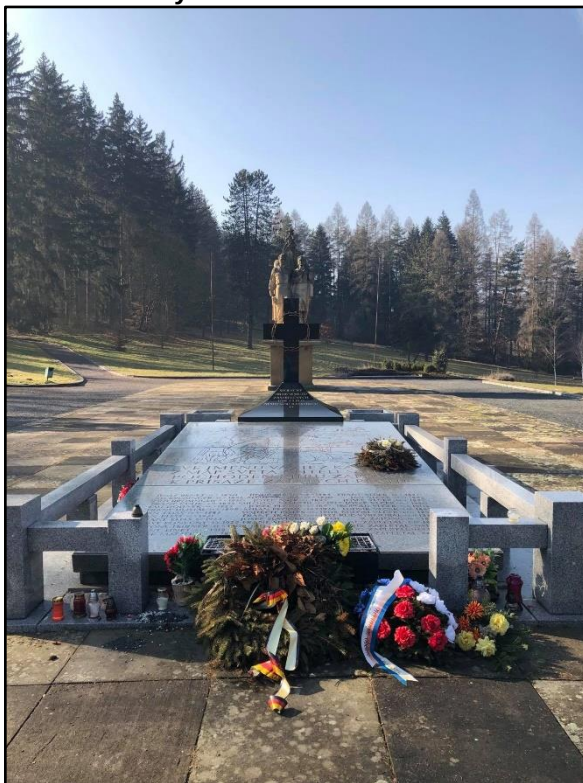
**Příloha č. 15 Prostranství u vstupu před Javoříčskými jeskyněmi,
zdroj: archiv autorky**

**Příloha č. 16 Náhrobek Viléma Švece na
bouzovském hřbitově, zdroj: archiv autorky**

**Příloha č. 17 Pietní areál v Javoříčku –
společný hrob 38 zavražděných mužů, zdroj:
archiv autorky**

**Příloha č. 18 Detail zaměřený na kříž, zdroj:
archiv autorky**

**Příloha č. 19 Pietní areál v Javoříčku –
památník, zdroj: archiv autorky**

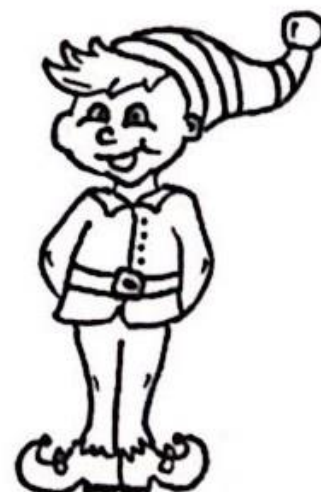
**Příloha č. 20 Pohled na les Špraněk od vesnice Březina, zdroj: archiv
autorky**

**Příloha č. 21 Vchod do Mladečských jeskyní,
zdroj: archiv autorky**

PUTOVÁNÍ PO KRÁSÁCH NAŠEHO REGIONU

Ahoj průzkumníci!

Máte za sebou čtyři dny plné dobrodružství a společných zážitků. Doufám, že se vám líbilo, jak jsem si to pro vás pěkně nachystal a že jste si to užili. Budu se muset zeptat pedagogů, kteří vás doprovázeli, zda jste moc nezlobili, protože jsem si pro vás připravil sladkou odměnu. Postupně jsme spolu absolvovali prohlídky hradu, jeskyní, pietního areálu, muzea tvarůžků a arboreta. Víím, že si to všichni pamatujete, ale já přece jen, kdyby to někdo zapomněl... znáte to, opakování je matka moudrosti. Před chvílí jste si vyzkoušeli závody v požárním sportu, na ty jsem se tuze těšil. Než paní učitelky společně s hasiči vyhodnotí soutěž, my si splníme poslední aktivitu! Ale teď už k věci, ať vás nezdržuji před závěrečnou částí našeho společného putování! Jistě jste napjatí, co vás v následujícím pracovním listě čeká. Pospěšme si, já jsem celý netrpělivý na prezentaci vašich naučných stezek a na odtažení vítěze závodů v Požárním útoku.

V rukou držíte pracovní list, v němž se ukáže, jak moc poctivými a bystrými průzkumníky jste po dobu našeho putování byli. Pracovní list obsahuje 50 úloh. Některé jsou otevřené, jiné uzavřené – při nich je vždy POUZE JEDNA možnost správná. Ve zbylých budete muset kreslit či luštit osmisměrku.

Při vyplňování vám přeji hodně zdaru! Pamatujte na to, že je to samostatná práce určená pouze pro vaši skupinu, vaši kolegové průzkumníci to mohou mít špatně, a proto se spoléhejte pouze sám na sebe, věř mi, já už jsem toho hodně zažil a určitě si na tohle moudro během svého života ještě několikrát vzpomeneš!

Pokud máš písíci propisku a pořádně ostrouhané pastelky, tak se můžeš s chutí pustit do práce!

PRACOVNÍ LIST – PUTOVÁNÍ PO KRÁSÁCH NAŠEHO REGIONU

OBEČNÉ ZNALOSTI

1. Vyjmenuj alespoň 8 obcí, které patří do Mikroregionu Litovelsko.

2. V jakém kraji leží Mikroregion Litovelsko?

- a. Moravskoslezský
- b. Olomoucký
- c. Jihomoravský
- d. Zlínský

3. Do mapy vyznač kraj, ve kterém se nachází Mikroregion.

4. Do mapy zakresli přibližné umístění svého mikroregionu.

5. Napiš, kolik má Česká republika krajů.

6. Vyber, s kterými kraji sousedí kraj, v němž se nachází Mikroregion Litovelsko.

- a. Olomoucký, Jihomoravský, Pardubický, Moravskoslezský
- b. Moravskoslezský, kraj Vysočina, Zlínský, Královehradecký
- c. Jihomoravský, Královehradecký, Olomoucký, Pardubický
- d. Moravskoslezský, Zlínský, Jihomoravský, Pardubický

7. Kdo stojí v čele kraje?

- a. primátor
- b. rychtář
- c. hejtman
- d. premiér

8. Kdo stojí v čele vesnice?

- a. starosta
- b. hejtman
- c. primátor
- d. kurfiřt

9. Kdo stojí v čele statutárního města?

- a. primátor
- b. starosta
- c. soudce
- d. hejtman

10. Kdo je Ladislav Okleštěk?

- a. primátor města Olomouce
- b. hejtman Olomouckého kraje
- c. hejtman města Olomouce
- d. starosta Olomouce

11. Napiš jméno nejvyššího představitele ve tvé obci.

12. Nakresli stávající znak své obce a popiš jej.

13. Vypiš všechny spolky, které působí ve tvé obci.

HRAD BOUZOV

14. Z možností vyber, kdo založil hrad.

- a. Búz z Bouzova
- b. Búz Búzova
- c. Jošt z Búzova
- d. Zpitata z Bouzova

15. V jakém roce je hrad poprvé zmiňován?

- a. 1212
- b. 1296
- c. 1317
- d. 1348

16. Jakou kupeckou stezku měl hrad chránit?

- a. z Konice do Olomouce
- b. z Olomouce do Loštic
- c. z Loštic do Jevíčka
- d. z Konice do Loštic

17. Napiš, kdo se zasloužil o současnou podobu hradu.

18. V jakém století proběhla rekonstrukce?

- a. v 16. století
- b. v 18. století
- c. v 19. století
- d. ve 20. století

19. Jak se jmenoval řád, který měl hrad v držení od roku 1696?

- a. Řád italských rytířů
- b. Řád německých rytířů
- c. Řád zlatého meče
- d. Řád maltézských rytířů

20. Napiš, kdo sídlil na hradě během protektorátu Čechy a Morava.

21. Napiš, jak se jmenuje místnost v hradě, která plnila reprezentativní funkci a najdeme v ní erby všech doložených majitelů hradu.

22. Napiš jméno patronky Řádu, jejíž reliéf s názvem *Růžový zázrak* najdeme na druhém nádvoří hradu.

23. Napiš, jak se jmenuje hradní věž?

24. Jak se jmenuje přilehlý kostel pod hradem?

- a. kostel sv. Gotharda
- b. kostel Máří Magdalény
- c. kostel Panny Marie Sněžné
- d. kostel Nanebevzetí Panny Marie

JAVOŘÍČSKÉ A MLADEČSKÉ JESKYNĚ

25. Napiš, kdo spravuje všechny přístupné jeskyně v České republice.

26. K jednotlivým chemickým vzorcům doplň jejich názvy.

- a. H_2O –
- b. CO_2 –
- c. CaCO_3 –
- d. H_2CO_3 –

27. Barvy krápníků určuje obsah jejich chemických příměsí. K chemickému názvu doplň barvu krápník.

- a. čistý kalcit –
- b. sloučeniny železa –
- c. oxidy manganu –

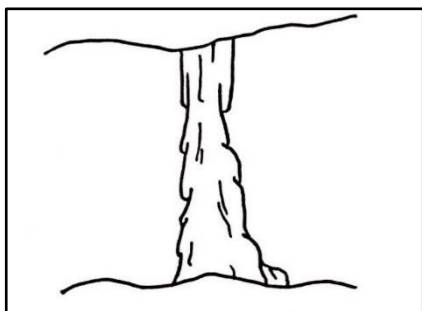
28. Která dvě data se pojí se znovuobjevením Mladečských jeskyní?

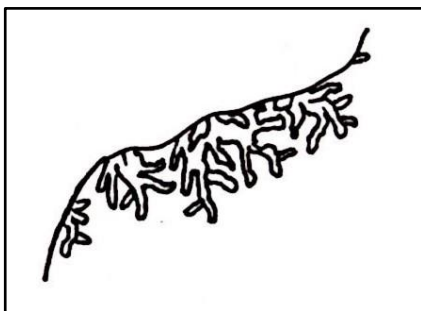
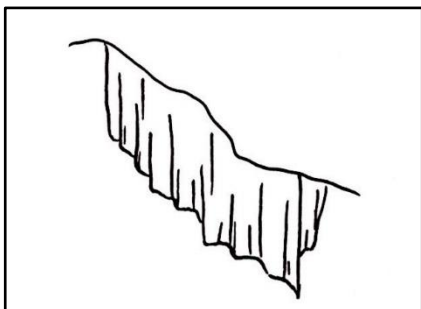
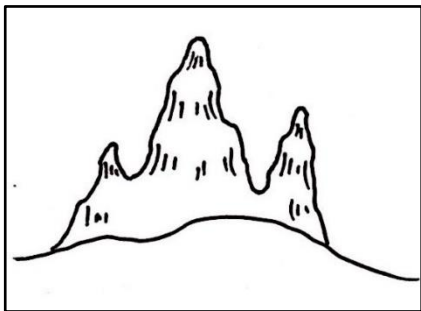
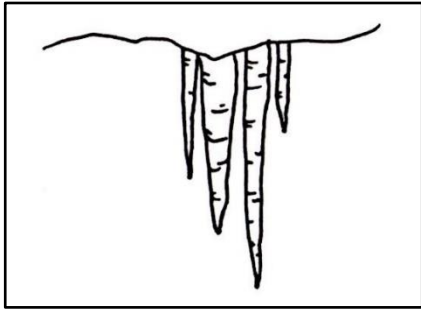
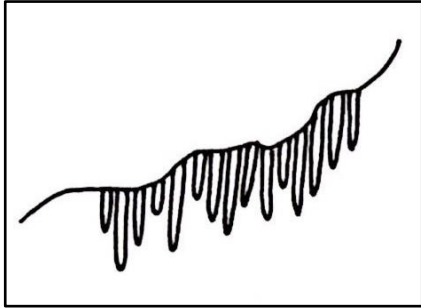
- a. 1618/1620
- b. 1789/1791
- c. 1826/1828
- d. 1936/1938

29. V osmisměrce jsem ti ukryl 8 názvů vztahujících se k jeskyním. Najdeš je všechny? Možná ti pomohou i v další otázce.

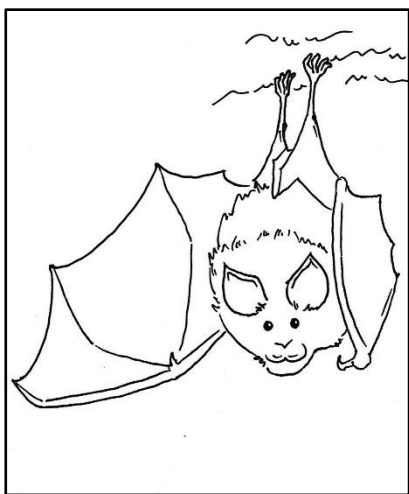
D	S	V	Ě	T	L	O	Č	G	K
Á	T	H	E	L	I	K	T	I	T
S	A	A	K	Č	R	B	O	Í	I
K	L	L	B	S	H	O	T	S	T
A	A	D	N	U	M	Š	E	R	K
E	G	A	P	G	B	S	M	N	A
T	N	Á	Z	O	C	E	L	A	L
Z	Á	C	L	O	N	A	N	Č	A
S	T	A	L	A	G	M	I	T	T
J	E	S	K	Y	N	Ě	T	I	S

30. Podle obrázku urči, o jaký druh krápníku se jedná. Pomůcku najdeš v předchozím úkolu.

31. Poznáš živočicha na obrázku? Napiš jeho rodové i druhové jméno a vše, co o něm víš.

32. Napiš jméno objevitele Javoříčských jeskyní.

33. K jakému datu byly Javoříčské jeskyně zpřístupněny pro návštěvníky?

- a. 15. března 1881
- b. 15. března 1938
- c. 15. března 1939
- d. 15. března 1945

34. V jaké Národní přírodní rezervaci se nachází Javoříčské jeskyně?

35. Napiš dva nejvýznamnější názvy dómu v Javoříčských jeskyních.

PIETNÍ AREÁL JAVOŘÍČKO

36. Jelikož jsem už poněkud starý skřítek, tak jsem si popletl informace, pomůžeš mi je opravit, prosím?

„V sobotu 12. dubna 1925 začala vojska Rudé armády, konkrétně skupina Victory Fursenko obkličovat osadu Javoříčko od osad Březina, Luká a obce Střemeníčka. Všichni muži od deseti let až na ty, kterým se podařilo utéci potokem, skrýt se nebo kteří byli za prací mimo osadu, byli oběšeni. Někteří museli lehnouti na zem a byli zezadu stříleni. Jiní byli stříleni stoje u zdi. Mnozí byli utlučeni v hořících domech, kde byly jejich mrtvoly nalezeny. Ti, kteří se chtěli spasit útěkem, byli hlídkami buď propuštěni, nebo vráceni zpět a teprve brutálním způsobem ubiti. Ženy a děti musely opustit osadu, dobytek vyhnati ze stájí. Celkem bylo zastřeleno a oběšeno 50 mužů a chlapců, nejmladší měl 8 let, nejstarší 76. Tento osud stihl i ty muže, kteří náhodou dleli v Javoříčku nebo vesnicí a okolím procházeli. Po 13. hodině odtáhla horda z Javoříčka zpět do Konice a auty do Prahy, odkud přijeli jako posila k akci. Během vraždění a vypalování byly ve vesnici Střemeníčku vykonávány jinými skupinami důkladné prohlídky.“³⁷⁹

³⁷⁹ Pozn.: Text byl použit a pozměněn z kapitoly 1.8 Javoříčko.

ARBORETUM BÍLÁ LHOTA

37. Napiš alespoň 6 dřevin, které najdeme v arboretu.

38. Vypiš alespoň 3 země, ze kterých dřeviny pochází.

39. Jaká je přibližná rozloha arboreta?

- a. 150 ha
- b. 300 ha
- c. 500 ha
- d. 700 ha

40. Rozlohu vyznač v m².

41. Kdo se zasloužil o nejvýznamnější přestavbu arboreta?

LOŠTICE

42. Jak zní přesný název muzea?

43. Napiš jméno rodiny zakladatelů výroby.

44. Z jakého století pochází vystavené nástroje?

- a. 17. století
- b. 18. století
- c. 19. století
- d. 20. století

OSTATNÍ

45. V jaké vesnici můžete navštívit Hanácké skanzen?

- a. Cholina
- b. Náměšť na Hané
- c. Příkazy
- d. Litovel

46. V blízkosti jaké obce roste vzácný Kosatec žlutý?

- a. Senice na Hané
- b. Loučka
- c. Vilémov
- d. Červenka

47. Napiš, které dvě události si připomínáme 17. listopadu.

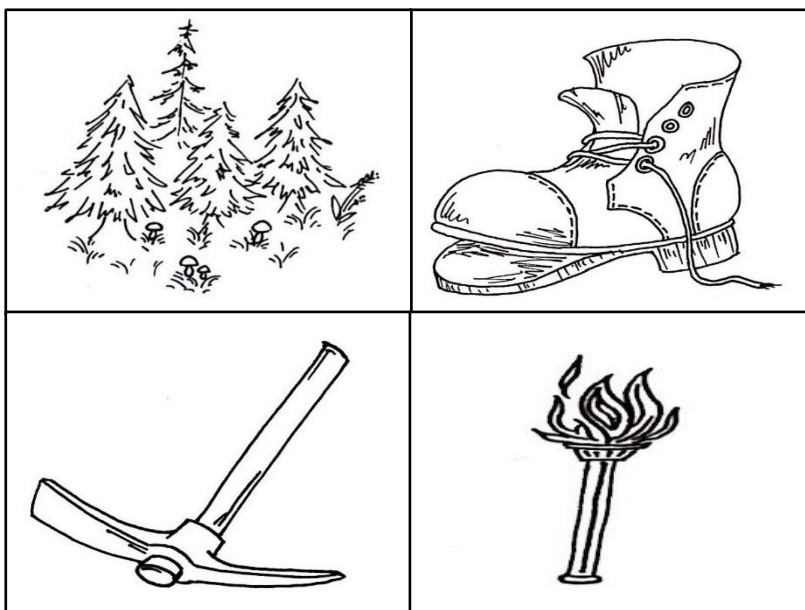
48. Jelikož jsem skřítek šprýmař a rád dávám ostatním hádanky, vyzkouším si tedy i tebe. Podle čtyř indicií u každého bodu místo a osobu.

a.

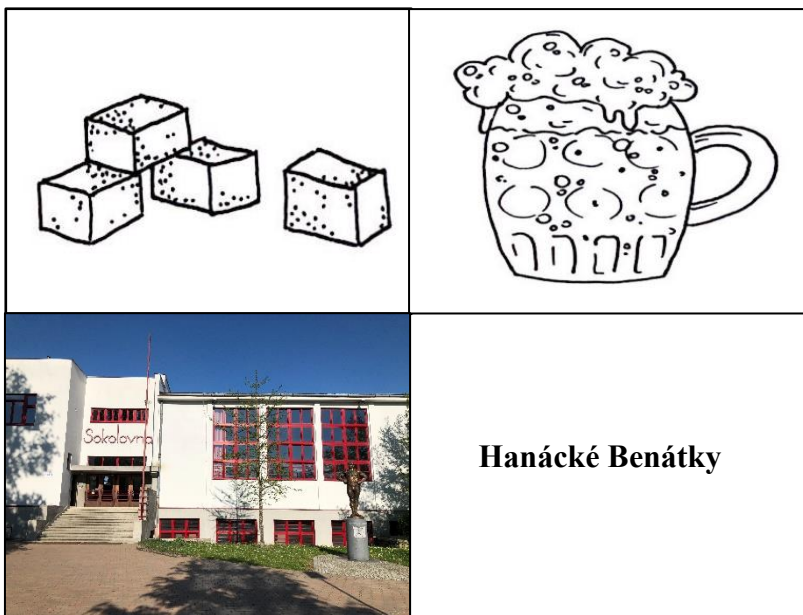

24. června, Lhota nad Moravou, 1936

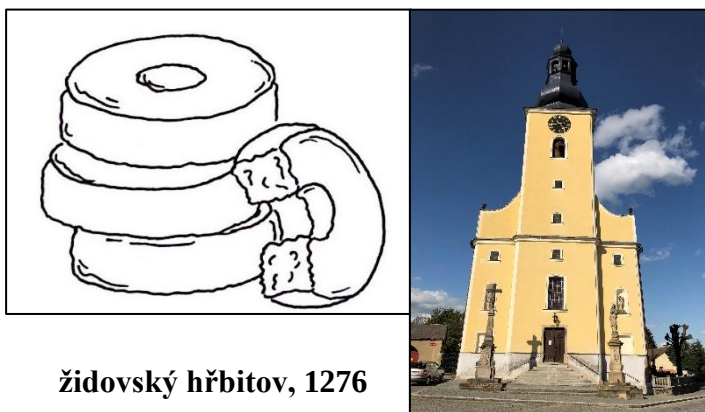
b.

c.

d.

49. Vypiš všechny nástroje, které jste používali při hasičských závodech.

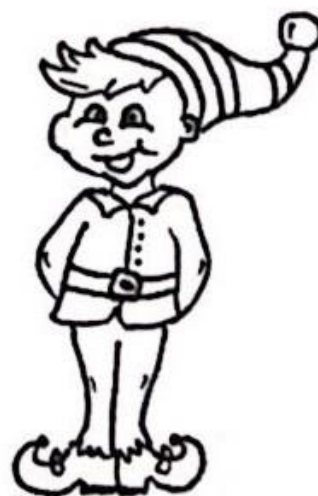
50. Vyjmenuj 7 názvy postů, které figurují v závodu.

Tak co, průzkumníku?!

Jak se ti líbil můj pracovní list? Doufám, že to pro tebe bylo lehký a moc jsem tě při jeho vypracovávání nepotrápil. Věřím, že jsi dával pozor, tudíž to pro tebe byla hračka. Na konec ti dám důležitou radu. Nezapomeň, co ses za tento náš společný týden naučil. Určitě se ti budou nabyté vědomosti hodit do budoucna, pokud ne, tak ses aspoň dozvěděl další informace o regionu, ve kterém žiješ. Doufám, že se ti náš společně strávený týden líbil, že sis ho užil a možná sis i díky němu našel nové kamarády.

Do dalších studijních let ti přeji jen to nejlepší!

A třeba se spolu ještě někdy potkáme 😊

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Aneta Sofie Lorencová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020
Název práce	Dějiny Bouzovska a vybraných škol v tomto regionu
Název práce v angličtině	History of Bouzovsko and selected schools in this region
Anotace práce	Diplomová práce se v teoretické části věnuje historii mikroregionu Litovelsko, jehož součástí je i okolí Bouzovska, v němž bude realizována projektová výuka. Dále historií tří vybraných škol, pro něž je projekt vytvořen. V poslední kapitole teoretické části je zmíněna problematika projektové výuky. Praktická část práce se zaměřuje na vytvoření projektu, který primárně náleží žákům druhého stupně ZŠ.
Klíčová slova	historie, školství, region, Bouzovsko, projektová výuka, projekt, pracovní list
Anotace práce v angličtině	This diploma thesis deals in the theoretical part with the history of education in micro region Litovelsko. This region also includes the surroundings of Bouzov. The projekt teaching is held in this place Bouzov. Also the theoretical part includes the history of three selected schools for wich thw project is intended too. The last chapter of the theoretical part mentions the issues of project teaching. The practical part focuses then on project creation wich is maily intended for the learners at lower secondary schools.
Klíčová slova v angličtině	history, education, region Bouzov, project teaching, project, worksheet
Přílohy vázané v práci	22
Rozsah práce	102
Jazyk práce	Český jazyk